

Мунозараи имом Ҷаъфари Содиқ бо як Рофизӣ

Таҳқиқ:
Дуктур Алӣ Ал-Шибл

Тарҷума:
Абдуллоҳ Ҳайдарӣ

1388 шамсӣ

Пешгуфтори мутарчим

Бо салом ва таҳиёти холисона хидмати тамоми хонадағони азиз ва гиромӣ, бародарон ва хоҳарони динӣ! Худованди мутаъолро шукр ва сипосгузорам, ки инак китоби арзишманд "мунозараи имом Ҷаъфари Содиқ бо як Рофизӣ"ро, ки солҳо пеш тарҷума карда будам, хидмати шумо тақдим мекунам.

Бо арзи пузиш он чӣ дар пай хоҳад омад, навишторе аз мутарчим аст, ки барои муқаддима интиҳоб кардам, чун феълан фурсати навиштани муқаддимае фароҳам нашуд, дар фурсати муносиб иншоаллоҳ матлаберо, ки лозим бошад, ёдошт хоҳам кард, агар дӯстон ишколот ва навоқисро ёдоварӣ кунанд, мамнун хоҳам шуд.

Кинатузон ва маризони ҷаҳд ва нифоқ наметавонанд таҳаммул кунанд ва бо калимоти зишти худ гӯё метавонанд авроқи поки таърихи заррини ононро доғдор кунанд! Ҳайҳота ҳайҳота! Ва гӯё доништа ё надоништа имрӯз ҳам мехоҳанд бо ин бархурди манфӣ ва ҳаракати мутаҳаввиронаи худ ҳамонанди ҷаддашон Абулӯлӯ, қалби поки Паёмбар (с) ва Оли Байти Атҳор ва Саҳобаи аҳёрашро (дуруду саломи Худо бар онҳо бод) биранҷонанд! Ғофил аз ин, ки онон ба ормони худ расидаанд ва хушнудии паравардигорашонро хариданд, Худованд аз онон розӣ шуд ва онон аз Худованд розӣ ва хушнӯд гардиданд. Хушо ба саъодаташон.

Шигифтангез ин, ки инҳо муддаъии Исломи ноби Муҳаммадӣ ва пайрав аз Аҳли Байт ҳастанд. Кадом Аҳли байт?! Ва кадом Исломи ноби Муҳаммадӣ?! Аҳли Байти Паёмбари гиромӣ (а), ки нӯри чашмашон имоми Содиқ аст, чунин ақида доранд. Шумо аз кадом Аҳли байт сухан мегӯед? Манзури шумо кист? Исломи ноби шумо ба кадом Муҳаммад мансуб аст?!

Агар манзуратон Хотами Паёмбарон ва Расулон, ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с) аст? Агар манзуратон домоди

Абӯбакри Сиддиқ ва Умари Форуқ аст? Агар манзуратон падари дуто ҳамсари гиромии Усмони Зиннурайн аст? Агар манзуратон ҳамон Исломест, ки бо шамшер ва хуни Саҳобаи ҷонбози Паёмбар (с) ба хориҷ аз Ҷазираи Араб расида ва кохҳои зару зуру ва тазвирро дар ҳама ҷо дар ҳам шикаста, пас бибахшед иштибоҳ мекунед ва роҳе, ки шумо дар пеш гирифтаед ба харобистон аст!

Чаро ба халқи Аллоҳ дуруғ мегӯед? Чаро Исломо дини кинаву ҷасорат ва нафрин ва манфибофи ва ҳиллагарӣ муъаррифӣ мекунед? Аз Худо битарсед, аз қабри торик ҳазар кунед, аз вуқуф дар пешгоҳи зоте, ки ба дуруғ адолатро ҷузъи динаш медонед, битарсед, аз дуруғ битарсед, аз Паёмбари азиз ва гиромӣ (с) хиҷолат бикашед, аз Аҳли Байт ҳаё кунед.

То ба кай мехоҳед ҷаҳонро бо дуруғ саргарм кунед, тасаввур намекунад, ки ҳамчунон, ки дорад кам кам дуруғҳо рӯ мешавад, ҳама дуруғҳоятон рӯ шуд, ҳатто наздиктарин афроди ва мухлистарин муридонатон дар чашмонатон чашм биандозанд ва бигӯянд: чаро ба мо дуруғ гуфтед?! Ҳамонҳое, ки шуморо таъмин мекунанд, ҳазинаи ҷоп ва наشري дуруғҳоятонро мепардозанд, ҳазинаи тамоми дуруғпардозихоятонро мепардозанд!.

Тасаввур намекунад, рӯзе дар дохили манзилатон ва дохили дафтратон, бағали дастонатон дар мошин, дохили масҷид ва ҳусайния, синфхона ва ҳатто хиёбон ба шумо бигӯянд, чӣ лозим буд, ки ба мо дуруғ бигӯед?!

Чаро бо сарнавишти мо бозӣ кардед, ин муъомила, муъомилаи охират аст, шухӣ нест, кори ширкату корхонае нест, ки агар фасодаш ошкор шуд, ҳадди аксар як зарари молӣ бошад. Хайр баъд аз мурдан дигар бозгаште нест, инҷо агар пулҳои шумо қаллобӣ даромад, метавонед таҳаммул кунед, аммо тасаввур кунед, ки имон ва Исломи ноб ва даъвоҳои газзофи шумо онҷо қаллобӣ дар ояд!

Он чо бигӯед, ки мутаъассифона иштибоҳ кардед, сиккаҳоятон қаллобӣ аст, ба чӣ далел?! Ба далели ин, ки Худо мегӯед: ман ин Ислодро нахоста будам! Ҷибрил бигӯяд: ман ин Ислодро наоварда будам! Паёмбар (с) бигӯянд: ман чунин Исломе таблиғ накарда будам! Ва Аҳли Байт бигӯянд: Мо ин Ислодро намешиносем!! Ба қавли марҳум Аллома Иқболи Лоҳурӣ:

Зи ман бар суфию мулло саломе
Ки пайғоми Худо гуфтанд моро
Вале таъвилашон дар ҳайрат андохт
Худову Ҷибраилу Мустафоро

Тасаввур кунед вовайло чӣ самаре дорад?! Гиря ва нола чӣ фоидае дорад?!

Рӯзе Умари Форуқ (р) аз конори Савмаъа (ибодатгоҳи насоро) мегузашт, ки чехраи хастаи Роҳибе нигоҳашро ҷалб кард, истод ва ба фикр фуру рафт! Яке аз асҳоб арз кард: Гӯё дар чизе фикр мекунед? Фармуданд: Ба ҳоли ин бечора фикр мекунам, ки бо вучуди ин ҳама ибодат ва хастагиву таҳаммули саҳтиҳо дар ниҳоят чояш дузах аст", он гоҳ ояти каримаи сураи Ғошияро тиловат фармуд:

﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً﴾^۱

"Коркунандаанд ранҷдида, чашанд оташи сузон".

Лизо инсон ҳамеша бояд дар талаби ҳақ кушо бошад, достони Салмони Форсӣ (р) намунаи бисёр ҷолиб ва омузандаест, ки чанд динро таҳқиқ ва мутолиъа кард, то ин ки ба мақсуд расид.

Бинобарин ин ояти карима :

﴿فَبَشِّرْ عِبَادِي الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾^۲

"Пас бандагони маро башорат деҳ, он касоне, ки ба суҳан гӯш медиҳанд ва аз беҳтарини он пайравӣ мекунанд".

¹ : Сураи Ғошия 3-4

² : Сураи Зумар 17-18

Роҳнамой бисёр ҷолибест барои касоне, ки дар пайи ҳақ бошанд, ки инсон аз хондан ва шунидан ҳеҷ суҳане инкор ва ибӯ надошта бошад.

Шояд ҳақ дар ҳамон ҷо бошад, ки $\bar{u}$ майли шуниданаширо надорад, шояд касоне, ки нафъашонро дар дӯр нигоҳ доштани мардум аз дониш ва таҳқиқ мебинанд, нагузоранд, ки касе таҳқиқ кунад, аммо инсони ҳақчӯ ва ҳақ талаб ва ташнаи ҳақиқату дилсӯз ба оянда ҳамеша дар талош аст.

Агар шубҳае, нуқтаи заъфе эҳсос кард, онро зер намезанад, балки фавран таҳқиқ мекунад, дидгоҳи муҳолифро меҳонад, ҷавоби ишколаширо пайдо мекунад ва аз нишастан бо ҳеҷ кас ва шунидани дидгоҳҳои дигарон тарс ва ҳаросе надорад.

Аз Худованди ҳодӣ оҷизона хосторем, ки ҳамаи моро бо роҳи рост ҳидоят кунад ва ҳақро он гуна, ки ҳаст ва сабаби саъодат ва растагорӣ мешавад, ба мо бинмояд ва тавфиқи пазириш ва пайравӣ иноят фармояд, омин.

Тазаккури ин нуқта лозим аст, ки ҳавошии китобро лозим дидем ҷудоғона дар охири китоб биёварем ва онро андаке хулоса намуда, барояш сарлавҳа мунсибе интиҳоб кунем, то хонандаро хаста накунад ва ҳамчунин сарлавҳа соири матолиби китоб, тибқи маъмул аз мутарҷим аст.

Муҳимтарин мавриде, ки дар муқаддима лозим буд, бо он ишора кунам, мавзӯи "Рофиза" аст, чун исми китоб чунин аст, лозим буд тавзеҳ дода шавад:

"Замоне, ки Зайд бин Алӣ (р) дар Куфа бар зидди ҳукумати Амавӣ қиём намуд, шиъаён дар мавриди шайхайн (Абубақр ва Умар (р)) аз вай пурсиданд, аз инҳо табаррӣ (безорӣ) наҷуст, ба хотири ҳамин иддае аз мардуми Куфа аз

сипоҳи Зайд хориҷ шуданд. Вай ононро Рофизӣ хитоб намуд"³.

Бо илтимоси дуои хайр, бародари кучаки шумо,
Абдуллоҳ Ҳайдарӣ
Даймоҳи 88 шамсӣ
Мадинаи Мунаввара

---

³: Шариф Яҳё Ал-Амин, 120, 119 чопи 1406 ҳиҷрӣ ва Тарихи Табарӣ, ҷилди 5, сафҳаи 165 ва Ал-Уюн Ал-Ҳадоиқ ҷилди 3, сафҳаи 65 ва Комил ибни Асир, ҷилди 5 сафҳаи 86. <http://www.shiaslam.blogfa.com>.

Бахши аввал
Бо имом Ҷаъфари Содиқ ошно шавем

Ному ва насаб:

Эшон, имом Ҷаъфари бин Муҳаммад бин Алӣ бин Зайнулобидин бин Ҳусайн бин Алӣ бин Абутолиб, писарамани ҳазрати Расули Акрам (с) ва писари Фотимаи Батул (р) духтари гиромии Паёмбар (с) аст. Ин насаби эшон аз тарафи усул буд.

Ва аммо аз тарафи модар: эшон аз ду ҷиҳат фарзанди Абубакри Сиддиқ (р), афзалтарин валии Худо ва Саҳобаи бузургвори Расули Худо (с) аст, лизо имоми Содиқ мефармояд: (ولدي أبو بكر مرتين), яъне Абубакр аз ду тараф ҷадди ман аст.

Бо ин тафсил, ки: Модари эшон, Умми Фарваҳ бинти Қосим бин Муҳаммад бин Абӯбакри Сиддиқ (р) аст ва модари эшон –яъне модарбузурги модари эшон- Асмо бинти Абдурраҳмон бин Абӯбакри Сиддиқ (р) аст.

Касе, ки насабаш ин гунп бошад, ки аз як тараф фарзанди Паёмбар (с) ва аз тарафи дигар фарзанди Абубакри Сиддиқ (р), ҳазрати Сиддиқ аз ду ҷиҳат падари бузурги эшон бошад, бо ин диндорӣ ва тақво ва қаробаташ ба Паёмбар (с) маҳол аст, ки падари бузургашро бад бинад, ё бо ӯ кина дошта бошад, ё ӯро дашном диҳаду лаънат кунад. Зеро қатъи назар аз дину тақво ва камоли илму дониш ва фазилат ҳатто ахлоқу мурувати Арабият ва бузургворияш ба ӯ иҷозаи чунин ҷасоратеро намедихад.

Эшон дар соли 80 қамарӣ дар Мадинаи Мунаввара таваллуд шуд ва дар соли 148 қамарӣ дар синни 68 солагӣ дар Мадинаи Мунаввара чашм аз ҷаҳон фурӯ баст.

Лақаб

Имом Ҷаъфар бин Муҳаммад ба "Содиқ" лақаб ёфт ва ин лақаб он қадар барояш ғолиб шуд, ки ҳар гоҳ зикр мешуд, ҷуз эшон дар зеҳни касе бо ҷойи дигаре намерафт.

Иллати шуҳрати эшон ба ин лақаб ин буд, ки эшон дар гуфтору кирдор ва рафтораш содиқ буд, чӯз садоқат ва ростӣ аз эшон ҳар гиз дуруғе собит нашуд аст, ба қавли шоир:

بأيه اقتدي عدى بالكرم
ومن يشبه أباه فما ظلم

"Адий дар саховат ба падараш гаравид ва касе, ки ба падараш шабоҳат дошта бошад, зиёдарӯй накарда аст".

Ва падари эшон содиқтарин инсонҳои дунё буданд. Аз як сӯ Расули Амин (с), ки ҳатто дар миёни кофирону мушқрикони ва ба эътирофи онон содиқ ва амонатдор буд ва аз тарафи дигар падари бузурғаш, Абубакр, сиддиқи ин уммат, ки Худованди мутаъол дар борааш (дар охири сураи Тавба) чунин нозил фармуданд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾⁴.

"Эй касоне, ки имон овардед! аз Худо битарсед ва бо ростгӯён бошед".

Хулоса эшон ба ин лақаб шуҳрат ёфт ва уламо эшонро ба ҳамин лақаб мешиносанд ва муъаррифӣ мекунанд. Аз дигар лақабҳои эшон (имом) аст, ки воқеъан шоистагии онро дорад ва ҳаминчунин (фақеҳ) аз лақабҳои дигари эшон аст, аммо чунон чӣ муҳолифини эшон муддаъи ҳастанд, эшон маъсум нестанд, зеро ҳуди эшон ин чизро аз худ нафӣ кардааст, мақоми исмат ҷуз Паёмбарон (а), ки дар таблиғи рисолаташон ба он ниёз доранд ва Худованд ба онон иноят фармуда, ҳеч инсони дигар маъсум нест.

⁴ : Сураи Тавба 119

Фарзандон

Имом Ҷаъфари Содӣқ (р) фарзандони зиёде ба ҷой гузоштанд:

1: **Исмоил**, ки фарзанди бузургтарин ишон аст ва дар ҳаёти ишон дар соли 138 ҳиҷрӣ вафот намуд ва фарзанде бо номи Муҳаммад бин Исмоил аз худ ба ҷой гузошт. Муҳаммад фарзанди зиёде дошт, ки ҳар кадоми онон насл ба ҷой гузоштанд.

2. **Абдуллоҳ**, лиҳозо кунияи эшон Абӯ Абдулло аст.

3. **Мусо**, ки ба номи Козим лақаб ёфт. Шиъаёни исношарӣ ўро баъд аз падар, имоми ҳафтум медонанд. Аз ҳамин ҷо ихтилоф карданд. Исмоилиҳо фарзанди аввали эшон, Исмоилро имом медонанд ва исношариҳо Мӯсои Козимро имом гуфтанд.

4. **Исҳоқ**. 5. **Муҳаммад**. 6. **Алӣ**. 7. **Фотима**.

Муҳимтарин устодон

Имом Ҷаъфаи Содӣқ илм ва ҳадисро аз табақаи олай аз уламо омӯхтанд, зеро эшон авохирӣ асри Саҳобаро дарк карданд, монанди Саҳл бин Саъиди Соъидӣ ва Анас бин Молик (р). Аз падарашон Муҳаммад бин Алӣ Боқир ҳам зиёд ривоят кардаанд. Вафоти эшон тақрибан соли 110 ҳиҷрӣ буд. Аксари ривояти эшон аз тариқи падар аз ҷадаш Ҳусайн бин Алӣ, ё Алӣ бин Абутолиб (р) аз Расули Худо (с) аст ва ин ба эътибори санади олитарини ривоёти вай аст ва инҳо беҳтарин намунаи ривоёти писарон аз падар ишон аст.

Аз дигар шайхҳои имом Содӣқ сардори тобиъин, Ато бин Абӯрибоҳ, Муҳаммад бин Шихоб Зухрӣ, Урва бин Зубайр, Муҳаммад бин Ал-Мунқадир, Абдуллоҳ бин Абӯрофеъ, Икрима мавло Ибни Аббос аст. Ҷамчунин аз ҷадаш Қосим бин Муҳаммад бин Абӯбакр низ ривоят кардааст ва аксари шуюхи эшон аз уламои Мадина аст. Ҷамаи инҳо, ки зикр кардем, имомои сиққа, муътабар,

диндор, содиқ, одил ва амонатдор ҳастанд. Худованд ҳамашонро раҳмат кунад.

Боризтарин шогирдон

Касоне, ки аз эшон илм омӯхтанд, ҷӣ илми ривоят ва ҷӣ илми фикҳ, иддае бузурге аз уламо ва ҳуффоzi сиққа ва муътамад ҳастанд, ки машҳуртарини онон иборатанд аз: Яҳё бин Саъид Ансорӣ Қаттон, Язид бин Абдулло бин Алҳод Ал-Маданӣ -эшон аз имоми Содик дар синн бузуртар буданд ва даҳ сол пеш аз эшон вафот карданд, Абдулмалик бин Абдулазиз бин Ҷурайҷ, ки ҳамдавраҳои эшон аст, Ибон бин Тағлаб, Аюб Сахтиёнӣ, Абӯамр бин Ал-Ало, Молик бин Анас Ал-Исбаҳӣ (имоми дори ҳиҷрат), Сафён Саврӣ, имоми наққод, Шуъба бин Ҳиҷоҷ, Сафён бин Уяйна, Муҳаммад бин Собит Бунонӣ ва бисёре дигар.

Аз миёни шогирдони, баъзе бештар аз эшон фикҳ омӯхт ва бо эшон ҳамнишин буд ва ҳадис ривоят карда аз ин ҷумла имом Молик ва имом Абӯҳанифа (р) ба таври хусус қобили қобили зикр аст.

Тамоми асҳоби сиҳоҳи ситта аз эшон ҳадис нақл кардаанд. Албатта имом Бухорӣ дар саҳеҳ на, балки дар китобҳои дигараш аз эшон ҳадис нақл кардааст. Ба ростӣ, ки эшон имоми содиқ, сиққа ва саддуқ ва имом ва фақеҳ буд. Раҳмати Худо бар ӯ бод.

Саховат ва карам

Эшон дар майдони карам ва саховат манзалати фавқулодае доштанд ва ин амр аз эшон ва хонадони саховатманди Нубуват амри аҷибест. Ҷадди бузургвори эшон, Расули Худо (с) (ба таъбири ҳадиси шариф) аз бод ҳам саховатмандтар буданд. Намунаҳои бориз ва бешумори карами он ҳазрат, ҷӣ дар ғазавот ва ҷӣ дар мавқеҳои мухталифи дигар, равшан ва ошкор аст, ба қадре саховат

мекарданд ва бо дасти боз меоданд, ки ҳеҷ нигаронӣ ва тарсе аз фақр ва тангдастӣ надоштанд.

Ҳиёҷ бин Бастоми Тамимӣ, шогирди имом Ҷаъфари Содик (р) дар бораи соховати эшон чунин мегӯяд:

"كان جعفر بن محمد يطعم حتى لا يبقى لعياله شيء".

"Имом Содик (р) ба қадре бо дасти боз ғизо меод, ки барои фарзандони хеш чизе боқӣ намегузошт".

Ва ин бахшиш ва соховати касе аст, ки аз фақр ва тангдастӣ наметарсад. Ривоят шуда, ки вақте аз эшон дар бораи таҳрими рибо пурсида шуд, фармуданд:

"لألا يتمنع الناس المعروف".

"Анғезаи ҳаром шудани рибо инаст, то ин ки мардум аз кори хайр боз наистанд". Ин далолат бар соховат ва итминони нафс мекунад.

Мегӯянд, ки эшон гоҳе бо хотири ин, ки сулҳ байни мардум барқарор шавад, хозир мешуд аз чайби худаш хасорати онро таҳаммул кунад.

Ҳамчунин гуфта мешавад, ки эшон дар инфоқ ва харҷ кардани махфиёна мушобаҳати зиёде ба ҷаддаш имом Зайнулобидин Алӣ бин Ҳусайн (р) дошт. Одати эшон чунин буд, ки дар торикии шаб боре аз нон ва гушту пул бар дӯш мегузошт ва бар фуқаро ва байни мустамандони Мадина тақсим мекард.

Ин одат ҳамчунон идома дошт, то ин ки вафот намуд ва мардум замоне фаҳмиданд, ки мустамандон дар монданд ва касе набуд, ки ниёзашонро бароварад.

Пас Худованд раҳмат кунад эшонро. Умедворам Худованд эшонро дар зумраи касоне ба ҳисоб оварад, ки дар бораи эшон фармуда:

﴿وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

"Ва ошон, ки аз бахилии худ дар амон монда бошанд, начотёфтагонанд!".

⁵: Сураи Ҳашр 9

Ҳикмат ва дониши вофир

Касоне, ки зиндгиномаи имом Содӣқ (р)ро навиштаанд, аз ҳикмат ва ҳозирчавобии эшон ба касрати суҳан гуфтаанд, ҳозирчавобӣ дар баробари пурсишҳои душвор ва печида, ки воқеъан ин ҳозирчавобиҳо бар илму дониши густарда ва фаҳми амиқ ва дурраси эшон далолат мекунад.

Ҳамчунин ин далолат бар ин дорад, ки Худованди мутаъол ба эшон дарки сареъ ва забони фасеҳ, иноят фармуда, ки битавонад ҷомеътарин маъониро таъбир кунад ва фикҳ ва бинише, ки мақосид ва асрори шариятро дарк кунад.

Шогирди эшон Сафён бин Уяйна мегӯяд:

Дар мавсими Ҳаҷ ба Макка омада дидам Абӯ Абдулло Ҷаъфар бин Муҳаммад, шутурро дар Абтаҳ хобонида, гуфт: "Эй писари Расули Худо! Чаро мавқиф (ҷойи истодан дар Арафон) пушти Ҳарам қарор гирифт ва на дохили Машъарул-ҳаром?", фармуд: "Каъба хонаи Худост, Ҳарам пардаи он ва (мавқиф) дарвозаи онаст". Вақте, ки озимини Ҳаҷ ба қасди зиёрати Каъба омаданд, аввал ононро дами дарвоза нигоҳ дошт, то ин ки зорӣ ва тазарруъ кунанд, вақте иҷозаи вуруд ба онон дод, андаке ба дарвозаи дуввум наздикашон кард, яъне Муздалифа. Вақте касрати зорӣ ва тазарруъи ононро дид, раҳмаш омад, вақте ба онон раҳм кард, дастур дод қурбониашонро тақдим кунанд. Вақте қурбониашонро тақдим карданд ва маносикро анҷом доданд ва аз гуноҳоне, ки байн ӯ Таъоло ва онҳо монев буд, пок шуданд, дастур дод покиза ва бо таҳорат Хонаашро зиёрат кунанд.

Пурсид: Чаро рӯза дар айёми ташриқ макруҳ аст: фармуд: "Зеро онон дар ин рӯзҳо меҳмони Худоянд ва барои меҳмон шоиста нест, ки дар хонаи мизбон рӯза бигирад.

Абӯнаъим дар Ҳуллия бо санади худаш то Аҳмад бин Амр бин Муқаддами Розӣ ривоят мекунад, ки фармуданд:

Бар сурати Мансур халифаи Аббосӣ мағасе нишаст, онро киш кард ва ронд. Ду бора омад, дубора ронд, хеле азияташ кард. Имом Ҷаъфари Содик ворид шуд, Мансур гуфт: Эй Абӯ Абдулло! Худованд мағасро чаро офаридааст? Фармуд: то ба василаи он ситамгоронро хор кунад.

Шогирди эшон, Ойиз бин Ҳабиб ривоят мекунад, ки имом Ҷаъфари Содик фармуданд: "

"لا زاد أفضل من التقوى ولا شيء أحسن من الصمت ولا عدو أضر من الجهل ولا داء أودأ من الكذب".

"Ҳеҷ тушае беҳтар аз тақво нест ва ҳеҷ чизе беҳтар аз хомушӣ нест ва ҳеҷ душмане музиртар аз ҷаҳл нест ва ҳеҷ маразе хатарноктар аз дуруғ нест".

Боре имоми Содик фарзандаш, Мусо Козимро дошт насиҳат мекард, фармуд: "Фарзанди азизам! Касе, ки ба қисмат ва тақдираш розӣ бошад бенаёз аст, касе, ки ба доштаи дигарон чашм дузад, аз гуруснагӣ мемирад, касе, ки ба қисмат ва тақдираш розӣ набошад Худовадро дар (қазои) адолаташ мутаҳҳам кардааст, касе, ки айби дигаронро кучак бишморад, айби худаш дар назараш бузург ҷилва мекунад, касе, ки пардапӯшии дигароро накунад, айбҳояш ошкор хоҳад шуд, касе ки шамшерӣ бағоват ва шуриш бикашад, бо он кушта хоҳад шуд ва касе, ки барои бародараш чоҳе биканад, Худовад худ ўро дар он сарнагун мекунад, касе, ки бо аблаҳон ҳамнишинӣ кунад, таҳқир мешавад, касе, ки бо Уламо нишасту бархез кунад, мавриди эҳтиром қарор мегирад, касе, ки ба ҷойҳои бар сар занад, мутаҳҳам мешавад.

Эй фарзанди азиз! Мабодо аз дигарор айбҷӯӣ кунӣ, ки аз ту айбҷӯӣ хоҳад шуд ва мабодо дар корҳои ло яъне даҳолат кунӣ, ки ба хотири он залил хоҳӣ шуд.

Эй фарзанди азизам! Ҳақро бигӯ чӣ ба нафъи ту бошад ва чӣ ба зарарат, ки мавриди машварати хешовандонат қарор хоҳӣ гирифт, ҳамвора Қуръонро тиловат кун ва дар нашри Ислом бикӯш. Амр ва наҳӣ аз мунқар кун ва бо

касоне, ки аз ту мебуранд, рафту омад дошта бош! Саломро ту оғоз кун, ҳар кас аз ту чизе талабид, бидеҳ ва мабодо хабарчинӣ кунӣ, ки хабарчинӣ дар дилҳо кина мекорад. Мабодо ба айбҳои дигарон машғул шавӣ, ки ҳақ касе дигаронро ҳадаф қарор диҳад, худаш ҳадаф қарор мегирад.

Ҳар гоҳ хостӣ саховат кунӣ, аз реша шуруъ кун, ки саховат решаҳое дорад ва решаҳо тана дорад, танаҳо шоха доранд ва шохаҳо мева медиҳанд. Ҳеҷ мевае хуб намешавад, магар дар шохааш ва шоха вучуд надорад, магар ба тана ва тана нест аз решаи хуб.

Ба дидани некон бирав ва аз гунаҳкорон дидан макун, ки онҳо ҳамонанди санге ҳастанд, ки аз он об берун намеояд ва дарахте, ки баргҳояш сабз намешаванд ва замине, ки аз он гиёҳ намерӯяд".

Боре асҳоб пурсиданд: чаро Худованд риборо ҳаром карда аст? Фармуд: "То ин, ки мардум аз кори хайр боз наистанд". Ва ин дар воқеъ дарки амиқи эшон аз мақосиди шарият буд, ки бо касб ва омӯхтан ҳосил намешавад, балки фазл ва лутфи Худованд аст, ки ба ҳар касе аз бандагонаш беҳоҳад, мебахшад ва Худованд дорои фазли бузург аст.

Аз дигар посухҳои ҷолиб ва камназири эшон, ки ҳозирҷавобии эшонро бештар ба намоиш мегузорад, ҷараёнест ки соҳиби "рабиъул-анвор" нақл кардааст, ки: Марде аз имом Содиқ пурсид: далел бар вучуди Худованд чист? Ба шарте, ки аз ҷаҳон ва арзу ҷавҳар чизе бароям нагӯйи?!

Ҳазрат пурсиданд: "Оё то кунун дар дарё сафар кардаи? Гуфт: бале. Пурсиданд: гоҳе шуда, ки кишти тӯфоне шуда бошад ва тарсида бошад, ки ғарқ шавед? мегӯяд, бале. Мепурсанд: оё дигар умеди ба наҷоти кишти доштед ва оё ноҳудоён киштиро метавонистанд коре бикунанд? мегӯяд: на! Мепурсад: дар чунин вазъияте оё дар дилат мегӯзашт, ки касе туро наҷот диҳад? Мегӯяд: бале! Мефармояд: ҳамон исмаи Худост, лизо дар китоби маҷидаш мефармояд:

﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَآ﴾

"Чун дар дарё зараре ба шумо расад, ҷуз ӯ (Худованд) ҳар касро, ки ба дуо мехонед, нопадид гардад".

﴿وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجَآرُونَ﴾

"Ҳар он чӣ аз неъмат доред, аз ҷониби Худованд аст, сипас чун ранҷе ба шумо расад, онгоҳ ба даргоҳи ӯ менолид".

Лизо имом Абӯҳанифа (р) мефармояд: "Фақеҳтар аз Ҷаъфар бин Муҳаммад надидааст".

Шахсият

Худованди мутаъол ба имом Содиқ дар канори тавозуъ ва ахлоқи накуйи эшон, виқор ва сангинии ҳосе инояти фармуда буд, ки бузуртгарин ҳокими рӯйи замин дар замони худаш, яъне Абӯҷаъфари Мансур, халифаи Аббосӣ дар баробари эшон таслим буд.

Чунон, ки имом Шамсиддини Заҳабӣ бо санади худаш то Фазл бин Рабиъ аз падараш ривоят мекунад, ки фармуд: "Мансӯр маро фаро хонд ва гуфт: Ҷаъфар бин Муҳаммад қудрати моро ба бозӣ гирифта аст, Худованд маро бидушад агар ӯро накушам! Наздаш омадам ва гуфтам: Амирулмӯминин аз шумо хоста, ки пеши ӯ биравӣ! Эшон дӯш гирифт ва либос пушид (ба гумонам гуфт: либоси нав пушид) ӯро овардам ва барояш иҷозаи вуруд хостам, гуфт: биёвар! Худо маро бидушад агар ӯро накушам!".

Вақте, ки доштем ворид мешудем, ба сӯяш нигоҳе кард ва аз ҷояш баланд шуд ва бо гармҷӯшӣ аз ӯ истиқбол кард ва гуфт:

"مرحباً بنقي الساحة البري من الدغل والخيانة أحي وابن عمي"

"Эй пок ва эй пок аз ҳар макру хиёнат, эй бародар ва эй писари амак, хуш омадӣ".

⁶ : Сураи Исро 67

⁷ : Сураи Наҳл 53

Он гоҳ ӯро канор худ рӯйи тахт нишонд ва холашро пусид, сипас гуфт: чӣ ниёзе дорӣ? Гуфт: "Атои мардуми Макка ва Мадина ба таъхир афтодааст, дастӯр бидеҳ, ки бирасонанд! Гуфт: чашм! Он гоҳ гуфт: канизашро садо кард ва гуфт: Ҳадяро биёвар! Шишаи атри гаронқиматеро овард ва ба эшон дод ва аз ҳам ҷудо шуданд.

Ман дунболи эшон роҳ афтодам ва гуфтам: Эй писари Расули Худо! Вақте ман шуморо овардам, шак надоштам, ки шуморо мекушад, аммо бархурдаш иваз шуд. Ман дидам, шумо ҳангоми вуруд либосҳоятонро ҳаракат медедед, гӯё чизе хондед, чӣ буд? Фармуданд: гуфтам:

"اللهم احرسني بعينك التي لا تنام، واكنفني بركنك الذي لا يرام، واحفظني بقدرتك علي، ولا تهلكني وأنت رجائي. رب كم من نعمة أنعمت بها علي، قل لك عندها شكري، وكم من بلية ابتليتني بها، قل لها عندك صبري! فيا من قل عند نعمته شكري، فلم يجرمي، ويا من قل عند بلية صبري، فلم يخذلني، ويا من رأني على المعاصي فلم يفضحني، ويا ذا النعم التي لا تحصى أبدا، ويا ذا المعروف الذي ينقطع أبدا، أعني علي ديني بدناي، وعلى آخرتي بتقوى، واحفظني فيما غلت عنه، ولا تكلني إلى نفسي فيما خطرت. ويا من لا تضره الذنوب، ولا تنقصه المغفرة اغفر لي ما لا يضرك واعطني ما لا ينقصك، يا وهاب أسألك فرحا قريبا، وصبرا جميلا، والعافية من جميع البايا واشكر العافية".

"Парвардигоро! Маро бо чашми бедори худат, ки намехобад, ҳиросатам кун, дар паноҳи қудрати худат, ки тасхир нопазир аст, ҷоям деҳ, ва бо қудрате, ки бар ман дорӣ ҳифозатам кун! Ҳалокатам макун, ки умеди ман туйи, Парвардигорам! Чӣ қадар бисёранд неъматҳое, ки ту бар ман арзонӣ доштӣ, аммо ман дар қиболи онҳо аз ту шукри андаке ба ҷой овардам ва чӣ қадар зиёданд озмоишоте, ки маро бадонҳо озмудӣ, аммо ман дар баробари онҳо андаке сабр кардам, пас эй зоте, ки бо вучуди шукри андакам, маро маҳрӯм надоштӣ ва эй зоте, ки бо вучуди камсабрии ман дар ҳангоми мусибат расвоям накардӣ.

Ва эй зоте, ки маро дар ҳолати гуноҳ диди, аммо обрӯямро нарехтӣ ва эй соҳиби неъматҳое, ки ҳар гиз қобили шумориш нест ва эй соҳиби хубихое, ки ҳар гиз қатъ намешавад, маро бар дунё бар динам ва бо тақво бар

охиратам ёрӣ фармо ва дар он чӣ ман аз ӯ дӯр шудаам хифозатам кун ва ҳар гоҳ эҳсоси хатар кардам, маро ба нафси худам во магузор.

Эй зоте, ки гуноҳон ба ӯ зарар намерасонад ва мағфирату омурзиш кам надорад, он чӣ бароят зарар надорад аз ман биёмуз ва он чӣ аз ту кам намешавад, ба ман бидеҳ, эй ваҳҳоби зиёд бахшоянда аз ту мехоҳам, ки мушкиламро зуд ҳал кунӣ ва ба ман сабри наку иноят фармой, аз тамоми мусибатҳо саломат ва барин саломатӣ тавфиқи шукр кардан иноят кунӣ".

Ин ҳолат ва кайфияте, ки Худованд дили душманашро ба ҷойи кина ва душманӣ пур аз муҳаббат ва дӯстӣ мекунад, лутфк карам ва инояти фавқулодаи Худованди мутаъол бо дӯстонаш аст ва бо таваҷҷуҳ ба масоили душвор ва бугранҷе, ки байни Аббосиҳо ва Алавиҳо вучуд дошт, аслан тасаввур намешавад, ки Мансури Аббосӣ аз яке аз бузургони Алави чунин пазирой кунад.

Покаст, Худое, ки дилҳои бандагон (ба таъбири ҳадиси набавӣ) байн ду ангушти било кайфи ӯст, ки ҳар тавр бихоҳад, мечархонад.

Ситоиши Уламо

Барои бузургворӣ ва шинохти мавзеи уламо дар қиболи эшон ҳамин қадар кофист бидонед, ки тамоми асҳоби сиҳоҳи ситта аз эшон ҳадис нақл кардаанд. Албатта имом Бухорӣ на дар саҳеҳ, балки дар китобҳои дигараш аз эшон ҳадис оварда аст. Лизо Ибни Ҳаҷар дар тарҷумаи ҳоли эшон дар "Тақриб" мефармояд: "Саддӯқ, фақеҳ, имом". (имом ба истилоҳи муҳаддисин ва на Шиъаёни исноашарӣ) уламои илми ҳадис ва наққодони маъруфи ин илми шариф аз эшон бисёр тамҷиду ситоиш карда ва ҳар кас бо алқоб ва авсофе, ки шоистаи мақоми эшон медонистанд, аз эшон таҷлил ба амал овардааст.

Абӯҳотами Розӣ мефармояд: "ثقة لا يسأله عن مثله", чунон, ки дар китоби "ал-ҷарҳ"и эшон омадааст. (2/487) Ҳамчунин имом Шофиъӣ ва Ибни Муъин ва дигарон эшонро тавсиқ карданд. Ибни Ҳиббон мефармояд: "эшон аз бузургони Аҳли байт ва аз обидтарин атбоъи тобиъин ва аз уламои Мадина аст".

Шайхул-ислом Ибни Таймия дар "Минҳочусунна" мефармояд: "Ба иттифоқи Аҳли суннат, Ҷаъфар бин Муҳаммад аз айммаи дин аст"⁸.

Дар ҷойи дигаре низ мефармояд: "

"وإمامتهم فيما دلت الشريعة علي الإلتزام بهم فيه"⁹

"Эшон дар умуре, ки Шарият далолат бар пайравӣ аз онон дорад, имом ҳастанд".

Вақте аз имом Абӯҳанифа (р) дар бораи эшон пурсида шуд, фармуданд: "Аз Ҷаъфар бин Муҳаммад фақеҳтар надидам".

Мавқеъи эшон дар қиболи Шайхайн, Абӯбақри Сиддиқ ва Умари Форӯқ (р).

Ҳазрати Абӯбақри Сиддиқ (р), ки аз ду тараф падари бузурги эшон аст ва ҳар дуи онон ҳазрати Сиддиқ ва Форӯқ, вузарои ҷаддаш ҳазрати Муҳаммад (с) ҳастанд. Эшон ҳар ду бузургворро дӯст медошт ва эҳтиром мекард ва аз онон ба хубӣ ёд менамуд ва касоне, ки бо эшон буғзу кина медошт, бад медид ва бо онон буғз меварзид, лизо бо Рофиза ба хотири мавзеъи хасмонае, ки бо Сиддиқ ва Форӯқ (р) доштанд, ба шиддат буғз меварзид ва роҳи оштиро бо онон масдуд медиданд.

Абдулҷаббор бин Аббоси Ҳамадонӣ мегӯяд: Ҳангоме, ки мехостем аз Мадина куч кунем, Ҷаъфар бин Муҳаммад назди мо омад ва фармуд: "Иншоаллоҳ шумо аз некони шаҳристон ҳастед, ба онон аз тарафи ман бигӯед:

⁸ : Минҳочусунна 2/245

⁹ : Минҳочусунна 4/108-110

"من زعم أني إمام معصوم مفترض الطاعة، فأنا بريء منه ومن زعم أني أبرأ من أبي بكر وعمر، فأنا بريء منه".

"Ҳар касе муътақид бошад, ки ман имоми маъсум ва воҷиби итоъат ҳастам, ман аз ӯ безорам ва ҳар касе муътақид бошад, ки ман аз Абӯбақр ва Умар (р) безорӣ меҷӯям, ман аз ӯ безорам".

Ибни Абӯ Амри Аданӣ аз Ҷаъфар бин Муҳаммади Содиқ аз падарашон ривоят мекунад, ки фармуданд:

"أل أبي بكر كانوا يدعون على عهد رسول الله آل رسول الله (ص)".

Дар замони Расули Худо (с) мардум аҳли байти Абӯбақрро низ Аҳли байти Расули Худо (с) мехонанд".

Зуҳайр бин Муъовия меғӯяд: Падарам ба Ҷаъфар бин Муҳаммад гуфт: Ман ҳамсоҷе дорам, ки муддоъист, шумо аз Абӯбақр ва Умар безорӣ меҷӯйи?! Имом Содиқ фармуданд: "برئ الله من جارك". "Худованд аз ҳамсоҷат безор бод".

"والله إني لأرجو أن ينفعني الله بقرابي من أبي بكر ولقد اشتكيت شكاية فأوصيت إلى خالي عبدالرحمن بن القاسم".

"Ба Худо савганд, ман умедворам Худованд ба хотири қаробатам бо Абӯбақр ба ман нафъе бирасонад. Вақте, ки ман мариз шудам, тағоям Абдурраҳмон бин Қосимро васии худ қарор додам".

Муҳаммад бин Фазл аз Солим бин Абуҳафс ривоят мекунад, фармуданд: Аз Абӯҷаъфар ва писараш (имом Содиқ ва имом Боқир (р)) дар бораи Абӯбақр ва Умар пурсидам, фармуд:

"يا سالم! تولهما وأبرأ من عدوهما، فإنهما كانا إمامي هدي".

"Эй Солим! Бо он ду дӯстӣ кун ва аз душманонашон безор бош, зеро ки он ду имоми ҳидоят буданд".

Сипас фармуданд:

"يا سالم! أيسب الرجل جده؟ أبو بكر حدي، لا نالتني شفاعة محمد يوم القيامة إن لم أكن أتولا هما وأبرأ من عدوهما".

"Эй Солим! Оё касе падарбузургаширо дашном медиҳад? Абӯбақр падарбузурги ман аст, шафоъати Муҳаммад (с) дар

қиёмат насибам нашавад, агар онҳоро дӯст надошта бошам ва аз душманонашон безор набошам".

Ин суҳанонро имом Содик дар ҳузури падари бузургвораи имом Муҳаммад Боқир фармуд ва эшон –бо сукуташон таъйид карданд- ва чизе нагуфтанд.

Ҷафс бин Ғиёс, шогирди имом Содик мефармояд: Аз Ҷаъфар бин Муҳаммад шунидам, ки мефармуданд:

"ما أرجو من شفاعة علي شيئا إلا وأنا أرجو من شفاعة أبي بكر مثله، لقد ولدني مرتين".

"Ман ҳамон қадре, ки умедворам шафоъати Алӣ ҳастам, ба шафоъати Абӯбакр низ ҳамон андоза умедворам, Абӯбакр аз ду ҷиҳат қадди ман аст".

Шогирди дигари эшон Амр бин Қайс Ал-Малойи мефармояд: Аз Ҷаъфар бин Муҳаммад шунидам, ки мефармуданд: "برئ الله ممن تبرأ من أبي بكر وعمر".

"Худованд безор бод аз касе, ки аз Абӯбакр ва Умар безорӣ бичӯяд".

Ва имом Дор Қутнӣ бо санадаш аз Ҳисон бин Садир ривоят мекунад, ки фармуд: Ҳангоме, ки Ҷаъфар бин Муҳаммад дар бораи Абӯбакр ва Умар пурсида шуд, шунидам, ки фармуданд: "إنك تسألني عن رجلين قد أكلا من ثمار الجنة".

"Ту аз ман дар бораи он ду марде мепурсӣ, ки муддатҳо пеш аз меваи бихишт хурдаанд".

Субҳоналлоҳ! Хушо ба саъодати онон ва бадо ба ҳоли касоне, ки ба дуруғ даъво мекунанд, дӯстдори Аҳли байтанд.

Ин нусус аз имом Ҷаъфари Содик (р) дар бораи муҳаббати Шайхайн ва дӯстӣ бо онон сареҳ ва ошкор аст ва мақому манзалати эшонро назди Худованд боло мебарад ва эшонро ба Худованд наздик мекунад. Ҳамчунон, ки далолати сареҳ ва ошкор бар буғз ва адовату нафрин ва инзиҷори эшон аз душманони Саҳоба, ба хусус он бузургони баргузида дорад.

Муҳимтар аз ҳама ин, ки худи имом Содик барои он ду Халифаи рошид, Сиддиқи акбар ва Форуқи аъзам, ду ёр ва мунису ғамхори ҳазрати Фаҳри Расулон ва тоҷи Анбиё ва

Расулон ва Афзали Паёмбарон ва Фариштагон ва ду ходим
ва мухлиси Ислом ва Қуръон ва дини хотам (Худованд аз
онон розӣ бод) муждаи биҳишти будан медиҳад.

Бахши дуввум
Матни мунозараи имом Ҷаъфари Содик
бо як Рофизӣ

Ба номи Худованди бахшанда ва меҳрубон

Парвардигоро! Кумак кун.

Шайх, фақеҳ, Абӯлқосим Абдурраҳмон бин Муҳаммад бин Саъид Ансорӣ Бухорӣ дар ҳоле, ки ман дар соли 435 ҳиҷрӣ -дар Маккаи Мукаррамма- (Худованд ҳифозаташ кунад) бар ӯ меҳондам, бароя ҳадисе гуфт:

Фармуд: Абӯ Муҳаммад Абдулло бин Мусофир ба ман хабар дода фармуд: Абӯбакр бин Умар бин Халаф Ҳамадонӣ ба ман хабар дода фармуд: Абӯлҳасан Аҳмад бин Муҳаммад бин Бозмаҳ ба ман ҳадис гуфт, фармуд: Абӯлҳасан бин Алӣ Танофисӣ ба ман ҳадис гуфт: фармуд: Халаф бин Муҳаммад Қатвонӣ ба ман ҳадис гуфт, фармуд: Алӣ бин Солиҳ ба ман ҳадис гуфт, фармуд: марде аз Рофиза назди Ҷаъфар бин Муҳаммад Содиқ (алайҳиссалом) омад ва гуфт: Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва баракотуху! Ҷавоби саломашро дод, мард гуфт:

1. Эй писари Расули Худо (с) баъд аз Расули Худо (с) беҳтарин мардум кист? Ҷаъфари Содиқ фармуд: "Абӯбакри Сиддиқ (р)" гуфт: далели ин амр чист: фармуд: иршоди Худованд Азза ва Ҷалла:

﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾¹⁰.

"Агар ӯро (Паёмбар) ёрӣ накунед, дар ҳақиқат Худованд ҳангоме ба ӯ ёрӣ кард, ки кофирон дар ҳоле, ки яке аз ду тан буд (аз Макка) берунаш карданд, ҳаногом, ки дар ғор буданд, он гоҳ, ки ба ёри худ мегӯфт: нигарон мабош, бегумон Худованд бо мост, пас Худованд оромишро бар ӯ нозил кард ва ӯро бо сипоҳиёне, ки онҳоро намедиданд таъйид намуд".

Пас чӣ касе беҳтар аз он ду нафар аст, ки Худованд саввумашон аст? Ва оё ғайр аз Паёмбар (с) касе аз Абӯбакр беҳтар ҳаст?!

¹⁰ : Сураи Тавба 40

2. Рофизӣ гуфт: Алӣ бин Абӯтолиб (р) бидуни нигоронӣ ва нороҳатӣ бар раҳти хоби Расули Худо (с) хобид!

Имом Содиқ фармуданд: Абӯбакр низ бидуни нигоронӣ ва нороҳатӣ, бо Паёмбар (с) ҳамроҳ буд.

3. Мард гуфт: Худованд бар хилофи гуфтаи ту мефармояд: Имом гуфт: чӣ мефармояд: гуфт: Худованд мефармояд: ¹¹ "إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا." "он гоҳ, ки ба ёри худ мегуфт: нигарон мабош! Бе гумон Худованд бо мост". Магар ин тарс ва нороҳатӣ набуд?

Имом Содиқ фармуданд: "На! Зеро ғамгинӣ ғайр аз ҷазаъ ва фазаъ аст. Ғамгинии Абӯбакр аз ин буд, ки мабодо Паёмбар (с) шаҳид шавад ва касе ба дини Худо нагарояд, пас ғамгинӣ ба дини Худо ва бар Паёмбари Худо буд. Ғамгинияш дар бораи худаш набуд, ба далели ин, ки пеш аз сад мартаба мор паяшро зад, уф нагуфт".

4. Рофизӣ гуфт: Худованди мутаъол мефармояд:

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾¹².

"Ҷуз ин нест, ки валии шумо Худованд ва Расулаш ва мӯминоне ҳастанд, ки намоз бар пой медоранд ва онон дар авҷи фурутани закот мепардозанд".

Ин дар бораи Алӣ бин Абӯтолиб нозил шуда ҳангоме, ки ангуштаринашро дар ҳоли рукуъ садақа кард, фармуд: "الحمد لله الذي جعلها في وفي أهل بيتي", яъне, "Худоро сипос, ки ин ифтихорро дар ман ва Аҳли байтам қарор дод".

Имом Содиқ фармуданд: "Ояте, ки пеш аз ин оят дар ҳамин сура аст, аз ин оят муҳимтар аст. Худованди мутаъол мефармояд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾¹³.

¹¹ : Сураи Тавба 40

¹² : Сураи Моида 55

¹³ : Сураи Моида 54

"Эй мӯминон! Ҳар кас аз шумо аз динаш бар гардад, бидонад, ки Худованд гуруҳеро дар миён хоҳад овард, ки ононро дӯст медорад ва онон низ ўро дӯст медоранд".

Баъд аз Расули Худо (с) иртидод сурат гирифт. Арабҳои сахронишин баъд аз Расули Худо (с) муртад шуданд ва куффор дар Ниҳованд гирд омаданд ва гуфтанд марде, ки мусалмонон ба василаи ў пирӯз мешуданд, мурдааст, то ҷое, ки Умар (р) фармуд: "Ҳоло намозро аз онон бипазир ва закотро бо худашон вогузор кун", фармуд: "Агар ресмонеро аз ман боз доранд, ки ба Расули Худо (с) медоданд, ба хотири надодани он ресмон бо онон хоҳам ҷангид ва агар ба теъдод сангҳо ва хору дарахт ва ҷинну инс бар зидди ман нерӯ ҷамъ шавад, ба танҳои ба ҳамаи онон хоҳам ҷангид". Ин оят дар фазилати Абӯбақр аст".

5. Рофизии гуфт: Худованди мутаъол мефармояд:

﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾¹⁴.

"Касоне, ки дар шабу рӯз, пинҳону ошкор молҳои худро нафақа мекунанд", дар бораи Алӣ (р) нозил шуда, ки ҷаҳор динор дошт, як динорашро шаб нафақа кард, як динорашро рӯз нафақа кард, як динорро пинҳонӣ ва як динорро ошкор нафақа кард, лизо ин оят нозил шуд.

Имом Содиқ (р) фармуд: "Барои Абӯбақр беҳтар аз ин оят дар Қуръон вучуд дорад. Худованди мутаъол мефармояд: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ ۱) ин қасам аст, "وَصَدَقَ بِالْحُسْنَى ... وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى

﴿أَلَّذِي﴾ **Абӯбақр**, ﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى﴾ **Абӯбақр**, ﴿فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾ **Абӯбақр**, ﴿يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى﴾ **Абӯбақр**, ﴿وَلَسَوْفَ﴾ **Абӯбақр**, ﴿إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى﴾ **Абӯбақр**, ﴿يُرْضَى﴾.

Абӯбақр чиҳил ҳазор молашро бар Расул Худо (с) харҷ кард, то ин ки аз фақр ибоашро ба дарвеш печид, Ҷибрил (а) фуруд омад ва фармуд: "Худованди Алӣ ва Аъло саломат мерасонад ва мефармояд: аз тарафи ман ба Абӯбақр салом бирасон ва бигӯ дар ин ҳолати фақр аз ман розӣ ҳастӣ ё

¹⁴ : Сураи Бақара 274

норозӣ? Фармуд: оё аз Парвардигорам норозӣ мешавам? Ман аз Парвардигорам розиям, ман аз Парвардигорам розиям, ман аз Парвардигорам розиям, Худованд ваъда дода ки ӯро розӣ кунад.

6. Рофизӣ гуфт: Худованди мутаъол мефармояд:

﴿أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾¹⁵.

"Оё об додан ба Ҳоҷиён ва обод сохтани Масҷиди ҳаромро монанди кори касе қарор додаед, ки ба Худованд ва рӯзи қиёмат имон оварда ва дар роҳи Худо ҷиҳод кардааст. Инҳо дар назди Худованд яксон нестанд ва Худованд гуруҳи ситамгоронро ҳидоят намекунад". Ин дар бораи Алӣ (р) нозил шудааст.

Имом Содиқ фармуд: "Абӯбақр низ чунин фазилате дар Қуръон дорад. Худованди мутаъол мефармояд:

﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾¹⁶.

"Касоне аз шумо пеш аз фатҳи Макка нафақа карданд ва бо кофирон ҷангиданд, бо нафақақунандагон ва ҷиҳодгарони пас аз фатҳ яксон нестанд. Онон дар манзалат аз касоне, ки пас аз фатҳ нафақа карданд ва бо кофирон ҷангиданд, бузургтаранд ва Худованд ба ҳар як аз онон саранҷоми нек ваъда додааст ва Худованд аз он ҷӣ мекунад бо хабар аст".

Абӯбақр аввалин касе буд, ки молашро барои Расули Худо (с) дар роҳи нусрати дин нафақа кард ва аввалин касе буд, ки ҷангид ва аввалин касе буд, ки ҷиҳод кард. Мушрикин омаданд ва Паёмбар (с) чунон заданд, ки Ҳазрат хунолӯд шуданд. Вақте ба Абӯбақр хабар расид, саросема дар кучаҳи Макка медавид ва мегӯфт: "Ҳалокат бод бар шумо! Оё мардери мекушед, ки мегӯяд: Парвардигорам Аллоҳ аст, дар ҳоле, ки ӯ аз ҷониби Худованд назди шумо

¹⁵ : Сураи Тавба 19

¹⁶ : Сураи Ҳадид 10

омада аст?!", то ин, ки Паёмбар (с) раҳо карданд ва шуруъ ба задани Абӯбақр карданд, он қадар заданд, ки бинияшро дар чеҳрааш шинохта намешуд. Ў аввалин касе буд, ки дар роҳи Худо ҷиҳод намуд ва аввалин касе буд, ки дар канори Расули Худо (с) ҷангид ва аввалин касе буд, ки молашро дар роҳи Худо харҷ кард. Паёмбар (с) фармуданд:

"ما نفعني مال كمال أبي بكر".

"Ҳеҷ моле ба андозаи моли Абӯбақр ба ман кумак накард".

7. Рофизӣ фармуд: Алӣ ҳатто ба андозаи чашм ба ҳам задане ҳам ба Худо шарик наовардааст.

Имом Содиқ фармуданд: Худованд чунон ситоише аз Абӯбақр карда, ки ўро аз ҳар ситоиши дигаре бенаёз мегардонад. Худованди мутаъол мефармояд:

﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصَّدَقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾¹⁷.

Ва касе, ки дини ростинро овард *جَاءَ بِالصَّدَقِ*, Муҳаммад (с) ва *وَصَدَّقَ بِهِ*, Абӯбақр мебошад.

Ҳама ба Паёмбар (с) гуфтанд дуруғ мегӯй! Ҷуз Абӯбақр, ки гуфт: "صدقت", рост мегӯй. Лизо ин оят дар бораи Абӯбақр нозил гардид. Ояте, ки хос дар бораи тасдиқ ва бовар аст, пас Абӯбақри Сиддиқи парҳезгор ва покдоман розӣ шуда ва аз ў розӣ гардида, одил ва ба сифати адл мавсуф шуда ва бовафост.

8. Рофизӣ гуфт: Ҳубби Алӣ дар китоби Худо фарз аст. Худованди мутаъол мефармояд: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبِ﴾¹⁸.

"Бигӯ! Бар расонидани он музде аз шумо дархост намекунам, вале бояд дар миёни хешовандон дӯстӣ пеша кунед ва ҳаққи хешовандии маро ба ҷой биёред".

¹⁷ : Сураи Зумар 33

¹⁸ : Сураи Шӯро 23

Имом Содиқ фармуданд: "Абӯбақр низ чунин имтиёзе дорад. Худованди мутаъол мефармояд:

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾¹⁹.

"Ва низ касоне, ки пеш аз онҳо омаданд (Ансор) меғӯянд: Парвардигоро! Мо ва он бародаронамонро, ки дар имон оварданд аз мо пешӣ гирифтанд ва дар дилҳои мо ҳеҷ кинае дар ҳаққи касоне, ки имон оварардаанд, қарор мадеҳ. Парвардигоро! Туи бахшандаи меҳрубон".

Абӯбақр касест, ки дар имон сабқат ҷуст, пас истиғфор ва талаби омурзиш барои ӯ воҷиб ва муҳаббаташ фарз ва буғзу душманӣ бо ӯ куфр аст.

9. Рофизӣ гуфт: Паёмбар (с) фармудаанд:

"الحسن والحسين سيذا شباب أهل الجنة وأبوهما خير منهما"

"Ҳасан ва Ҳусайн сардори ҷавонони биҳиштанд ва падарашон аз онон беҳтар аст".

Имом Содиқ фармуданд: Абӯбақр дар пешгоҳи Худованд имтиёзи беҳтар аз ин дорад. Падарам аз ҷаддам аз Алӣ бин Абӯтолиб (р) ривоят мекунад, ки фармуд: Хидмати Паёмбари Худо (с) будам ҳеҷ каси дигаре ҷуз ман набуд, ки дидам Абӯбақр ва Умар (р) зоҳир шуданд. Паёмбар (с) фармуданд:

"يا على: هذان سيذا كهول أهل الجنة و شباهما فيما مضى من سالف الدهر في الأولين و مابقي في

غايه من الاخرين إلا النبيين و المرسلين لا تخيرهما يا على ما دام ما حين"²⁰.

"Эй Алӣ! Ин ду сардори пирон ва ҷавонони биҳиштанд. Аз аввали дунё то охири дунё ба ҷуз Паёмбарон ва Расулон. Эй Алӣ! То зинда ҳастанд ба онон хабар надеҳ". Алӣ (р) мефармояд: "То фавт накарданд ба ҳеҷ кас нагуфтам".

10. Рофизӣ гуфт: Кадом яке афзал аст, Фотима, духтари Расули Худо (с), ё Ойша, духтари Абӯбақр?

Имом Содиқ фармуданд:

¹⁹ : Сураи Ҳашр 10

²⁰ : Ривояти Тирмизӣ ва Ибни Мочҷа

"بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، "يس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ" "حم و الكتاب المبین".

Гуфт: ман аз ту мепурсам, кадом яке афзал аст, Фотима, духтари Паёмбар (с), ё Ойша, духтари Абӯбақр, ту бароям Қуръон мехонӣ?

Имом Содиқ фармуданд: "Ойша духтари Абӯбақр, ҳамсари Паёмбар (с) ва бо ӯ дар бихишт аст ва Фотима духтари Расули Худо (с) сардори занони бихишт аст. Касе, ки бар ҳамсари Расули Худо лаънат кунад ва касе, ки духтари Расули Худоро бад бинад, Худованд ӯро хор кунад.

11. Рофизӣ гуфт: Ойша бо ин, ки ҳамсари Паёмбар (с) бо Алӣ ҷангидааст?!

Имом Содиқ фармуданд: "Оре! Ҳалокат бар ту бод! Худованд мефармояд:

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ﴾²¹.

"Ва шуморо насазад, ки Расули Худоро биранҷонед".

12. Рофизӣ гуфт: Оё хилофати Абӯбақр ва Умар ва Усмон ва Алӣ дар Қуръон омада аст?

Имом Содиқ фармуданд: "Бале! Дар Таврот ва Инҷил ҳам омадааст. Худованд мефармояд:

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ خِلَافَتَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾²².

"Ва ӯ зотест, ки шуморо фармонравоёни замин ва бархе аз шуморо ба маротибе бар бархи дигаре бартарӣ бахшид".

Ва мефармояд:

﴿أَمِنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِلَهَ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ﴾²³

﴿﴾²³

"На, балки (суол инаст) чӣ касе (дуои шахси) дармондаро чун ӯро бихонад, мепазирад ва сахтиро бар медорад ва шуморо ҷонишинони замин қарор медиҳад? Оё бо Худованд маъбуди дигаре ҳаст? Андаке панд мепазиред".

Ва мефармояд:

²¹ : Сураи Аҳзоб 53

²² : Сураи Анъом 165

²³ : Сураи Намл 62

﴿لَيْسَتْخَلِفْتَهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ بَنِيهِمْ وَلَيَمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى﴾²⁴.

"Ваъда додааст, ки бе шак ононро дар ин сарзамин ҷонишин кунад, чунон чӣ касонеро, ки пеш аз онон буданд, ҷонишин намуд ва он динашонро, ки бар эшон писандида аст, барояшон устувор дорад".

13. Рофизӣ гуфт: Эй писари Расули Худо (с)! Хилофати онон дар қучои Таврот ва Инҷил аст?

Имом Содик фармуд:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ (Абӯбақр) ﴿أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ﴾, (Умар) ﴿رُحَمَاءُ

بَيْنَهُمْ﴾, (Усмон), ﴿تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجِدًا يَتَعَوَّنَ فَضُّلًا مِنَ اللَّهِ وَرَضْوَانًا﴾, (Али бин

﴿أَبُوТОЛИБ﴾, ﴿سَيَمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾, (Асҳоби Муҳаммад (с))

﴿ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ﴾.

"Муҳаммад Расули Худост ва касоне, ки бо ӯ ҳастанд, бар кофирон саҳтгир ва дар миёни худ меҳрубон. Ононро дар ҳоли рукуъ ва сачдаҳ мебинӣ, ки аз Худованд фазл ва хушнудӣ меҷӯянд. Нишонаи дурусткории онон аз асари сачда дар чехраҳашон пайдост. Ин авсофи онон дар Таврот ва Инҷил аст, монанди киште, ҳастанд, ки ҷавонаашро баровард, он гоҳ онро тануманд сохт, он гоҳ сутбар шуд, сипас бар соқаҳояш истод. Кишоварзонро шигифтзада месозад то аз дидани онон кофиронро ба ҳашм оварад. Худованд ба касоне, ки оз онон имон овардаанд ва корҳои шоиста кардаанд, омурзиш ва подоши бузурге ваъда додааст".

Гуфт: дар Тавроту Инҷил яъне чӣ?

Фармуд: Муҳаммад Расули Худо (с) аст ва Хулафояш Абӯбақр ва Умар ва Усмон ва Али ҳастанд.

Он гоҳ Имом ба синааш кӯбид ва фармуд: "Ҳалокат бод бар ту! Худованди мутаъол мефармояд:

﴿فَاسْتَوَى عَلَى﴾ (Умар) ﴿فَاسْتَعْلَظَ﴾, (Абӯбақр) ﴿كَرَّرَ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ﴾,

﴿أَلِي بِن﴾, ﴿يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ﴾, (Усмон бин Аффон) ﴿سُوقِهِ﴾,

(Асҳоби Расули Худо (с)) ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ (Абӯтолиб).

Ҳалокат бод бар ту! Падарам аз Ҷаддам аз Алӣ бин Абӯтолиб ривоят мекунад, ки Расули Худо (с) фармуданд:

"أنا أول من تنشق الأرض عنه ولا فخر ويعطيني الله من الكرامة ما لم يعط نبي قبلي".

"Ман аввалин касе хоҳам буд, ки замин аз рӯи ӯ шақ мешавад, фахр намекунам ва Худованд иззат ва каромате ба ман хоҳад дод, ки ба ҳеҷ Паёмбаре пеш аз ман наодоаст".

Сипас нидо мекунад, ки Хулафои баъд аз худатро наздик кун, мегӯям: Парвардигорам! Кист Хулафо? Мефармояд: Абдулло бин Усмон, яъне Абӯбакри Сиддиқ. Пас аввалин касе, ки баъд аз ман замин аз рӯи ӯ шақ (пора) мешавад Абӯбакр аст. Дастур мешавад, ки пеши Худо биистад. Бо андак ҳисобе муҳосиба мешавад, он гоҳ ду ҷомаи сабз пушонда мешавад. Он гоҳ дастӯр мерасад, ки пеши арш биистад.

Сипас нидокунандае нидо мекунад! Умар бин Хаттоб кучост? Умар дар ҳоле, ки хун аз раги гарданаш фаввора мекунад, ҳозир мешавад, мепурсад: чӣ касе бо ту чунин карда эй Умар? Арз мекунад: Ғуломи Муғира бини Шуъба (Абӯлулӯи Маҷӯси ба қавли баъзеҳо Бобо Шуҷоъуддин). Дастӯр мерасад, ки пеши Худованд биистад, бо андак ҳисобе муҳосаба мешавад ва ду ҷомаи сабз пушонда мешавад ва дастӯр мерасад, ки пеши арш биистад.

Он гоҳ Усмон бин Аффон оварда мешавад, дар ҳоле, ки хун аз гарданаш фаввора мекунад, пурсида мешавад: чӣ касе бо ту чунин карда арз мекунад: Фулонӣ! Бо андак ҳисобе муҳосаба мешавад ва ду ҷомаи сабз пушонда мешавад. Он гоҳ дастӯр мерасад, пеши арш биистед.

Сипас Алӣ бин Абӯтолиб фаро хонда мешавад, дар ҳоле ҳозир мешавад, ки хун аз гарданаш фаввора мекунад, пурсида мешавад: чӣ касе бо ту чунин карда мегӯяд: Абдурраҳмон бин Мулҷим! дастӯр мерасад пеши Худованд биистад. Бо андак ҳисобе муҳосаба мешавад. Он гоҳ ду

ҷомаи сабз пушонда мешавад ва дастӯр мерасад, ки пеши арш биистад

Мард меғӯяд: Эй писари Расули Худо! Оё дар Қуръон аст?

Имом Содик мефармояд: Бале! Худованди мутаъол мефармояд:

﴿وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾²⁵.

"Ва Паёмбарон ва гувоҳон оварда мешаванд ва байни онон ба ҳақ ҳукм мешавад ва онон ситам набинанд", ки мисдоқи аввалашон Абӯбакр ва Умар ва Усмон ва Алӣ ҳастанд.

Рофизӣ меғӯяд: Эй Расули Худо! Оё Худованд тавбаи маро қабул мекунад, ки то кунун байни Абӯбакру Умар ва Усмон Алӣ тафриқа эҷод мекардам?!

Имом Содик мефармояд: Бале! Дарвозаи тавба боз аст. Ҳар чӣ метавонӣ барои онон дуо кун ва аммо агар дар ҳоле бимириӣ, ки бо онон муҳолиф ҳастӣ ба ғайри фитрати Ислом мурдаи ва аъмоли ҳасанаат, ҳамонанди аъмоли куффор пуч ва беарзиш аст.

Мард тавба кард ва аз ақидааш боз гашт ва ба сӯйи Худованд рӯҷуъ намуд.

Тамом шуд бо ҳамд ва сано ва ситоиши Худованд ва дуруду салом бар Муҳаммад ва Оли ӯ ва Асҳобу Азвоҷи Муҳаммад ба дасти банди гунаҳкор ва умедвори бахшиши Худованд, хоиф ва тарснок аз азоби Худованд:

Юсуф бин Муҳаммад бин Юсуф Ҳакорӣ дар моҳи раҷаби соли 669 ҳиҷрӣ қамарӣ. Худованд раҳмат кунад касеро, ки бар ӯ ва волидайн ва соири муслимин дуруд ва раҳмат бифирист.

---

²⁵ : Сураи Зумар 69

Симоъи ин мунозара

Мунозараи Ҷаъфар бин Муҳаммади Содиқ бо Рофизиро фақеҳ имом, олим, Маҷдуддин Алӣ бин Абӯбакр бин Муҳаммад Ҳаккори Шофиъӣ, ки Худованд бо ҳифз ва инояти худаш ӯро ҳифозат кунад ва ба ӯ илм ва амал иноят кунад ва дар як маҷлис назди ман хонд. Ин рӯз мусодиф буд бо 16 моҳи шаввол соли 669 ҳиҷрӣ қамарӣ. Валҳамду лиллоҳи ваҳдаҳу ва саллаллоҳу ало Муҳаммадин ва Олиҳи ва Асҳобиҳи.

Навишта шуда ба дасти фақир ба боргоҳи Мутаъол Юсуф бин Муҳаммад бин Юсуф. Ҳамди бар Худо ва дуруду салом бар Паёмбар ва Оли ӯ.

Бахши саввум:
Замимаи аввал:
Ҳасоиси Абӯбакри Сиддиқ (р)

Вижагиҳои Абӯбақри Сиддиқ (р)

Ин маҷмуъае аз ҷазоил аст, ки ба Абӯбақри Сиддиқ, Абдулло бин Усмои, Абӯқаҳҳофа Таймӣ, Саҳобии Расули Худо (с) ихтисос дорад, чунон ҷӣ Муҳибби Табарӣ онро дар китоби (Ал-Риёзу ал-назраҳ) дар маноқиби Абӯбақри Сиддиқ зикр карда, ки аз он ҷо хулосааш кардаам. Далоил ва шавоҳидаш аз нусус бо таҳриҷи он дар он ҷо сабт аст. Ба ихтисор чунин аст:

1. Ихтисоси Абӯбақри Сиддиқ ба суҳбати Расули Худо (с) дар ғор ва ўнс гирифтани Ҳазраташ ба вай.

2. Ихтисоси Сиддиқ ба сабқат чустан ба Ислом ва сабқат гирифтани ба духули бихишт.

3. Ихтисоси Сиддиқ ба исботи аҳлият ва шоистагии дӯстӣ бо Расули Худо (с).

4. Ихтисоси Сиддиқ ба ухуват ва суҳбати Расули Худо (с).

5. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай аз маъмуртарин ва мутмаъинтарин мардум дар мол ва суҳбаташ ба Расули Худо (с) аст.

6. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки моли ҳеҷ кас ба андозаи моли Абӯбақр ба Расули Худо (с) кумак накардааст.

7. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки подоши заҳамоти эшонро Худованд ҳудаш аз тарафи Паёмбар (с) адо мегардонад.

8. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай маҳбубтарин мардони дар назди Расули Худо (с) аст.

9. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай афзалтарин ва беҳтарин фарди уммат аст.

10. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки сардори пирамардони Араб аст.

11. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки шучоътарин мардум аст, ҷӣ канори Расули Худо (с) ва ҷӣ баъд аз вафоти эшон.

12. Ихтисоси Сиддиқ ба фаҳми манзури Расули Худо (с) ва огоҳ шудани аз он, ки ҳеҷ каси дигар чунин набуд.

13. Ихтисоси Сиддиқ ба фатво дар ҳузури Расули Худо (с).

14. Ихтисоси Сиддиқ ба шӯро дар ҳузури Расули Худо (с) ва пазируфтани машварати вай аз сӯйи Ҳазрат.

15. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Расули Худо (с) гоҳе шабро ба хотири машварат дар умури муслимин дар манзили эшон мегузаронданд.

16. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай аввалин касе буд, ки Қуръонро ҷамъоварӣ намуд.

17. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай аввалин касе буд, ки дар соли нуҳум ба дастури Расули Худо (с) ва дар ҳаёти эшон Ҳаҷро барои мусалмонон барпо дошт.

18. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай аввалин касе хоҳад буд, ки баъд аз Паёмбар (с) дар рӯзи қиёмат замин аз рӯйи вай шақ мешавад.

19. Ихтисоси вай ба ин, ки вай аввалин касе аст, ки бар сари Ҳавзи Паёмбар (с) хоҳад омад.

20. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки ваай танҳо касе аст, ки дар рӯзи қиёмат ба танҳои муҳосаба мешавад ва дар пеши уммат.

21. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай дар рӯзи ҳаҷр байни Иброҳими Халил (а) ва Муҳаммад (с) хоҳад истод.

22. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Худованд дар рӯзи қиёмат аз миёни тамоми мӯминон барои вай ҷудоғона таҷаллий мекунад.

23. Ихтисоси вай ба ин, ки ғайр аз эшон каси дигаре садои пойи Ҷибрил (а) ро ҳангоми овардани ваҳй нашунидааст.

24. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки ишора ба исми эшон дар канори исми гиромии Паёмбар (с) шуда аст. (ишора ба ояти 40 сураи Тавба аст, ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾).

25. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Паёмбар (с) дар ҳаёташон вайро дар Ҳаҷ имом таъйин кард.

26. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Паёмбар (с) дар ҳаёташон вайро барои имомати намози ҷамоъат бар Саҳоба (р) таъйин карданд.

27. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Паёмбар (с) пушти сарашон намоз хондаанд.

28. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Расули Худо (с) масоили баъд аз вафоташонро ба вай муҳаввил карданд, зеро ки баъд аз вафоти эшон зимоми умурро эшон ба даст гирифт.

29. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Расули Худо (с) мехостанд эшонро барои Хилофат баъд аз худ таъйин кунанд, аммо бар асари ихтилофе, ки дар ҳузурашон пеш омад, мунсариф шуданд.

30. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки эшон дар як рӯз чандин амали нек анҷом меод.

31. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки аз миёни Саҳоба фақат барои эшон ба унвони халифаи Расули Худо (с) дуо шуда аст.

32. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай ҳам барои ҳуди Расули Худо (с) дар намоз имом буда ва ҳам барои духтарашон Фотима (р).

33. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай чандин оят аз - Қуръони карим дар бораи эшон нозил шуда аст.

34. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай дар роҳи нусрат ва тасалии Расули Худо (с) аз ҷону моли худ дареғ накарда ва ин, ки бар дарвозаи дили вай ба гувоҳии ҳуди Расули Худо (с) торикӣ роҳ надорад.

35. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай ба навиштани бақияи шире, ки Расули Худ нушида буданд дар хобе, ки дида буданд.

36. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки вай муқовимат дар баробари муртидин ва исрор ба ҷанг бо онҳо ва ин, ки онон ба хотири надодани закот ва лав ин, ки ресмоне бошад, муртад ҳастанд.

37. Ихтисоси Сиддиқ ба ин, ки Паёмбар (с) дар марази вафоташ вайро имоми ҷамоъат таъйин карданд, ки ишора ба имомати узмои эшон буд.

Ҳасоиси дигаре низ эҳтимолан ҳаст, ки касе таваҷҷуҳ накарда бо ин ёдоварӣ, ки ҳар қадам аз Хулофо ҳасоиси дигаре доранд, ки мунҳасир ба фард аст. Аммо ба ҳеҷ унвон бо фазоили ҳасоиси Абӯбакр (р) рақобат намекунад. Худованд аз ҳамаи онон розӣ ва хушнӯд бод.

Бахши чаҳорум
Замимаи дуввум: Дар бораи махтут

Аввал: Исми махтут

Барои ин махтут сето исм зикр шудааст:

1. Бар рӯйи нусхаи туркӣ навишта шуда:

" هذه مناظرة جعفر بن محمد الصادق (ر) مع الرافضي "

Дар охири симоъ низ ҳамин исм омадааст.

2. Ва бар рӯйи нусхаи Зоҳирӣ навишта шуда:

" ذكر مناظرة الصادق أبي عبد الله جعفر بن محمد بن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب (ر) لبعض "

الشيعة في تفضيل بين أبي بكر وعلي (ر) "

3. Ва дар бахши сабти осори имом Содиқ дар таърихи Туроси Арабӣ чунин омадааст:

" مناظرة الصادق في التفضيل بين أبي بكر وعلي ". "

Бо тавачҷуҳ ба муҳтавои мунозара ва ба муносибати ихтисори исми китоб, тарҷеҳ додам, ин исмро интихоб кунам:

" مناظرة جعفر بن محمد الصادق مع الرافضي في التفضيل بين أبي بكر وعلي - رضي الله عنهما ". "

Зеро исмҳое, ки бар рӯйи махтутот навишта шуда, иҷтиҳодӣ навишта шуда, худи имом Содиқ исме борои мунозара интихоб накардаанд.

Дуввум: нисбати мунозара ба имом Ҷаъфари Содиқ (р).

Ин масъал муҳимтарин бахши таҳқиқ аст, лизо арз мекунам, ки:

Наздиктарин касе, ки мунозараро ба имом Ҷаъфари Содиқ нисбат дода, ду нафаранд:

Яке Брукламон дар Таърихи адаби Арабӣ.

Ва дигаре дуктур Фуод Сизгин дар Таърихи туроси Арабӣ, ки кори худаширо ба масобаи нақде бар авҳоми Брукламон навиштааст.

Чунон чӣ дар 2/271 омада аст дар зайли шумораи 12, осори имом Содиқ (р) онро дарҷ карда аст.

Ва мегӯяд: Ва Абӯлқосим Абдурраҳмон бин Муҳаммад Ансории Бухорӣ онро таҳзиб кардааст.

мегӯям: Ин дуруст нест, зеро Абӯлқосими Ансоори онро таҳзиб накарда, балки ҳамчунон, ки дар иснод мулоҳаза мекунад, бо исноди худаш онро нақл кардааст.

Ва ҷиҳати дигари мунозара ба василаи асониде, ки бар ҷилди махтутот навишта шуда, ба имом Ҷаъфари Содик (р) нисбат дода мешавад ва ҳамчунин дар аввали мунозара дар ҳар ду нусха ва исноди саввумӣ, ки охири варақ аз нусхаи Зоҳирия омада, пайрави иснод аст, ки қабл аз он дар аввали мунозара зикр аст.

Ва аз ҷиҳати саввум, ин мунозара василаи симоёт ва қаророте собит мегардад, ки дар аввал ва охири мунозара сабт шудааст, ки теъдоди он беш аз нӯҳ симоъ ва иҷоза аз айммаи бузург ва ҳуффоз ва мусаннидин аст. Машҳуртарини онон, ки мадори тамоми симоёт аз пойинтарин санад бар он мечарҳад, хофиз Зиёуддин Муҳаммад бин Абдулвоҳиди Мақдиси, соҳиби "ал-мухтор" аст, ки ҳамин яке кофист.

Ва ҳамчунин китоби нусхаи туркӣ, ки аз уламоест, бо иноят ва таваҷҷуҳ ба нусхаи Зоҳирия аз ноҳияи нақли он аз нусхаи асли ва муқобала ва муқоранаи он бар нусхаи асли ва мушаххас кардани фарқҳо ва тасҳеҳоте, ки дар ҳавошӣ нигошта аст.

Ҳамаи ин далоил ва қароин мушаххас мекунад, ки (бино ба гумони ғолиб) мунозара аз эшон аст, камо ин, ки уламои мазкур ба он ва забти он бар ин амр таъкид мегузоранд.

Ва ин амр аз манҳаҷи имом Содик ва ақида ва иродати эшон нисбат ба Ҷаддаш, Абӯбакри Сиддик чизи баъид нест ва ҷойи таъаҷҷуб надорад, ки эшон биёяд ҳазрати Сиддикро бар Алӣ (р) фазилат диҳад, зеро манҳаҷ ва дидгоҳи умуми уламо ҳамин аст ва онон бар ин амр иҷмоъ кардаанд ва ҳамин аст, ки ҳамвора ва ба ҳар муносибате аз забони

айммаи Аҳли байт шунида мешудааст, ки ин мунозара як намунаи он аст.

Ва аммо равиши ихтисор дар мунозара ва гоҳе ҷавоб надодан ба баъзе суолот дар мунозара амри табиъиаст, ки зоҳиран маҳсус мешавад.

Саввум: Тавсифи нусхаҳои хаттӣ

Ин мунозараи имом Ҷаъфари Содик бо Рофизӣ ду нусхаи ҷолиб ва нафис дорад, ки:

1. **Нусхаи Туркия**, ки дар хазонаи шаҳид Алӣ Бошо дар Истанбул ҷуъи маҷмӯъаи шумораи 2764 қарор гирифта аст.

Дар ин маҷмӯъа чандин рисола дар мавзӯи ақдида ва ҳадис вуҷуд дорад. Ин рисола шумораи ёздаҳумро ба худ ихтисос дода, ки аз сафҳаи 152 то 157 аст.

Яъне дар даҳ сафҳа воқеъ шуда, ки ҳар сафҳа чаҳордаҳ сатр аст ва ҳар сатре ба таври мутавассит 15 калима дорад, чунон, ки дар шиносномаи махтут зикр гардида. Ин нусха дар соли 669 ҳиҷрӣ ба қалами шайх Юсуф бин Муҳаммад бин Муҳаммад бин Юсуф Ҳаккорӣ навишта шуда аст.

Котиб онро қалам насхе навишта ва дар баъзе калимот бо ҳаракоте, ки бо он нутқ ва талаффуз мешавад, монанди таъдид ва мад ва зеру забар ва пеш, онро хоно кардааст.

Ва " صلى الله عليه وسلم " ро бо аломти ихтисор " صلعم " навиштааст, вале ман онро ҷудо ва комил навиштам ва ҳамчунин баъд аз исми Алӣ бин Абӯтолиб ва Ҷаъфари Содик калимаи (عليه السلام) ба кор бурдааст ва исми рисоларо бо қалами дурушт чунин навитааст:

"هذه مناظره جعفر بن محمد الصادق - رضي الله عنه - مع الرافضي".

Албатта бо ҳаракот ва пойин Муҳаммад бақияи нисбатҳоро навиштааст: Ибни Алӣ Ибни Ҳасан бин Алӣ бин Абӯтолиб чунон ки дар намунаи махтут, ки қабл аз матн қарор дода шуда, мулоҳаза бифармояд.

Ҳамчунин дар охири нусха исми носих (ё котиб) ва таърихи нусхабардорӣ, ё дуо барои худ ва волидайн ва соири муслимин дарҷ гардидааст ва биографияи носихро дар охири махтут иншоаллоҳ мулоҳаза хоҳед кард.

Ва дар он қироъате аз мунозара тавассути яке аз уломо дар ҳамон сола, ки мунозара навишта шуда, дарҷ гардида аст ва қироъат фақат дар як маҷлис будааст, ки таърихи онро чунин нигошта аст: 16/10669 ҳичрӣ.

Ва ҳачунин баъзе рисолаҳои дигар бо ихтилофи андаке, ки фақат фарқ дар таърихи қироъати он мулоҳиза мешавад.

Ва аслан дар мунозара ҳамин нусхаи туркӣ муътабар аст, зеро ибтидо ин нусха буда, нусхаи Зоҳирия баъд аз он омада аст.

2. Нусхаи Зоҳирия, ки ҷузъи маҷмуъаи шумораи 111 ва рисолае нуздаҳум аз маҷмуъаҳои он қарор гирифта аст. Ин нусха дар 9 варақ аз лавҳаҳои 227- 235 қарор гирифта аст ва ин аз авқофи мадраса Умария дар Зоҳирия аст. Шумораи махтут дар дорул-кутуби Зоҳирияи умуми 3847 аст. Таърихи насх дар ин нусха мушаххас нест, аммо қадимитарин симоъе, ки дар он дарҷ шуда, моҳи рабиъул-аввали 558 ҳичрӣ аст. Аммо хати варақи қадимист, зеро қалами ривоят бо қалами симоъ мутафовит аст.

Ин нусха бо қалами насхи одӣ навишта шуда, баъзе калимоти он зеру забар дорад ва баъзе дигар на. Камо ин, ки нусха аз баъзе тасҳифот ва нақоис тасҳеҳ шудааст ва дар охири он тасриҳ шудааст, ки бар нусхаи манқул анҳо муқобала шудааст.

Ин нусха муътамад ва мувассақ аст. Аз ҳаракоти қалами носих чунин пайдост. Ҳамчунин бо таваҷҷуҳ ба касрати симоъе, ки дар аввал ва охири ин нусха сабт шудааст, балки ин симоъот дар ду варақ дар дар охири он қарор гирифта аст. Теъдоди ин симоъот ёздаҳ симоъ ва қироъот аст.

Ҳар лавҳа ё варақе аз ин нусха муштамили бар ду сафҳа аст, ки маҷмуъи сафаҳоти он 18 сафҳа аст. Дар ҳар сафҳа 17 сатр ва мутавассити ҳар сатр 11 калима аст.

Исми ин нусха: исми мунозара бар рӯи ҷилди ин нусха чунин омада аст:

"ذكر مناظره الصادق أبي عبدالله جعفر بن محمد بن علي بن الحسين بن علي بن ابي طالب رضي الله عنهم لبعض الشيعة في التفضيل بين أبي بكر و علي رضي الله عنهما".

Ва дар болои сафҳа ва васати сатри аввал аз исми китоб муҳри гирде зада, дар васати он навиштааст: " دارالكتب الأهلية " "وقفُ الشيخ على الموصلي بسفح قاسيون". Ва чанд сатр поёнтар навишта: " الظاهرية " ва дар байни он чанд симоъ ва иҷоза аз Юсуф бин Абдулҳодӣ аст.

Дар охири мунозара исми носихи он сабт нашуда аст, вале дар аввали мунозара омадааст, ки аз тарафи шайх Алӣ Мувилий вақф гардида аст ва дар охири симоъҳо дар ду варақи охир омадааст, ки:

"أن ناقلاها جمعها كما وجدها: على ابن مسعود الموصلي".

Ин ду эҳтимолро мерасонад:

1. Ин, ки мунозара бо таваҷҷуҳ ба симоъоте, ки дар аввал ва охири мунозара дарҷ гардида, носихи он куллан худи шайх Алии Мувилий аст.

Аммо ин эҳтимол рад мешавад, зеро қалами мунозара бо қалами вақфкунанда фарқ мекунад, ки бинобарин ин эҳтимоли дигар тақвият мегардад ва он ин, ки:

2. Алӣ бин Масъуд Мувилий ин нусхаро дар ихтиёр дошта, лизо симоъотро барон навитааст. Ин эҳтимол роҷеҳтар аст, зеро қалами Мувилий мушобихат ба қалами симоъ ва иҷозаи Юсуф бин Абдулҳодӣ дорад, ки эҳтимолан ҳамаср будаанд.

Ин нусхаи Зоҳирия замоне ба дастам расид, ки таҳқиқи мунозара аз рӯи нусхаи дуввуми туркияро тамом карда будам, китобро барои чоп омода карда будам. Аммо баъд аз расидани нусхаи Зоҳирия муносиб дидам, нусхаи аслиро бо

он муқобала (муқоиса) кунам, ки шукри Худо дар тавсиқи мунозара аз он истифода кардам, чунон, ки факро дар ҳавошӣ нигоштаам.

Ин маҷмуъа куллан 257 сафҳаро дар бар мегирад, ки бо хутути мухталифе навишта шуда, ки дар баъзе маворид носих мушаххас нест. Асмои носихине, ки мушаххас шуда иборатанд аз:

Зиёи Мақдиси (вафот 601 ҳиҷрӣ) ва Алӣ бин Солим Арбонӣ Ҳайсинӣ (тарихи насх 650 ҳиҷрӣ), ки сафаҳоташ аз 14 то 26 сатр дорад ва калимоташ аз 8 то 14 калима дар ҳар сатр аст.

Чаҳорум: Симоъот ва қироъоти мавҷуд бар махтут

Дар аввал ва охири махтут чунин симоъ ва иҷоза ва қироъат зикр шудааст, ки ҳамагӣ ба аҳамият ва тавачҷуҳи ошкори уламо ба ин мунозара дорад ва ин, ки дар зайл тавсиқоте, ки тавонистаам бихонам биёварам:

1. Алҳамду лиллоҳ, ин мунозараро бо лафзи худам аз ман модарони фарзандонам (.....) Умми Ҳасан ва Ҷавҳара, Умми Абдулло ва Ҳалва, Умми Ҷувайрияҳ ва Ғазол, Умми Исо шунидаанд... ин симоъ дар рӯзи панҷшанбе 14/5889 ҳиҷрӣ сурат гирифт ва иҷоза додаам ва онро Юсуф бин Абдулҳодӣ навиштааст.

2. Барои касоне, -ки номашон зикр мешавад, ки Худованд ба тоъаташ тавфиқашон бахшад- ривояти ҳар он чӣ аз ман ривояташ бо шартӣ муътабар дар назди асҳоби ҳадис ҷоиз аст, иҷоза додаам, Юсуф бин Ҳиббатуллоҳ бин Муҳаммад бин Туфайл Димишқӣ, рабиъул-аввал 588 ҳиҷрӣ ҳомидан ва мусаллиян бар Набии ӯ Муҳаммад ва тамоми Олаш.

Тамоми мунозараи Чаъфар бин Муҳаммад (р) ро бар Шайхул-асл Муъинуддин Абӯ Яъқуб Юсуф бин Ҳиббатуллоҳ бин Туфайл –Худованд умрашро дароз кунад- шунидааст:

Шайх Солиҳ Абӯ Асъад бин Абӯлкарам бин Муҳаммад бин Алӣ бин Мусо Масъӣ Форсӣ Ободӣ Намғула ва Абдуллоҳ бин Иброҳим бин Юсуф Ансорӣ ва ин хаташ аст, дар моҳи рабиъул-охири соли 588 ҳиҷрӣ дар Риботуссуфия дар Қоҳира ва саллаллоху ало Муҳаммад ва Олиҳи.

Бо қаламе, ки хаташ мувофиқи хати иҷозаи увло, ки зикраш шуд, се сатр чунин навишта аст: Онро Юсуф бин Ҳиббатуллоҳ бин Муҳаммад бин Туфайл ал-фақир ило раҳматиллоҳи таъоло тасҳеҳ карда ва навишта аст,... ҳомидан ва мусаллиян ало Набийҳи ва Олиҳи аҷмаъин.

3. Дар охири махтут чунин омада аст: " : شاهدت علي الاصل المعارض به " هذه النسخة ما مثاله

Тамоми ин мунозараро писари бародарам, фақеҳ Абӯ Абдулло Муҳаммад бин Абдурраҳмон бин Абдулвоҳид ба Аҳмади Мақдисӣ ва Абдурраҳим бин Алӣ бин Аҳмад бин Абдулвоҳид бин Аҳмад Мақдисӣ ва Алӣ бин Ҳироҷ бин Усмон Мақдисӣ ва Алӣ бин Ал-Ҳақ бин Довуд Ҷазарӣ дар рӯзи душанбе даҳуми аввали моҳи ҷимодул-охири соли 633 ҳиҷрӣ аз ман шунидаанд.

"كتبه محمد بن عبدالواحد بن احمد المقدسي. و الحمد لله وحده و صلى الله علي محمد و آله وسلم".

4. Тамоми ин ҷузро бар имом олим, Зиёуддин Муҳаммад бин Абдулвоҳид бин Аҳмад Мақдисӣ дар рӯзи чаҳоршанбе 20/11/634 ҳиҷрӣ хондам ва онро Муҳаммад бин Умар бин Абдулмалие Дамворӣ навиштааст.

5. Тамоми ин ҷузро бо лафзи худам Шайх Муҳаммад бин Солеҳ бин Муҳаммад Нафъӣ ва Умар бин Абӯлфатҳ бин Саъд Димишқӣ ва Шовар бин Абдулло бин Муҳаммад Мақдисӣ ва Аҳмад бин Абдурраҳмон бин Абӯбакр Мақдисӣ ва Тархон бин Наср бин Тархон Ҳаворонӣ ва Муҳаммад бин Абдулвоҳид бин Аҳмад Мақдисӣ, онро навиштааст.

Валҳамду лиллоҳи ваҳдаҳу ва саллоллоҳу ало Муҳаммадин ва Олиҳи ва саллам.

6. Тамоми ин ҷузро бар шайх ва сайиди мо имом ҳофиз зобит Зиёуддин Абӯ Абдулло Муҳаммад бин Абдулвоҳид хондам. Бародарам Мусо низ онро шунид ва Исҳоқ бин Иброҳим бин Яҳё онро навишт. Ин дар 13/3/640 буд.

Валҳамду лиллоҳи ваҳдаҳу ва саллоллоҳу ало сайидино Муҳаммади ва Олиҳи ва саллам.

8. Тамоми ин ҷузро бар шайх имом ҳофиз бақиятул-машоих Зиёуддин Абӯ Абдуллоҳ Муҳаммад бин Абдулвоҳид маддаллоҳу умраҳу, дар рӯзи ҷумъа, даҳаи аввали моҳи ҷимодул-охири соли 643 ҳиҷрӣ хондам. Валҳамду лиллоҳи ваҳдаҳу.

Ва дар аввали варақи охири мунозара, ки варақи шумораи 235 аст, навишта аст:

"وصلی اللہ علی سیدنا محمد و علی آلہ و سلم تسلیما و حسبنا اللہ و نعم الوکیل، کتبه ابو بکر بن محمد طرخان، حامدا و مصليا علی رسولہ و مسلما، نقله اجمع مما وجدہ علی بن مسعود الموصلي".

"Ин мунозараро аз нусхае, ки дар ин нусха бо он муқоиса шуда, бар шайхайни имомайн, олими зоҳид, обид, Шамсуддин Абӯ Абдуллоҳ Муҳаммад бин Абдурраҳим бин Абдулвоҳид бин Аҳмад бин Абдурраҳмон Мақдисӣ ва муқрий, Зайнудди Абӯбакр Муҳаммад бин Тахон бин Абӯлҳасан бин Абдуллоҳ Димишқӣ хондам бо симоъ ва қироъоте он ду (шайх) бар ҳофиз Зиёуддин Абӯ Абдуллоҳ Муҳаммад бин Абдулвоҳид бин Аҳмад Мақдисӣ, ки мефармояд:

Абӯлҳасан Абдулҳақ бин Абдулхолиқ бин Аҳмад бин Абдулқодир бин Юсуф ба мо хабар дод, ки қозӣ Муҳаммад бин Абдулбоқӣ бин Муҳаммад Ансорӣ дар китобаш бо онон хабар дода аст, ки Абӯ Исҳоқ Иброҳим бин Умар бин Аҳмад Бармакӣ ба онон иҷозаи ривоят додаасн.

Мефармояд: Абӯлфатҳ Юсуф бин Умар бин Сарвар Қаввос, иҷозати ба онон ҳадис гуфтааст, мефармояд: Абӯбакр бин Сиддиқ Муаддаби Исфаҳонӣ мефармояд:

Абӯбакр Аҳмад бин Фазлон бин Аббос бин Рошид бин Ҳаммод, мавло Муҳаммад бин Сулаймон бин Алӣ Абдуллоҳ бин Аббос бин Абдулмутталиб ба эшон имло карда мефармояд: Алӣ бин Муҳаммад Киндӣ ба мо ҳадис гуфта мефармояд: Алӣ бин Муҳаммад Тонофусӣ ба мо ҳадис гуфта мефармояд: Холид бин Муҳаммад Лақтавонӣ ба мо ҳадис гуфта мефармояд: Алӣ бин Солеҳ ба мо ҳадис гуфта мефармояд: Шахсе аз Рофиза назди Ҷаъфар бин Муҳаммад Содиқ (а) омад ва гуфт: *السلام عليكم يابن رسول الله ورحمة الله وبركاته*, баъд аз Расули Худо (с) беҳтарин мардум кист? Онгоҳ тамоми мунозараро зикр намуд. Абӯбакр Аҳмад бин Мусмеъи Аввал шунид ва духтари хоҳараш Ҳадича бинти Абдулҳамид бин Муҳаммад бин Асамро, ки се сола буд, низ бо худ ҳозир кард ва ҳамчунин Аҳмад бин Мусмеъ Сонӣ ва Муҳаммад бин Шайх Тақиюддин Иброҳим бин Алӣ Воситӣ ва Муҳаммад бин Аҳмад бин Абдурраҳмон бин Айёш Саводиюласл онро шунид.

Ин симоъ дар рӯзи душандбе, аввали моҳи Рабиъул-охири соли 674 ҳиҷрӣ дар мадрасаи Зиёфия дар Сафҳи Қосюн Зоҳири Димишқӣ Маҳсура сурат гирифт ва навишта шуд ва Халил бин Абдулқодир бин Абӯлмаҳорими Суфӣ низ онро бо онон шунид.

"كتبه فقير رحمة الله: علي بن مسعود الموصلي الحلبي عفا الله عنه حامدا لله تعالى علي نعمه مصليا علي

نبيه وآله و مسلمنا".

Панҷум: Намунаҳои аз ҳар ду нусхаи махтут

Аз аввал то охир ҳар махтут бо симоъот.

Шашум: Ин санади нусхаи Зоҳирия аст, ки дар аввали он ба сабт расидааст.

Шайхи бузургвор ҷалил, Муъинуддин Абӯ Яъқуб Юсуф бин Ҳиббатуллоҳ ибн Маҳмуд Димишқӣ *أبقاه الله*, ба мо хабар дод, фармуданд: Шайх аҷал, олим, муътамад, Абӯлфараҷ, Абдулҳолиқ бин Шайх Зоҳид Абӯлҳасан Аҳмад бин Абдулқодир бин Муҳаммад бин Юсуф Бағдодӣ дар ҳоле, ки

барояшон хонда мешуд ва мо мешунидем дар дувоздахуми Рабиъул-охири соли 546 ҳиҷрӣ онро таъйид фармуд ва гуфт: ман ин мунозараро бар шайхи солеҳ Абӯнаسر Абдурраҳим бин Абдуллоҳ бин Абӯлфазл бин Ҳусайни Яздӣ аз асли симоъаш хондам ва аз он нақл кардам. Ба эшон гуфта шуд: Қозӣ Абӯлҳасан Саъд бин Алӣ бин Биндор (р) дар Шавволи соли 453 ҳиҷрӣ китобатан ба шумо хабар дод ва эшон таъйид намуд, мефармояд: Шайх, фақеҳ Абӯлқосим Абдурраҳмон бин Муҳаммад бин Муҳаммад бин Саъид Ансорӣ Бухорӣ дар сафари Макка дар Зулҳаҷдаи соли 435 ҳиҷрӣ онро бароямон навишт ва иҷоза дод, фармуд: Абӯ Муҳаммад бин Мусофир онро ба мо хабар додааст.

Санад ва исми нусхаи Туркия

"هذه مناظره جعفر بن محمد الصادق رضي الله عنه مع الرافضي تصنيف شيخ و امام ابوالقاسم عبدالرحمن بن محمد انصاري بخاري قدس الله روحه".

Онро фақеҳ Абӯқосим Абдурраҳмон бин Муҳаммад бин Муҳаммад бин Саъид Ансорӣ Бухорӣ дар ҳоле ривоят карда, ки дар Макка –Худованд онро ҳиҷз кунад- бар ӯ хонда мешуд.

Ба ривояти Шайх, имом Аҷал, Авҳад, Олим, Ақзалқузот, Мучидуддин Абӯлфатҳ Масъуд бин Ҳусайн бин Саҳл бин Алӣ Биндорӣ Яздӣ.

Ҳошия: Дар кутуби тарочим кунияи эшон Абӯлҳасан омада: Масъуд бин Ҳусайн бин Саъд бин Биндор Яздӣ Ҳанафӣ Мувсилӣ омада, ки дар соли 571 ҳиҷрӣ дар Мувсил (Ироқ) вафот кард.

Дар мунтазам менависад, эшон дар соли 505 ҳиҷрӣ мутававалид шуда, фикҳ омухт ва фатво дод ва ноиби қозӣ шуд ва дар мадрасаи Абӯҳанифа ва мадрасаи Султон тадрис

кард, сипас ба Мувсил рафт, муддате дар онҷо иқомат гузид,
ба тадрис ва ниёбати қазо машғул шуд²⁶.

---

²⁶ : Ниго: Зайли Тарихи Бағдод аз ибни Дабисӣ 3/188, шумораи 1191 ва Мунтазам дар ҳаводиси соли вилодат ва вафоти эшон ва Табақоти Сунния, шумораи 2479 ва Точу Тарочим, шумораи 294

Бахши Панҷум
Ҳавошии китоб

Фазоили Абӯбакри Сиддиқ(р)

Ин фармудаи имом Содиқ (р) мавриди иҷмоъ ва иттифоқи назари тамоми Саҳобаи Расули Худо (с) қарор гирифтааст. Ҳам дар ҳаёт ва ҳам пас аз вафоти эшон ва Хулафои Рошидин сипас Аймаи Тобиъин ва сипас тамоми аҳли қарнҳои муфаззала ва то имрӯз ҳамаи мусалмонон бар ҳамин ақида ҳастанд.

Мустанад ва далели ин амр ҳамон аст, ки имом Содиқ (р) дар ин оят ва дар оёти дигаре аз Қуръони карим зикр кардаанд ва далели он аз Суннат ва ривоёти саҳеҳ бисёр аст, аз ҷумла дар саҳиҳайн аз Абӯ Саъиди Хузрӣ (р) нақл шуда, ки фармуда, Паёмбар (с) хутба хонданд ва фармуданд:

"ان الله خير عبدا بين الدنيا و بين ما عنده فاختار ذلك العبد ما عند الله".

"Худованд бандаро байни дунё ва байн он чӣ дар назди ӯст, мухайяр гузошт, он банда он чиро назди Худо буд, интиҳоб кард".

Ровӣ мегӯяд: Абӯбакр (р) бо шунидани ин калимот гирифт. Мо таъачҷуб кардем, ки Расули Худо (с) аз банде хабар медиҳанд, ки мухайяр гузошта шуда, гӯё Расули Худо (с) худастро мухайяр гузошта шуда будан ва Абӯбакр (р) олимтарини мо буд. Расули Худо (с) фармуданд:

"ان من أمن الناس علي في صحبته و ماله ابوبكر و لو كنت متخذا خليلا غير ربي لاتخذت ابا بكر خليلا

و لكن أخوة الإسلام و مودته، لا يبقين في المسجد باب إلا سد الا باب أبي بكر".

"Аз маъмуътарин мардум бар ман дар суҳбат ва дар молаш, Абӯбакр аст ва агар қарор буд ғайр аз Парвардигорам халили дигаре интиҳоб кунам, ҳатман Абӯбакрро интиҳоб мекардам, бинобарин дӯстӣ ва бародарии Исломи боқист, ҷуз дари Абӯбакр ҳеҷ даре дар масҷид боқӣ намонад, магар ин, ки баста шавад".

Ва дар ҳадими Ибни Умар (р) омада аст, Ки фармуд: Дар замони Паёмбар (с) байни имтиёз шуморе мекардем. Дар дараҷаи аввал Абӯбакрро қарор медедем, сипас Умар бин Хаттоб ва сипас Усмон бин Аффон (р).

Ин ривоятро имом Бухорӣ дар саҳеҳаш нақл кардааст. Ҳамчунин дар Саҳиҳай аз Анас (р) омада аст, ки аз Расули Худо пурсида шуд: Шумо чӣ касеро беш аз бақияи мардум дӯст медоред? Фармуданд: "Ойша", пурсида шуд аз мардон? Фармуданд: "Падараш". Ва бидуни шак касеро, ки Расули Худо (с) бештар дӯст дошта бошад, аз ҳама бештар аст.

Аҳли байт ва Абӯбакри Сиддиқ

Ин мавзӯ фақат дар кутуби Аҳли Суннат нест. Аз тариқи Аҳли байт низ ба ҳамин шакл ба исбот расидааст. Балки аз Алӣ (р) бо беш аз ҳаштод тариқ бо тавотур собит шуда аст, ки эшон бар минбари Куфа мефармуданд: "Бештарини ин Уммат пас аз Паёмбараш Абӯбакр ва сипас Умар аст". Ибни Таймия дар чандин ҷой аз "Минҳочуссуна" ин тавотуро бар асоси қобидаи (التواتر عند أهل الحديث والأصول) нақл кардааст.

Ҳамчунин Муҳаммад бин Ҳанафия, фарзанди Алӣ мефармояд: Аз Амирулмӯминин пурсидам: баъд аз Расули Худо (с) чӣ касе бештарин мардум аст? Фармуданд: "Абӯбакр". Гуфтам: баъд аз эшон? Фармуданд: "Умар". Тарсидам, ки бигӯям, Усмон, гуфтам: сипас Шумо! Фармуданд: "Ман як фарде аз мусалмонон беш нестам"²⁷.

Аз Ҳакам бин Ҷаҳл ривоят шудааст, ки гуфт: Аз Алӣ (р) шунидам, ки мефармуд: "

"لايفضلن أحد على أبي بكر و عمر إلا جلدته حد المفتري".

"Мабодо касе маро аз Абӯбакр ва Умар бартар бидонад, ки ӯро ба андозаи як дурӯғгӯ шаллоқ хоҳам зад".

Ин ривоятро имом Аҳмад дар китоби "Ҷазоили Саҳоба" ва Ибни Абӯ Осим дар китоби "Ал-сунна" овардаанд.

Ва Бин Симмон дар китобаш (байни Аҳли байт ва Саҳоба) нақл мекунад, ки вақте аз имом Ҷаъфарӣ Содӣқ дар

²⁷ : Ривояти Бухорӣ

бораи Абӯбақр пурсида шуд, фармуд: мепурсед дар бораи Абӯбақр чӣ мегӯям? (ما أقول فيه), чуз хайр чизе намегӯям, (لا أقول إلا), (خيراً). Абӯлҳасан ба ман ҳадис баён кард ва фармуд: аз падарам Алӣ бин Абӯтолиб шунидам, ки мефармуд: Аз Расули Худо (с) шунидаам, ки мефармуданд:

"ما طلعت شمس ولا غربت علي أحد بعد النبيين و المرسلين أفضل من أبي بكر."

"Пас аз Паёмбарон ва Мурсалин хуршед бар шахсе беҳтар аз Абӯбақр тулӯъ ва ғуруб накардааст".

Сипас фармуданд:

"لا نالي شفاعة جدي إن كنت كذبت فيما رويت لك وأني لأرجو شفاعة يوم القيامة."

"Агар ман ба ту дурӯғ ривоят карда бошам, Худованд маро аз шафоъти Ҷаддам Абӯбақр маҳрум гардонд ва ман шафоъати эшонро дар рӯзи қиёмат умедворам"²⁸.

Он чӣ аз Айммаи Аҳли байт ва бузургони Саҳоба дар мадҳи Абӯбақри Сиддиқ омада, бисёр зиёд аст. Тамоми кутуби Сиҳоҳ ва Сунан пӯр аст. Бо ин ки Шиъаён нахустин Алиро бар Шайхайн, Абӯбақр ва Умар тарҷеҳ медоданд.

Аммо мутаъаххирини Шиъа вақте диданд наметавонанд чунин чизро бипазиранд, балки пазириши ин амр бисёре аз муҳосаботи онҳоро ба ҳам мезанад, на танҳо аз тарҷеҳи Алӣ бар онон суҳбат намекунанд, ки шуруъ ба дашном ва нафрин карданд, ки ин худ муҳолифати ошкор бо нусус ва ақвол ва сареҳи Алӣ ва Аҳли байт ва иҷмоъи тамоми уммати Муҳаммад (с) аст. Ва ло ҳавла ва ло қуввата илло биллоҳ.

Фазилати Абӯбақр дар Қуръони Карим

Ин аввали ояти 40 аз сураи Тавба аст. Ва ин оётест, ки уламои Ислом оз он бар фазилати Абӯбақри Сиддиқ (р) бар дигар Саҳоба истидлол мекунанд ва ин, ки эшон ба Паёмбар (с) наздик буданд, балки пеш аз бақия ба Ҳазраташ (с) наздик буданд ва ин, ки эшон ба шиддат нигорони Расули Худо (с) ва дин ва даъвати эшон буд ва ин, ки ҷону моли

²⁸ : Риёзу ал-назра, Муҳиб Табарӣ 1/136

худаширо фидои он Расули Мукаррам намуд, зеро дар ояти карима баён шуда, ки Худованди мутаъол бо он ду аст. Худованд бо ҳама бандагонаш аст, аммо ин ҷо маъияти хоса мурод аст, ки вижаи Авлиё ва дӯстонаш аст ва муқтазои нусрат ва таъйиду кумаки онон аст, чунон ки қабл аз ин ба Мусо ва Ҳорун (а) низ фармуда буд: ﴿إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى﴾²⁹, "ман бо шумо ҳастам, мешунавам ва мебинам" ва ин, ки Абӯбакри Сиддиқ дар он шароити саҳт ва душворе, ки кофирон бар зидди он Расули маҳбуб (с) якдаст шуда буданд ва эшонро яка ва танҳо аз хона ва кошонашон ихроҷ карданд, Абӯбакри Сиддиқ танҳо касе буд, Ки эшонро ҳамроҳӣ кард ва чихати ёри ва нусрати эшон бо Ҳазраташ роҳи ҳичрат дар пеш гирифт.

Ва ин, ки Сиддиқ (р) бар ёри маҳбуб ва бузургвораи (с) мушфиқ ва меҳрубон буд ва нисбат ба эшон аз душманон тарсу ҳарос дошт ва ба шиддат дӯсташон ме дошт ва ба тамоми ниёзҳои эшон расидагӣ мекард ва ин умур бар робитаи бисёр самимона ва вижаи ин дӯстон бо якдигар ва бар авҷу шиддати муҳаббат ва дӯстии онон нисбат ба якдигар далолат мекунад.

Балки эшон комилтарин, наздиктарин ва самимитарин дӯст ва ҳамдаму ғамхори Расули Худо (с) буд. Бинобарин ояти карима далолати равшан ва ошкор бар фазилати Сиддиқ бар дигар Саҳоба (р) дорад, зеро эшон ин шоитагиро дошт, ки машмули ин ояти карима қарор бигирад ва пас аз Расули Худо (с) беҳтарин инсонии рӯи замин бошад. Ин амрест, ки тамоми уммати Исломи аз оғоз то кунун ба он иҷмоъ доранд. Валҳаду лиллоҳи валминна.

Маъияти Аллоҳ бо Абӯбакр

Чун ҳазрати Сиддиқ (р) нисбат ба Расули Мукаррам (с) нигарон буд, мефарояд: вақте пойҳои мушрикинро дами ғор

²⁹ : Сураи Тоҳо 46

мушоҳида кардам гуфтам: Эй Расули Худо (с)! Агар онон пойҳояшонро нигоҳ кунанд, моро хоҳанд дид!

Расули Худо (с) фармуданд: "يا أبا بكر ما ظنك باثنين الله ثالثهما", "Эй Абӯбакр! Дар бораи ду нафаре, ки Худованд саввуми онҳост, чӣ гумон мекуни?".

Бухорӣ ва Муслим онро бо ривояти Анас бин Молик (р) нақл кардаанд.

Ва маънои ҷумлаи (الله ثالثهما), Худованд саввуми онон аст. Маъбияти хосса аз сӯйи Худованди мутаъол барои бандагони мӯминон ва авлиёи хоси ӯст. Маъбияти Худованд низ монанди бақияи сифоти ӯ таъоло бо кайфияти шоистаи зоти муқаддаси ӯ таъолост, ки ақли башар аз идроки он ва сифоти ӯ таъоло ва аз кайфия ва чӣ гунагии он оқиз ва нотавонаст.

Ва ҳамроҳии Худованд муқтазои инояти хос ва нусрат ва таъйиди онҳост ва ин, ки ӯ таъоло ба онон наздик аст ва ононро аз ҳар шар ва газанде ҳифозат мекунад, чӣ саъодат ва ифтихоре ва чӣ имтиёзи мунҳасир ба фарде, ки барои ҳеч башаре такрор нахоҳад шуд.

Рашки Умари Форуқ ба Абӯбакри Сиддиқ

Дар ин замина дар ривояти Насой аз Умари Форуқ (р) омадааст, ки рӯзе аз Абӯбакри Сиддиқ (р) сухан ба миён омад, гирист ва фармуд:

"Кош тамоми аъмоли неки ман бо як рӯз аз рӯзҳо, ё як шаб аз шабҳои ӯ баробари мекард".

Аммо шаб, манзур шабест, ки вай бо Расули Худо (с) дар сафари ҳичрат ба ғори "Савр" рафтанд. Ҳангоме, ки ба ғор наздик шуданд, Сиддиқ фармуд: (والله لا تدخله حتى أدخل قبلك), аз тарси ин, ки мабодо ба Ҳазраташ (с) газанде бирасад, "Ба Худо савганд нахоҳам гузошт шумо қабл аз ман дохил шавед", агар газанде бошад, бояд ба ман бирасад. Вай дохил шуд ва дохили ғорро соф кард ва сӯроҳиҳои атрофи онро бо

тикаҳои либосаш баст, ду сӯрох боқӣ монд ва онҳоро бо пойи худ баст.

Он гоҳ ба Расули Худо (с) фармуд, ки дохил шаванд. Ҳазрат дохил шуданд ва сари нозанинашро дар бағали Абӯбақр гузоштанд ва хобиданд. Дер нагузашта буд, ки море пойи Абӯбақри Сиддиқро неш зад, аммо дар баробари неш ва заҳри мор муқовимат кард ва ҳатто такон нахурд, ки мабодо ёри маҳбубаш (дуруди Худованд бар ӯ бод) аз хоб бедор шаванд. Аз шиддати дард ашқаш бар рухсораи мубораки Раҳмати оламиён чакид ва Ҳазрат мутаваҷҷеҳ шуданд ва фармуданд: "يا أبابكر مالك؟", "Эй Абӯбақр! Туро чӣ шуда?! Фармуд: Падар ва модарам фидои шумо бод! Маро мор газид. Ҳазраташ (дуруди Худованд бар ӯ бод) бо луъоби муборакаш ҷойи моргазидагиро тар карданд, ки билофосила дард таскин ёфт, сумма интақаза алайҳи. Албатта баъдҳо ҳамин моргазидагӣ сабаби вафоти Сиддиқ гардид.

Ҷараёни иртидод ва нақши Сиддиқ

Ҳангоме, ки Расули Гиромӣ (с) вафот карданд, саҳронишинони Араб, ки аз маҳзари гиромии Расули Худо (с) интифода набурда буданд, саросарудо (с) интифода набурда буданд, саросар ба Ислом дохил шуда буданд, муртад шуданд ва аз пардохти закоти инкор карданд.

Ҳазрати Сиддиқ фармуд: (والله لو منعوني عقلا لجاهدتم عليه), "Ба Худо савганд! Дастбанди шутурро, ки ба Паёмбар (с) мепардохтанд, аз ман боз доранд бо онон хоҳам ҷангид. Гуфтам: Эй Халифаи Расули Худо (с)! Бо мардум нармӣ кун, ононро муттаҳид нигаҳ дор! Фармуд: (!أجبار في الجاهلية و حوار في الإسلام؟), "Дар ҷоҳилият қаландар будӣ, ҳоло дар Ислом буздил шудӣ? Ваҳй дар ҳоле катъ шуд, ки дин комил гардид. Ман зинда бошам ва дар дин нақс эҷод шавад?!³⁰

³⁰ : Поёни ривояти Насойи

Як достони чолиб

Шабехи ин ривоят, Ҳофиз бин Бушрон ва Мулло Умар бин Хизр дар сирати худаш аз Зубба бин Махз Ғанавӣ нақд карда, ки гуфт: Амири мо дар... Абӯмӯсо буд. Вақте хутба мехонд, пас аз ҳамду ситоиши Парвардигор барои Амири мӯминон Умар бин Форуқ, ки халифаи вақт буд, дуо мекард. мегӯяд ин кори ӯ маро ба хашм овард ва балан шудам ва гуфтам: Чаро аз ёр ва сохибаш чизе намегӯи? Оё ӯро аз Абӯбакр беҳтар медонӣ? Се ҳафта ин корро такрор кард, он гоҳ ба Умар нома навит ва аз ман шикоят кард. Умар дастури ихзори маро содир кард. Хидмати вай ҳозир шудам, маро сарзаниш кард ва фармуд: Бо устондоратон чӣ мушкилӣ дорӣ? Гуфтам: Эй Амири мӯминон! Ҳозир арз мекунам. ӯ вақте хутба мехонад, пас аз ситоиши Парвардигор ва дуруду салом бар Расули Худо (с) барои ту дуо мекунад. Ин кор маро ба хашм овард!. Аз ҷой баланд шудам ва гуфтам, чаро аз Абӯбакр чизе намегӯи, оё Умарро аз Абӯбакр беҳтар медонӣ?! Се ҳафта ин амал ба ҳамин сурат такрор шуд, он гоҳ аз ман пеши шумо шикоят кард.

Мегӯяд: ногаҳон Умар ба гирият шуруъ кард ва ба қадре гирифт, ки дилам барояш суخت. Он гоҳ фармуд: (أنت والله أوثق منه و) (أرشد), "Ба Худо қасам ту аз ӯ муътабартар ва оқилтарӣ, (فهل أنت) (غافر لي ذنبي يغفر الله لك), "Худованд туро бибахшад, оё тақсири маро мебахшӣ? Гуфтам: Эй Амири мӯминон! Худованд тақсири туро бибахшад. Он гоҳ ба гирия шуруъ кард ва ҳамчунон мегирифт ва мефармуд: (والله لليلة من أبي بكر خير من عمر) (غافر لي ذنبي يغفر الله لك), "Ба Худо қасам, як шаби Абӯбакр аз тамоми зиндагии Умар беҳтар аст".

Достони шаби Ҳичрат

Он гоҳ достони шаби Ғорро таъриф кард ва аз ҷумла фармуд: Расули Худо (с) ду шабонарӯз бар сари ангуштони пой роҳ мерафтанд, то ин ки пойҳои муборакшон.... вақте

Абӯбақр дид, ки пойҳои нозанини Расули Худо (с) эшонро бар пушти худ ҳамл кард ва дар ҳоле, ки ба шиддат эҳсоси хастагӣ мекард, идома дод, то ин ки ба дами ғор расиданд. Он гоҳ фармуд: (Қасам ба зоте, ки туро фиристода, қабл аз ман дохил нахоҳӣ рафт, агар газанде дар интизор бошад, бояд қалб аз шумо ба ман бирасад". Дохил шуд ва чизе наёфт, Эшонро ҳамл кард ва дохили ғор бурд. Ғор сӯрохҳое дошт, ки маскани морҳову каждумҳо буд. Эшон аз тарси ин, ки мабодо ба Расули Худо (с) осебе бирасад, бо пояш сӯрохҳоро баст. Морҳо ва каждумҳо яке пайи дигаре шуруъ ба газидани пойи Сиддиқ намуданд. Ашкҳо аз чашми эшон чорӣ буд... то охири ҳадис.

Ва дар ҳадиси Анас бин Молик омада, ки вақте субҳ шуд, Расули Худо (с) фармуданд: "Абӯбақр, пироханат кучост? Эшон чараёнро барои Ҳазрат таъриф кард. Расули Худо (с) дастони нозанинашро баланд кардан ва фармуданд: (اللهم اجعل أبا (بكر في درجتي يوم القيامة), (Худоё! Абӯбақрро дар рӯзи қиёмат дар дараҷаи ман қарор бидех). Худованд ваҳй фармуд ва хабар дод: Худованд дуои туро истиҷобат кард³¹.

Агар тарси он набуд, ки поварақе беш аз ҳад тулонӣ шавад, матолиби мазкурро нақл кардам, то шояд Худованд бадхоҳон ё дурустар бигӯед, ноогоҳон бо шахсияти ин ёри ҷонии Расули Худо (с) ро ҳидоят кунад.

Дуруғи садақа додани ангуштарӣ дар намоз

Ин ояти 55 аз сураи Моида аст. Даъвои ин оқо, ки мегӯяд, ин оят дар бораи Алӣ бин Абӯтолиб (р) нозил шуда ва ин, ки эшон дар ҳолати рукуъ ангуштариин худро садақа дода, даъвои ботил аст, ки на аз рӯйи санад дуруст аст ва на аз рӯйи матн, зеро уламо тақрибат иҷмоъ доранд, ки ин оят

³¹: Хуллиятул-авлиё, 1/33, Абӯнаъими Исфаҳонӣ. Сафваи Ибни Ҷавзӣ 1/240 ва осори дигар шабеҳи ин ривоятро дар Ал-риёзу ал-нузра аз Муҳибби Табарӣ 1/104 низ мулоҳиза фармод.

ихтисосан дар бораи Алӣ бин Абӯтолиб нозил нашуда аст. Ҳамчуноне, ки иҷмоъ ва иттифоқи назар доранд, ки достони садақа додани Алӣ дар намоз як достони дуруғ ва сохтагӣ аст³².

Сабаби нузули оят чизи дигарест ва он амр ба муволоти мӯминин ва наҳй аз муволоти куффор, аъам аз Яҳуд ва мунофиқин ва дигарон аст, монанди Ибни Убай. Ва ин хангоме буд, ки Убода бин Сомит (р) аз Яҳуд эълони безорӣ кард ва гуфт: (أتولى الله ورسوله والذين آمنوا), (Дӯстии ман бо Худо ва Расул ва мӯминон аст). Лизо оёт каримаи зайл нозил шуд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ﴾³³.

то,

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾³⁴.

Ин матлаб ҳамчунин аз Абдуллоҳ бин Саллом ва ғайра аз Саҳобаи Паёмбар (с) низ ривоят шуда аст.

Бинобар ин мисдоқи аввали оят касоне ҳастанд, ки дар бораи онон нозил шуда, сипас бақияи Саҳобаи Паёмбар (с), ки бо он амал карданд ва сипас бақияи мӯминоне, ки ба онон иқдидо карданд. Ҳеҷ далеле вучуд надорад, ки оят ихтисос ба Алӣ (р) дошта бошад.

Абӯбакр низ мисдоқи ояти закот дар рукуъ

Даъвои оқоён мабнӣ бар садақаи Алӣ дар рукуъро Саълабӣ бидуни санад дар тафсираш зикр карда ва маъруф аст, ки Саълабӣ ривояти заъиф ва ҷаълӣ бисёр нақл мекунад.

Бо ин вучуд, ҳамин Саълабӣ дар зайли ин оят қавли дигаре низ нақл карда, ки ояти дар бораи Абӯбакри Сиддиқ (р) нозил шуда аст ва аз Абдулмалик нақл мекунад, ки аз Абӯҷаъфар (имом Боқир (а)) дар бораи тафсири оят

³² : Мулоҳазар фармоед: Минҳочуссунна 7/11

³³ : Сураи Моида 51

³⁴ : Сураи Моида 55

пурсидам, фармуд: "Ҳамаи мӯминон мардонанд, (هم المؤمنون).
Гуфтам: баъзе мегӯянд: мақсуди ояти, Алӣ бин Абӯтолиб
аст. Фармуд: Алӣ низ ҷузъи мӯминон аст.

Шайхул-ислом Ибни Таймия дар "минҳочуссунна" дар
чандин ҷой, аз ҷумла 7/11-31 бо нузадаҳ далели истилоли
рофиза мабнӣ бар ихтисоси ояти мазкур ба Алӣ бин
Абӯтолибро рад карда аст ва дар 2/30 бо нуҳ далел ва дар
3/404, бо ин тавзеҳ, ки ҳатто ҳуди Суддӣ, ки мутаҳҳам низ
ҳаст ва достони садакаи ангуштар дар рукуъро нақл карда,
ихтисосан оятро ба Алӣ мунҳасир нақарада аст, балки Алӣ
(р)ро дар зимни умум мӯминон шумурда, ки ояти карима
шомили ҳолаш мешавад.

Ҳамчунин ҳадисе, ки Паёмбар (с) нақл карда, ки: (الحمد لله
الذي جعلها في و في أهل بيته). Дар ҳеҷ китоб ҳадисе наёфтам ва баъид
нест, ки аз тарафи Равофиз ҷаъл шуда бошад, ки албатта ин
одаташон аст: (الحمد لله الذي جعلها في و في أهل بيته).

Ривояте аз имом Ҷаъфари Содик

Ин, ки имом Содик (а) ояти мазкурро раҳо карда ва ба
ояти дигаре рӯй овардаанд, гӯё аз боби танзил бо хасм аст,
ки аз асолиби маъруфи мунозара аст, ки имрӯз ба кор
гирифт мешавад.

Аз падари ҳазрати Содик, имом Боқир (р) дар ин ҷо
ҷавоби муфассал ва бо санаде дар ҷавоби ин мард нақл шуда
аст.

Имом Ибни Абӯҳотами Розӣ дар тавсираш бо санади
мутассил аз Абдулмалик бин Абӯсулаймон нақл мекунад, ки
гуфт: Аз Абӯҷаъфар Муҳаммад бин Алӣ дар бораи ин оят
пурсидам, фармуд: "هم الذين آمنوا". Гуфтам: Дар бораи Алӣ нозил
шуда. Фармуд: Алӣ низ аз ҷумлаи мӯминон аст.

Ҳамчунин аз Суддӣ ва дигар Тобиъин низ ин матлаб
собит шудааст, ки Ибни Таймия аз тафсири Ибни Абӯҳотам
ин матлабро дар "минҳочуссунна" 7/15 нақл карда аст.

Фатҳи Ниҳованд

Ин калима дар тамоми нусхаҳо ба ҳамин сурат омада аст ва ин таъачҷубовар аст, зео Ниҳованд яке аз шаҳрҳои муҳими Ирон аст ва то он замон ҳануз Ирон Фатҳ нашуда буд, балки дар замони Умари Форук (р) фатҳ гардид ва ин амр дар назди тамоми сиранависон машҳур аст, ки аввалин лашкари ҷиҳод бар зидди муртадинро ҳазрати Сиддиқ худаш фармондиҳӣ мекард. Баъдан ҳазрати Холид бин Валидро фармонда интоҳоб кард, замоне, ки Тулайҳаи Асадӣ аз қабилаи Бани Асад дар канори чашмаи маъруфи онон наздики "Ҳоил" даъвои нубуват кард.

Қотеъияти Сиддиқ

Асли ин ҳадис бо ривояти Абӯхурайра (р) дар саҳиҳайн ва ғайра омада аст, аз ҷумла ин, ки: ҳангоме, ки Паёмбар (с) вафот кардан ва Абӯбакр зимомии умурро ба даст гирифт ва бисёрп аз саҳронишинони Араб муртад шуданд.

Умар (р) хитоб ба Абӯбакр фармуд: Чӣ гуна бо мардум мечангӣ дар ҳоле, ки Расули Худо (с) фармудаанд:

"أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله فمن قالها فقد عصم مني ماله و نفسه إلا بحقه و حسابه

علي الله".

Фармуд: "Ба Худо қасам! Бо ҳар касе, ки байни намоз ва закот фарқ бигзорад, хоҳам ҷанг, зеро закот ҳаққи мол аст. Ба Худо савганд, агар як иноқи ва дар ривояте, иқоле (ресони уштур), ки ба Паёмбар (с) мепардохтанд, аз ман боз доранд, ҳар ойна бо онон хоҳам ҷангид".

Умар (р) мефармояд: "Ба Худо қасам, то Худованд синаи Абӯбакр (р) ро муншариҳ (мутмаъин) сохт, донистам, ки ӯ бар ҳақ аст.

Ҳадис алфози дигаре низ дорад.

Он чӣ донишмандӣ ва мудирияту қотеъияти Сиддиқ (р)ро таъйид мекунад. Инаст, ки иҷмоъи муслимин ва дар

раъси онон Саҳобаи Паёмбар (р) ин кирдори ҳақимона ва шуҷоъонаи Сиддиқро таъйид кардааст.

Подоши Абӯбакри Сиддиқ

Ин нас аст, ки манзур аз касоне, ки Худовандро дӯст медоранд ва Худованд ононро дӯст медорад. Сиддиқ ва ёронаш ҳастанд, ки бо муртадин ва монетини закот ба ҷиҳод пардохтанд, ки Амири мӯминон Алӣ (р) низ ин амрро таъйид мефармояд.

Ибн Ҷарири Табарӣ дар тафсираш аз Мусанно аз Абдуллоҳ бин Ҳошим аз Сайф бин Умар аз Абӯравқ аз Заҳҳок аз Абӯаюб аз Алӣ (р) ривоят мекунад, ки дар бораи ин ояти карима:)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ﴾³⁵

фармуд: ки (علم الله المؤمنين), Худованд мӯминонро мешинохт: و وقع معني السؤ علي الحشد الذي فيهم من المنافقين, маънои иртидод дар ояти дар бораи мунофиқин аст ва касоне, ки Худованд дар бораи онон огоҳаст, ки муртад мешаванд, лизо фармуд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾.

"Эй мӯминон! Касоне, ки аз шумо аз динаш муртад шавад, ба зӯдӣ Худованд ҷойгузин мекунад ба ҷойи касоне, ки муртад мешаванд, касонеро, ки ононро дӯстон медоранд ва онон низ ўро дӯст медоранд", яъне Абӯбакр ва ёронаш (Худованд аз ҳамаи онҳо розӣ буд)³⁶.

Қатода ва Ҳасани Басрӣ ва Заҳҳок ва Ибни Ҷурайҷ низ ҳамин тафсиrho нақл кардаанд.

Бидуни шак, касоне, ки бо муртадин ҷангиданд, Абӯбакр ва дигар Саҳоба (р) аҷмаъин буданд ва инон аз касоне ҳастанд, ки Худовандро дӯст медоранд ва Худованд низ оноро дӯст медорад, ки инҳо авлотрин ва шоистатарин

³⁵ : Сураи Моида 54

³⁶ : Тафсири Табарӣ 10/411

касоне ҳастанд, ки аввалин мисдоқи ояти карима қарор мегиранд.

Ва низ гуфта шуда, мисдоқи оят, Ашъариҳои Яман ҳастанд ва ҳамчунин гуфта шуда, мисдоқи оят Ансор ҳастанд ва ҳақиқат ин аст, ки ояти карима ҳамаи инҳоро шомил мешавад, зеро ҳамаи инҳо бо муртадин ҷангиданд. Дар қадами аввал ба муртадини Араб ҷангиданд ва сипас бо дигар кофирон, аъам аз Маҷусиёну Масиҳиёни Рум ва ғайра дар ҳар сурат Сиддиқ (р) ҷузъи аввалин касоне аст, ки мисдоқи ояти карима қарор мегирад.

Алимехварӣ чаро?

Даъвои ин, ки ин оят ихтисосан дар бораи Алӣ нозил шуда, дуруст нест, ба хусус ба шакле, ки ин мард зикр карда, ки эшон чаҳор дирҳам ё чаҳор динар нафақа кардааст, ки онро Абдурразоқ бин Абӯҳотам ва Ибни Ҷарир ва Табаронӣ аз Ибни Аббос нақл кардааст.

Ҳамчунин аз Ибни Аббос (р) ривоят аст, ки оят дар бораи Абдуррахмон бин Авф (р) нозил шуда, ки муболиғ зиёде барои асҳоби Суффа фиристод ва Алӣ дар нимаи шаб як сабад хурмо фиристод. Чунон ҷӣ Ибни Мунзир ва ғайра онро нақл карда аст.

Ҳамчунон нақл карда, ки ояти карима дар бораи Усмони зиннурайн ва Абдуррахмон бин Авф нозил шуда, ки ҳар ду чайши "Усра"ро (лашқари сеҳазор нафарии мучоҳидини Ислому, ки ба раҳбарии хуи Расули Худо (с) озими Табуқ гардид), таъмин карданд.

Аммо он ҷӣ машҳур аст ва ривоят шуда инаст, ки оят дар бораи касоне нозил шуда, ки асбобҳои ҷиҳодии роҳи Худоро алаф медиханд, ҷӣ ононе, ки амалан дар ҷиҳод ҳастанд, ё ин ки аспҳоро барои ҷиҳод омода мекунанд, чунон, ки Ибни Касир дар тафсираш онро нақл кардааст.

Манзур ин аст, ки ояти карима ихтисосан дар бораи касе нозил нашуда аст, балки асбоби нузули он фаровон зикр

шудааст ва ин ом ост дар бори ҳамаи касоне, ки ба навъе дар роҳи Худо харҷ мекунад, шаб ё рӯз, пинҳон ё ошкор. Пас ҳар кас бо он амал карда, машмули ояти карима қарор гирифтааст, чӣ Алӣ ё Усмон, ё Сиддиқ ва ё ғайри онон бошанд.

Бинобарин ояти карима аз вижагиҳои Алӣ (р) нест, балки Саҳобаи дигар низ ки чӣ басо дар инфоқ ва харҷ дар роҳи Худо аз Алӣ пешӣ гирифтаанд. Оят шомили холи онон низ мегардад, монанди Усмон (р), ки дар бисёре маворид ба қадре дар роҳи Худо харҷ карда, ки касе тавони рақобат бо эшонро надоштааст, монанди харидани чоҳи Равма, таҷҳизи лашкари "Усра", ки ҳазор шутур бо силоҳ ва борашро дар роҳи Худо дод. Ва низ инфоқи бедареғи Абдурраҳмон бин Авф ва харҷ кардани Умар нисфи молашро.

Ва аз ҳама бартар худи Абӯбакр (р) буд, ки шохистарин чеҳраҳои Саҳобаи бе бизоъати Расули Худо (с) монанди Билол ва Хубоб ва ғайраро бо пули худаш харид ва аз бардағӣ озод кард. Дар ғазваи Табук тамоми молашро дар роҳи дини Худо ва нусрати Шариъати Расули Худо (с) дод.

Ҳамчунон Ансор низ машмули ии ояти карима қарор мегиранд, ки сифоти боризашон дар Қуръони карим инфоқ зикр шуда аст.

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّأُوا الدَّارَ وَالْأَيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِثُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾³⁷.

"Ва (низ) касонерост, ки пеш аз онон дар дори Ислом ҷой гирифтаанд ва имон (низ) дар дилашон ҷой гирифт касонеро, ки ба сӯйи онон ҳичрат кунанд, дӯст медоранд ва дар дилҳои худ аз он чӣ (ба муҳочирон) додаанд, эҳсоси ниёзе накунанд ва (дигаронро) бар худашон –ва агар чӣ ниёзманд бошанд– тарҷеҳ медиҳанд".

Пас ҳеҷ монеге нест, ки ояти карима дигаронро низ шомил шавад. Аммо мушкил ин ҷост, ки баъзе аз мутолиға

ва таҳқиқу пазириши далоили сареҳи Қуръон ва Суннат ва ақл фарор мекунад ва исрор доранд мавзеъи заъиф ва ҷи басо хилофи воқеъи ҳудашонро ҳатто бо далоили воҳӣ собит кунанд, аммо аз пазириши далоили равшан ва қатъӣ ва нусуси фаровон ва мутаботир ибo варзанд.

Аммо ҳоли умум ин тавр нест. Онҳо иддаи бисёр андаке ҳастанд, умуман мардум дар пай таҳқиқ ва пажуҳишу пазириши ҳақ ҳастанд ва ин ҷойи хушбахтӣ аст.

Гувоҳии имом Содиқ

Ин ояти карима ҷавоби баҳши қаблӣ аст, ки фармуд: ﴿فَأَمَّا﴾ ³⁸مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ, то охир оёт, ки имоми Содиқ (р) мефармояд: дар бораи ҷадди бузургвораш, Сиддиқ (р) нозил шуда аст ва ин комилан дуруст ва бар ҳақ аст, зеро Сиддиқ (р) аз касоне, ки феъли шарт дар онон мутаҳаққиқ гардидааст, ки эшон на танҳо чизе, ки Худованд ба инфоқи он амр фармуда аст, балки илова бар он низ нофилаи бисёр дар роҳи Худо инфоқ кардааст, зеро эшон аз бузургтарин парҳезгорон буд ва ба тамоми маъно "وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ" ро ба ҷо овардааст.

Гар ҷи зоҳири сиёқи оёт мухтас ба Абӯбакри Сиддиқ (р) нест, балки ҳар касе ба он амал кунад, машмули ояти карима қарор мегирад ва Сиддиқ биҳамдиллоҳ аз онон аст ва дар назди уламо ҳамин тафсир муътабар аст, ки агар бихоҳанд барои сифоти мазкур дар ин оят мавсуф таъйин кунанд, мавсуфи аввал Сиддиқи акбар аст.

Ҳамчуноне, ки аз умуми оёт бар меояд, ҳар мӯминне метавонад машмули оёт каримот қарор гирад, аммо имом Содиқ (р) шахси Абӯбакри Сиддиқро дар ин ҷо таъйин фармуда аст, ба қаринаи оёте, ки ба дунбол меояд ва ин таъйин комилан дуруст аст. Албатта ихтисос ба эшон надорад, ки бақиятро шомил нашавад. Касоне ҳам, ки аз уламо ба таври қуллӣ таъйинро напазируфтаанд, таъйини

³⁸ : Сураи Лайл 5

мушаххасро рад кардаанд ва на таъйини мисдоқ ё таъйини мисдоқхоро.

Би иборати дигар, инҳисорро напазируфтаанд, ки бигӯем, фалон оят (ба вижа оятҳое, ки метавонад умумият дошта бошад) инҳисоран дар бораи фалон аст.

Тафсири Расули Худо

Дар тафсири ин оёт, аҳодиси саҳеҳе низ дар саҳиҳайн омада аст, ки Амирул-мӯминин Алӣ (р) фармуд: "Барои ташйиғи ҷанозае дар Бақеъи Ғарқад будем, ки Паёмбар (с) ташриф оварданд ва нишастанд. Мо низ даври бари Ҳазрат нишастем, сипас фармуданд:

"ما منكم من أحد ما من نفس منفوسة إلا كتب مكانها من الجنة و النار و إلا كتب شقية أو سعيدة".

"Ҳеҷ касе аз шумо нест, ҳеҷ нафас кашандае нест, магар ин, ки ҷойгоҳаш дар бихишт ва дузах навишта шуда аст ва магар ин, ки навишта шуда аст, ки бадбахт аст ё хушбахт". Марде гуфт: Эй Расули Худо! Оё ба тақдире, ки бароямон навишта шуда, иктифо накунем ва амалро фуру нагузорем? Пас касе, ки аз мо аҳли саъодат ва хушбахтӣ бошад, ба сӯйи амали аҳли саъодат роҳ меёбад ва касе, ки аз мо ҷузъи аҳли шақоват ва бадбахтӣ бошад, ба сӯйи амали аҳли шақоват рӯй меоварад! Расули Худо (с) фармуданд: "اما اهل السعادة فيسيرون لعمل", сипас ин оятро тиловат фармуданд: ﴿أَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنبَرُهُ لِلْيُسْرَى﴾.

Иҷмоъи аҳли тафсир

Ҳофиз Ибни Касир дар тафсири ин оят аз ҷандин нафар аз муфассирин нақл карда, ки гуфтанд: ин оят дар бораи Абӯбакри Сиддиқ (р) нозил шуда аст. Ҳатто баъзе иҷмоъи муфассиринро дар ин бора нақл карда ва гуфта, бидуни шак Абӯбакр ҳам дар мафҳуми ин оят дохил аст ва ҳам

³⁹ : Сураи Лайл 5-6-7

шоистатарин фарди уммат аст, ки метавонад мисдоқи аввали умуми ояти карима қарор гирад, зеро лафзи оёт умум аст, ва Сиддиқ (р) аз ҳамаи уммат пешгомтар ва дар доштани сифоти мазкура дар оят ва дигар сифоти ҳамида аз ҳама собиқадортар аст, зеро эшон сиддиқ ва парҳезгор ва хуш ахлоқу шуҷоъ ва саховатманд буд ва дар харҷ кардани молаш дар роҳи итоъати Худо ва нусрату ёрии Расули Худо (с) бисёр дасти бозе дошт. Чӣ қадар пулҳои бешуморе дар роҳи касби ризои Парвардигораш харҷ кард. Касе набуд, ки бар эшон миннат ва эҳсоне дошта бошад, балки эшон буд, ки ҳатто бар сардорон ва руасои қабоил эҳсон мекард. Лизо ба Урва бин Масъуд, ки сардори қабилаи Сақиф буд, дар рӯзи сулҳи Ҳудайбия фармуд:

"اعصص نظير اللات أنحن نفر عنه و ندعه؟ قال لابي بكر: لولا يدك عندى لم أجزك بما لاجبتك"⁴⁰.

"... лот дар даҳонат, оё мо аз Паёмбар фирор мекунем ва ўро раҳо мекунем? ў ба Абӯбақр гуфт: агар аз пеш мадҷуни фазли ту намебудам, ба ту ҷавоби бисёр талхе меодам!".

Як вижагии мунҳасир ба фарди Абӯбақр

Ҳамчунин дар саҳиҳайн омада аст, ки Расули Худо (с) фармуданд: "Касе, ки дар адад аз як навъ аз чизҳо дар роҳи Худо инфоқ кунад, аз дарҳи биҳишт фаро хонад мешавад: Эй бандаи Худо ин хайрот, пас касе, ки аз аҳли намоз бошад аз дари биҳишт фаро хонда мешавад ва касе, ки аз аҳли чиход бошад, аз дари чиход фарохонда мешавад ва касе, ки аз аҳли садақа бошад, аз дари садақа фаро хонда мешавад ва касе, ки аз аҳли рӯз бошад, аз дари Райён фаро хонда мешавад.

Абӯбақр арз кард: "ما علي هذا الذي يدعي من تلك الأبواب من ضرورة" ва арз кард: (эй Расули Худо) оё касе ҳаст, ки аз тамоми ин дарҳо фаро хонда шавад? Фармуданд: "نعم و أرجو أن تكون منهم يا أبا بكر", "бале! Ва умедворам, ки ту аз онон бошӣ эй Абӯбақр".

⁴⁰ : Ривояти Бухорӣ

Ҳамчуни Абӯбақри Сиддиқ (р) дар озод кардани баъзе пешгомони Саҳоба (р), ки барда буданд ва баъзе сардорони Саҳоба, ки ҷузъи аввалин касоне буданд, ки мусалмон шуданд, низ эҳсон ва миннати фаровон дорад ва ҳамчуни ҳар ҷо ниёзманд ва ҳоҷатманде буд, эшон ба вай кумак мекарданд.

Вижагии инҳисории дигари Абӯбақр (р)

Ин ҷо ҷумлаи "تجلل بالعباء" истеъмол шуда, ки маънои "تجلل", "استتر" аст. Яъне аз фақр худаширо дар ҷомааш печонида буд ва ин матлабест, ки имом Содиқ (р) зикр карда аз Ойшаи Сиддиқа бинти Сиддиқ (р) низ нақл шудааст.

Ҷунон, ки Абӯҳотам бо санадаш аз Уммул-мӯминин (р) нақл мекунад, ки фармуд: "أنفق أبو بكر علي النبي صلي الله عليه وآله وسلم أربعين ألفاً", "Абӯбақр чихил ҳазор бар Паёмбар (с) харч кард".

Ҳамчуни аз Урва бин Зубайр (р) ривоят аст, ки гуфт: "Абӯбақр ҳангоме, ки мусалмон шуд, чихил ҳазор сармоя дошт, ки ҳамаи онро бар Расули Худо (с) дар роҳи Худо харч кард".

Ва аз Асмо бинти Абӯбақр (р) ривоят аст, ки фармуд: "Ҳангоме, ки Расули Худо (с) ба қасди ҳичрат хориҷ шуданд, Абӯбақр (р) бо эшон ба роҳ афтод".

Абӯбақр (р) тамоми молаширо, ки дар ин вақт панҷ ё шаш ҳазор буд, ҳамаро бардошт ва ҳамроҳаш бурд. Ҷадам Абӯқаҳофа, ки чашмонаширо дар даст дода буд, ба хона омад ва гуфт: "Ба Худо савганд, тавре, ки ман эҳсос мекунам ӯ ҳамаи молаширо бо худаши бурдааст. Гуфт: на падарчон! ӯ барои мо моли бисёре гузошта аст. мегӯяд: он гоҳ миқдоре рег ҷамъ кардам ва дар тоқчае, ки маъмулан падарам пулҳоро мегӯзошт, гузоштам ва бар рӯи онҳо порчае кашидам. Он гоҳ дасти падарбузургамро гирифтам ва гуфтам: бубин падарчон, инҳоро даст бизан, ки чӣ қадар моли зиёде гузошта ва рафтааст!".

Дасташро бар рӯи регҳо бурдам ва ӯро дар ҳоле, ки регҳоро таҳ ва боло мекард, мегуфт: (لا بأس إذ قد ترك لكم هذا فقد أحسن و) (фи هذا بلاغ لكم), (ишколе надорад, агар ин ҳама молро барои шумо гузошта, кор хубе кардааст. Ин маблағ барои шумо кофӣ аст). Ин дар ҳоле буд, ки ҳанӯз Абӯқаҳофа мусалмон нашуда буд.

Асмо (р) мегӯяд: Хайр ба Худо савганд, ҳеҷ чизе барои мо нагузошта буд. Ман фақат хостам пирамардро мутмаъин кунам.

Ибни Исҳоқ дар сиратуннабӣ ва Табарӣ онро нақд кардаанд.

Мунофоте байн ду ривоят нест. Ривояти чиҳил ҳазор ҳангоми мусалмон шудан аст ва ин ҳангоми ҳиҷрат. Лизо Паёмбар (с) фармуданд:

"إن من آمن الناس علي في صحبته و ماله أبوبكر و لو كنت متخذاً من أهل الارض خليلاً لاتخذت أبابكر خليلاً ولكن أخوة في الاسلام و مودته"⁴¹.

Дар муснади имом Аҳмад ва баъзе кутуби Сунан бо ривояти Абӯхурайра (р) омада аст, ки Расули Худо (с) фармуданд: "ما نفعني مال قط ما نفعني مال أبي بكر", "ҳеҷ моле ба андозаи моли Абӯбакр ба ман нафъ нарасонд".

Ровӣ мегӯяд: Абӯбакр бо шунидани ин калимот ба гиря афтод ва арз кард: (هل انا و مالي إلا لك يا رسول الله؟), (Эй Расули Худо! Магар ғайр аз ин аст, ки ман ва моли ман аз шумо ҳастем).

Дар бораи инфоқи Абӯбакр (р) ва байни фазли эшон ба вижа дар ин буъд ривоёти саҳиҳи мутавотир аст. Агар матлаб тӯлонӣ намешуд, бо тафсили бештаре дар ин замина суҳан мегӯфтам, вале як матлаб дар ин замина кофист ва он ин, ки аз миёни тамоми Саҳоба ва Аҳли байти Паёмбар (с) Абӯбакр (р) ягона шахсиятест, ки тамоми молашро бар Расули Худ (с) ва даъват ва нусрату ёриии дини Худо харҷ кардааст.

⁴¹ : Муттафақун алайҳи ба ривояти Абӯ Саъиди Хузрӣ (р)

Чунон чӣ Абӯдовуд ва Тирмизӣ ривоят мекунанд ва имом Аҳмад дар муснади ва дигарон низ онро саҳезҳ гуфтаанд.

Мусобиқаи имон

Аз Умари Форук (р) ривоят аст, ки фармуд: "Расули Худо ба мо дастур дод, ки дар роҳи Худо инфоқ кунем! Аз қазо ман ҳам нисбатан моли зиёде дар ихтиёр доштам, гуфтам: имрӯз фурсат аст, ки аз Абӯбакр сабқат гирам, бинобарин нисфи молафро овардам. Расули Худо (с) пурсиданд: "барои хонаводаат чӣ гузошти?" гуфтам: ҳамин миқдор!. Абӯбакр тамоми молафро овард. Вақте Расули Худо (с) аз эшон пурсиданд: "ما أبقيت لأهلك؟", фармуд: (أبقيت لهم الله ورسوله). Гуфтам: (لا). (дигар нахоҳам тавонист аз шумо сабқат бигирам)⁴²".

Номҳои гиромии Аллоҳи мутаъол

"العلي الأعلى" ду исме аз асмой муқаддаси Парвардигор аст, чунон ки дар охири ояталкурси омада аст: "وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ"⁴³. Ва ҳамчунин мефармояд: ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾⁴⁴.

Ва ин ҳар ду исм далолат бар улуви мутлақи Парвардигор дорад. Улуви шаън ва азамат, улуви қаҳр ва ғалаба ва улуви зоти муқаддас бар соири махлуқоташ бо истивоӣ бар арши хеш. Ва ин аз сифоти зоти Худованд аст, ки ҳамвора бар вай қойм аст аз азал буда ва то абад хоҳад буд. Албатта ба гӯнае, ки шоистаи зоти поки ҳазрати Ҳақ бошад фақат сифоти камолро бар вай собит кунад ва аз нисбати ҳар гуна нақсе аъам аз ташбиҳ ва таътилу таҷсими зоти муқаддаси ӯ таъоло ба дур аст.

⁴² : Ин ривоят аз Муснади Баззор аст ва санадаш ҳасан ва бо маҷмӯи шавоҳид саҳеҳ лиғайриҳӣ аст.

⁴³ : Сураи Бақара 255

⁴⁴ : Сураи Аъло 1

Ҷибрил ва Абӯбақри Сиддиқ

Ин ҳадиси Ибни Умар (р) аст, ки фармуд: Хидмати Паёмбар (с) будам ва Абӯбақр низ хидмати Ҳазрат буд. ӯ (Абӯбақр) ибное (ҷомае) пушида буд, ки чандин ҷойи пеши синаашро гирех зада буд. Ҷибрил фуруд омад ва арз кард: " يا جبريل! أنفق ماله علي", фармуданд: "محمد ما لي أرى أبا بكر عليه عباءة خلها في صدره بخلال؟", "эй Ҷибрил! ӯ тамоми молашро қабл аз фатҳи Макка барои ман харч карда аст". Арз кард, ки Худованд ба ту салом мерасонад. Он гоҳ бақияи ҳадисро зикр кард.

Ин ҳадисро Бағавӣ дар тафсираш 8/34 нақл карда, аммо чунон чӣ Ибни Касир дар тафсираш 4/308 зайл ояти ﴿لَا﴾⁴⁵ зикр мекунад. Санади ин ривоят аз ин ваҷҳ заъифаст.

Ин ҳадис аз тариқи дигаре низ ривоят шуда аст. Чунон, ки ҳофиз Абӯ Абдулло Муҳаммад бин Муҳаммад Ал-фазоилии Розӣ дар "нузҳатул-абсор" ва ҳофиз Ибни Убайд ва соҳиби "Ал-суҳбаҳ" зикр кардаанд ва Ибни Муҳаммади Табарӣ аз онон дар "риёзу-назра" 1/132, боби "اختصاصه بمواسات النبي" ва ҳамчунин Абӯнаъим (р) онро нақл кардааст.

Нас ва сиёқи оят ошкор аст, ки Сиддиқ аз Парвардигораш розӣ ва Парвардигораш низ аз ӯ розӣ аст.

Тафоҳур дар ҳақ

Аз асбоби нузули оят чунон, ки Абдурразоқи Санъонӣ мурсал аз Ҳасан ва Шаъбӣ нақл мекунад, оят дар бораи Алӣ ва амакаш Аббос (р) нозил шуда аст.

Аз тариқи дигаре наз нақл шуда, чунон, ки Ибни Ҷарири Табарӣ бо санади худа аз Муҳаммад бин Каъб Қуразӣ ривоят мекунад, ки гуфт: Талҳа бин Шайба аз бани Абдуддор ва Аббос бин Абдулмутталиб ва Алӣ бин

⁴⁵ : Сураи Ҳадид 10

Абӯтолиб тафоҳур карданд. Талҳа гуфт: Ман калиди дори Хонаи Каъба ҳастам, ки агар бихоҳам метавонам дар он ҷо бихобам!.

Аббос гуфт: ман масъули хидмат ва обрасони Ҳуҷҷоҷ ҳастам. Агар бихоҳам метавонам дар масҷид бихобам!.

Алӣ фармуд: Намедонам шумо чӣ мехоҳед собит кунед. Ман шаш моҳ пеш аз бақияи мардум ба тарафи қибла намоз хондам. Ман дар ҳоли чиҳодам ин ҷо буд, ки Ҳудованд оятро нозил фармуд.

Ин асари мурсал далел бар фазоили сабқати Алӣ (р) ба Ислом аст ва бидуни шак ӯ аз касоне аст, ки ба Ҳудованд ва рӯзи охираат имон оварда ва намозро бар пой доштааст, бинобарин ӯ аз ин чиҳат аз Талҳа ва амакаш Аббос сабқат дорад.

Аммо аз он ҷо, ки ибрат ба умуми лафз аст, на ба хусуси сабаб, умуми ояти карима бақияи Саҳоба (р), ки ин сифат – имон ба Худо ва қиёмат ва иқомаи намоз- дар онон таҳаққуқ ёфтаро низ шомил мешавад.

Ҳамчунон касоне, ки собиқаи бештаре аз Алӣ дар имон доштаанд, монанди Абӯбақрро низ шомил мегардад ва оят чунон, ки бар фазилати Алӣ (р) далолот дорад, ба фазилати Абӯбақр ва Умар ба тариқи авло далолат дорад ва ба таври куллӣ тамоми касонеро, ки ин сифотро доро ҳастанд, шомил мешавад, зеро матлаби хося дар оят нест, ки Алӣ (р) ихтисосан ба он муттасиф бошад ва соири Саҳоба набошанд.

Шаъни нузули дигар

Сабаби нузули дигаре низ ояти карима дорад, ки авло саҳеҳтар аст. Дар ҳадиси саҳеҳи марфуъ омада аст, ки имом Муслим бо санади худаш аз Нуъмон ибни Башири Ансорӣ (р) ривоят мекунад, ки фармуд: Канори Расули Худо будам, ки марде гуфт: Баъд аз мусалмон шудан, агар ҷуз об додани Ҳуҷҷоҷ дигар ҳеҷ коре накунам, бароям кофист!. Дигаре

гуфт: Баъд аз мусалмон шудан ҷуз обод кардани Масҷиди Ҳаром ҳеҷ кор накунам, бароям кофист.

Саввуме гуфт: Ҷиҳод дар роҳи Худо беҳтар аз аъмолест, ки шумо гуфтед!

Умар (р) ошонро боз дошт ва фармуд: Садои худатонро дар назди минбари Паёмбар (с) баланд накунед - рӯзи ҷумъа буд- ҳар гоҳ намози ҷумъа тамомо шуд, хидмати Паёмбар (с) меравам ва дар он ҷӣ ихтилоф кардед бароятон мепурсам.

Он ҷо буд, ки Худованди мутаъол ояг нозил фармуд:

﴿أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَمَا

يَسْتُونَ عِنْدَ اللَّهِ﴾⁴⁶.

"Оё об додани Ҳуҷҷоҷ ва таъмири Масҷиди Ҳаром ҳамонанди (амали) касе қарор додед, ки ба Худованд ва рӯзи охираг имон оварда ва дар роҳи ӯ ҷиҳод кардааст? (ин ду) дар назди Худо мусовӣ нестанд..."

Аз фазоили Умари Форуқ

Албатта беҳтар аз ин фазилат барои Умари Форуқ (р) собит нест ва он ин, ки дар чандин маврид Қуръони Карим мувофиқи раъй эшон нозил шуда аст.

Монанди ду ракаъат намози Мақоми Иброҳим ва ҳукми ҳиҷоб ва ҳукми асирони Бадр ва тарки намози ҷаноза бар мунофиқин ва ғайр, ки тақрибар ба бист маврид мерасад, ки маҷмуъаи онҳоро шайх Абдулфатоҳ ровии Маккӣ дар китобаш: (الكوكب الأغر في موافقات عمر للقرآن و التورات و الأثر). Аввалан онҳоро ба назми шеър даровард ва он гоҳ шарҳ кардааст.

Имони бемисоли Абӯбакр

Ҳазрати Сиддиқ (р) ба гуфтаи мӯмини Оли Фиръавн истидлол карда, чунон, ки Худованд дар сураи Ғофир онро баён фармуда аст:

⁴⁶ : Сураи Тавба 19

﴿وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ﴾^{٤٧}.

"Ва марде аз Оли Фиръавн, ки имони худро пинҳон медошт, гуфт: "оё мехоҳед мардеро бидушед, ба хотири ин, ки мегӯяд: Парвардигори ман Аллоҳ аст, дар ҳоле, ки далоили равшане аз сӯйи Парвардигоратон барои шумо овардааст. Агар дурӯғгӯ бошад, дурӯғаш домани худашро хоҳад гирифт ва агар ростгӯ бошад (ло ақал) баъзе аз азобхоеро, ки ваъда медиҳад ба шумо хоҳар расид. Худованд касеро, ки исрофкор ва бисёр дурӯғгӯ аст, ҳидоят намекунад".

Ва Абӯбакр (р) аз назари имон ва чиҳод комилтар аз мӯмини Оли Фиръавн аст, зеро ки эшон ҳечгоҳ имони худашро пинҳон накард, балки имом ва тасдиқ ба Худо ва Расул дар назди ҳамагон, ба вижа мардуми Маккаи он замон машҳур ва забонзади хосу ва ом буд ва ин матлабе, ки имом Содиқ (р) баён фармуд, ки Сиддиқ (р) аввалин муҷоҳиди роҳи Худо ва аввалин мудофеъ аз Паёмбари бузургвори Ислом (с) буд.

Олим ва муҳаддису муаррихи бузурги Мағрибзамин, Абӯ Амр бин Абдулбар ва Ибни Исҳоқ (вафот байни 150-153 ҳиҷрӣ), сиратнависи маъруф ва дигарон аз ҳадиси Ойша (р) ва Асмо (р) нақл кардаанд, ки дар он омада аст: Ҳангоме, ки Абӯбакр ҳини дифоъ аз Паёмбар ба пеши мо боз гашт, чунон осебе дида буд, ки ҳар ҷойи баданаширо даст мезад, пусти бадан ҳаракат мекард ва ӯ ҳамвора вирди забонаш: "يا ذا الجلال والإكرام" буд.

Асли ин ҳадис дар саҳеҳи Бухорӣ дар китоби тафсир аст, бо ривояти Урва бин Зубайр (р) омада, ки гуфт:

Аз Абдуллоҳ бин Умар (р) пурсидам, ки бадтарин ҳолате, ки мушрикин бар Расули Худо (с) оварданд чӣ буд?

Гуфт: Паёмбар (с) дар канори Каъба намоз мехонд, ки Уқба бин Абӯ Муъит омад ва ридои хешро бар гардани мубораки Расули Худо (с) печонд ва ба шиддат кашид!. Абӯбақр омад ва уро канор зад ва фармуд: (أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ), "Оё мардеро мекашед, ки мегӯяд, Парвардигори ман Аллоҳ аст! Дар ҳоле, ки ӯ оёти равшани Худоро аз ҷониби Парвардигоратон ба шумо оварда аст?!

Ин далолат ба камоли шучоъат Абӯбақри Сиддиқ (р) ва камоли садоқати эшон мекунад:

﴿وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ﴾^{٤٨}.

"Ва марде аз Оли Фиръавн, ки имони худро пинҳон медошт, гуфт: "оё мехоҳед мардеро бикӯшед, ба хотири ин, ки мегӯяд: Парвардигори ман Аллоҳ аст, дар ҳоле, ки далоили равшане аз сӯйи Парвардигоратон барои шумо овардааст?!".

Абӯбақри Сиддиқ ба танҳои дар баробари Қурайш меистод ва аз Паёмбари гиромӣ (с) дифоъ мекард. Ин буд, ки аввалин ҷиҳод ва дифоъе, ки Абӯбақри Сиддиқ аз Расули Худо (с) менамуд.

Аз сифоти Абӯбақри Сиддиқ

Қаблан дар бораи ин ҳадис сухан гуфтем ва ҳофиз Исмоил бин Саммон (вафоташ 447 ҳиҷрӣ) дар китобаш "الموافقة" ба санади худаш аз Алӣ (р) ривоят мекунад, ки дар бораи Абӯбақри Сиддиқ фармуд:

"وإنه لأرأف الناس، وانه لصاحب رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم في الغار و أنه لأعظم الناس غناء عن نبيه في ذات بده".

"Абӯбақр меҳрубонтарин мардум буд. Вай ёри ғори Расули Худо (с) буд ва эшон беш аз ҳама мардум аз касби дасти худаш аз Паёмбар (с) ҳимояти молӣ мекард".

Дар бораи Алӣ бин Абӯтолиб

Ин, ки Алӣ мубтало ба ширк нашуд, асбоб ва авомиле дорад, ки Худованд ба тавфиқ ва эҳсони худ ӯро аз он боз дошт, аз ҷумла ин, ки:

1. Синнаш кучак буд. Ҳануз бузург нашуда буд ва ба синни булӯғ нашуда буд, ки дар масири ширк ба Худо аз муширикини Араб тақлид кунад.

2. Ин, ки дар зери тарбияти Расули Худо (с) буд, зеро Абӯтолиб фарзанди зиёде дошт ва даромадаш кам буд, лизо Расули Худо (с) ба хотири он, ки боре аз дӯши амакаш кам карда бошад, парвариши фарзандаш Алиро ба уҳда гирифт.

3. Ин парвариш ва тарбият худ ба танҳои кофӣ буд, ки ӯро аз ширк маҳфуз ниғаҳ дорад. Бинобарин бо тавачҷух ба он, ҷӣ гузашт, имони Алии камсину сол, ки ҳанӯз ба синни тақлиф нарасида, бо имони касоне, ки аз ширк тавба карданд, ҳар гиз қобили муқоиса нест ва ин қиёс маъалфорик аст.

4. Касе, ки аз ширк тавба карда ва бозгашта қобили таън ва мувоҳаза нест, зеро Ислом ва тавба ҳамаи гуноҳонро на танҳо нобуд мекунад, ки ба некӣ табдил мекунад. Чунон, ҷӣ дар охири сураи Фурқон ва ғайра омада:

﴿فَأُولَٰئِكَ يُدْعِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾⁴⁹.

"Пас инҳоянд, ки Худованд бидиҳояшро табдил ба некиҳо табдил мекунад ва Худованд омурзандаи меҳрубон аст".

5. Шарик накардани Алӣ ихтиёри набуд, балки аввалан ҳануз синнаш кӯчак буд. Сониян: чун дар хонаи Паёмбар (с) парвариш меёфт, Худованд аз баракати тарбияти Паёмбар ӯро аз ширк маҳфуз дошт.

Ва он гаҳе аз кучо маълум, ки ага ӯ ҳам дар ҳоле бузург мешуд, ки дар хонаи падараш мебуд ва ширки ононро

⁴⁹ : Сураи Фурқон 70

медид, мутаъассир намешуд ва мубтало ба ширк намегашт?!. Ба вижа ин, ки бародарони бузургаш, монанди Ақил ва ғайра ба ширк мубтало шуданд, ки монанди бақияи Саҳоба баъдҳо мусалмон шуданд.

Бинобарин ширк накардани Алӣ ва сачда накардани ӯ дар баробари бутҳо, бо ин ки як вижагии ӯст, аммо ҳар гиз ба ин далел фазилате бар дигар Саҳоба монанди Умар ва Усмон ҳосил намекунанд, ки қаблан ба ширк мубтало шуданд ва баъдҳо Худованд ононро навозиш кард ва тоҷи ифтихори имон ба сарашон гузошт.

Ҳаққӯйии насли ҷавон

Ин оят аз сураи Зумар дар аввали ҷуз аст:

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالصَّدَقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ﴾⁵⁰.

"Пас чӣ касе ситамгортар аст за касе, ки ба Худо дуруғ бибандад ва сухани ростро ҳангоме, ки ба суроғи ӯ омада, тақзиб кунад?! Оё дар ҷаҳаннам ҷойгоҳи барои кофирон нест?!".

Он чӣ ғолиб ва дар назди муфассирон машҳур аст, ҳамин аст, ки имом Содӣқ (р) фармуданд, ибни Ҷарир Табарӣ ба санадаш аз Алӣ (р) дар тафсири ин оят 3/24 менависад:

"قال: "جاء به" , اي محمد صلي الله عليه وآله وسلم "و صدق به" , اي أبو بكر رضي الله عنه".

Аз имом Абӯбақри Халлол нақл шуда, ки шахсе аз эшон дар бораи ин оят пурсид, фармуд: Дар бораи Абӯбақр нозил шуда аст. Суолкунанда гуфт: балки дар бораи Алӣ нозил шуда! Имом Халлол фармуд: дунболаи оятро бихон:

﴿... هُمُ الْمُتَّقُونَ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ يُكْفَرُ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا

...﴾⁵¹.

"...Ва онон парҳезгоронанд, он чӣ бихоҳанд назди Парвардигорашон барои онон мавҷуд аст ва ин аст ҷазои

⁵⁰ : Сураи Зумар 32

⁵¹ : Сураи Зумар 33-34-35

некӯкорон, то Худованд бадтарин аъмоле, ки анҷом доданд (дар сояи имон ва садоқати онҳо) меёмурзад...".

Пурсанда бе ҷавоб монд, зеро мард аз гуруҳе буд, ки Алӣ (р) ро маъсум медонанд. Агар Алӣ маъсум аст пас "أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا" чист?!

Мутаъассифона баъзе агар худашон дуруғ ва муболиғаву муғолата насохтаанд, шикори дуруғҳо ва муболиғаву муғолатаҳои дигарон шудаанд. Ин ҳолати иддаи бисёр маъдуде аст.

Хушбахтона имрӯз насли ҷавон ба дунболи таҳқиқ меравад ва дигар шикори афсонаҳо ва хаёлбофиҳо намешавад, бинобарин ин ояти карима агар умумияти онро дар назар бигирем, ҳам Сиддиқ ва ҳам соири Саҳобаро шомил мешавад. Аммо беш аз бақия ва ба таври комилтар, шомили ҳоли Абӯбақри Сиддиқ (р) аст, чунон, ки хоҳад омад.

Вале умуми оят сифатест, ки мумкин аст ба ҳама интибоқ дошта бошад, чун ҳар касе, ки ба Паёмбар (с) имом оварда ва ӯро тасдиқ карда, метавонад машмули ин ояти карима қарор гирад.

Валҳамду лиллоҳи ало сиъати раҳматиҳи ва умуми фазлиҳи.

Сиддиқ чаро сиддиқ шуд?

Имон ва тасдиқи Абӯбақр ба Паёмбар (с) як ҳолати умумӣ дорад. Яъне ин, ки эшон дар аввали даъвати Абӯбақр (р) бидуни ин, ки далеле бипурсад, бовар ва тасдиқ кард ва имон овард.

Ва як ҳолати хусусӣ дорад, ки ҳангоми Меъроҷ буд, вақте Паёмбар (с) ба Меъроҷ мушарраф шуданд ва бозгаштанд, ин ҷо Абӯбақр билофосила тасдиқ кард.

Дар мавриди аввал чунон, ки дар саҳеҳи Бухорӣ дар китоби Тафсир дар охири сураи Аъроф:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾^{٥٢}.

"Бигӯ: Эй мардум! Ман фиристодаи Худованд ба сӯйи ҳамаи шумо ҳастам, касе, ки фармонравоии осмонҳо ва замин аз онӣ ӯст, маъбудӣ (ростине) ҷуз ӯ нест, зиңда мекунад ва мемиронад, пас ба Худованд ва Расули ӯ, он Паёмбари дарс ноҳондае, ки ба Худованд ва суханони ӯ имом дорад, имон оваред ва аз ӯ пайравӣ кунед, бошад, ки роҳ ёбед".

Дар ҳадиси Абӯдардо (р) омада аст, ки фармуд: Байни Абӯбақр ва Умар бугу мугу пеш омад. Абӯбақр Умарро нороҳат кард. Умар бо нороҳати роҳашро кашид ва рафт. Абӯбақр ба дунболаш ба роҳ афтод ва аз ӯ хоҳиш кард, ки ӯро бибахшад, аммо Умар напазируфт, то ин, ки ба хона расид ва дарро бар рӯйи худ баст.

Абӯбақр назди Расули Худо (с) омад, мо ҳам хидмати эшон будем. Расули Худо фармуданд: "أما صاحبكم هذا فقد غامر", "ин рафиқи шумо кори сахте муртакиб шудааст". Умар аз кораш пушаймон шуд ва хидмати Расули Худо (с) омад ва ҷараёнро боз гуфт. Паёмбар (с) нороҳат шуданд, дар ин ҳол Абӯбақр дошт мегуфт: Ба Худо эй Расули Худо! Ман зулм кардаам!. Паёмбар (с) фармуданд:

"هل انتم تاركون لي صاحبي؟ هل انتم تاركون لي صاحبي؟ اني قلت يا ايها الناس اني رسول الله اليكم جميعا فقلتم كذبت و قال ابو بكر صدقت".

"Оё шумо Соҳиби (ёр) маро бароям ба ҳоли худаш мегузored? Оё шумо соҳиби маро бароям ба ҳоли худаш мегузored? Ман гуфтам: эй мардум ман ба сӯйи ҳамаи шумо Паёмбар фиристода шудаам!. Гуфтед: дуруғ меғӯйи, Абӯбақр гуфт: рост мефамоед".

Ва дар ривояте, ки имом Бухорӣ (р) онро дар фазои Сиддиқ (р) овардааст, Паёмбар (с) фармуданд:

"إن الله بعثني إليكم فقلتم كذبت، و قال أبو بكر صدقت، و واساني بنفسه و ماله فهل أنتم تاركون لي صاحبي؟".

"Худованд маро ба сӯйи шумо мабъус фармуд, гуфтед: дуруғ мегӯйи! Абӯбакр буд, ки гуфт: рост мегӯед ва чону молашро дар ихтиёри ман гузошт, пас шумо соҳиби маро ба ҳоли худаш мегӯзored". Ду мартаба ин ҷумлаҳоро такрор фармуданд.

Баъд аз он дигар Сиддиқ мавриди азият нагирифт. Ин гувоҳи содиқтарин инсони рӯйи замин, Расули Содиқ ва Амин (с) дар бораи имом ва садоқату шуҷоъат ва фидокории ёри ҷоннисорашон, Абӯбакри Сиддиқ (р) аст.

Як иллати дигар

Бори дигар ҳангоме, ки Расули бузургвори Ислом (с) ба садоқати Сиддиқ (р) гувоҳӣ доданд, ки ҳазраташ бо Абӯбакр ва Умар ва Усмон бар болои куҳи Уҳуд буданд ва куҳи Уҳуд ба ларза даромад, фармуданд: "اثبت أحد، فإنما عليك نبي و "صديق، و شهيدان", "ором бош эй Уҳуд, ки бар болои ту ҷуз Паёмбар ва Сиддиқ ва ду шаҳид касе нест".

Ин ривоятро имом Бухорӣ ва имом Аҳмад ва баъзе соҳибони Сунан ривоят кардаанд. Монанди ин матлаб дар бораи ғори Ҳиро (куҳи Нӯр дар Маккаи Мукаррама) низ ривоят шудааст.

Ақл ва имони бемисли Сиддиқ

Яке дигаре аз асбобе, ки боиси шуҳрати эшон ба лақаби Сиддиқ гардид, тасдиқи бе ҷуну чарои сафари муъҷизаи Исро ва Меъроҷ аст.

Ин сафари муборак, ки яке аз бузургтарин муъҷизоти Паёмбар (с) буд, ва эшон ба иҷозаи Худованд як шаб аз Масҷиди Ҳаром ба Масҷиди Ақсо ва аз он ҷо ба осмони ҳафтум рафтанд ва баргаштанд. Душманони курдилро дӯчори ҳайрат ва нигаронӣ карда буд ва бештар истехзо

мекарданд ва мақоми шомихи Нубуватро ба боди интиқод ва такзиб мегирифтанд, чун бо ақли онон ҷур намеомад.

Сиддиқи Акбар омад ва ҳама муҳосаботи ононро ба ҳам рехт ва гуфт: ман муҳмтар аз инро қабул кардам ва имон овардам, ки фариштае аз осмони ҳафтум қосиди Худо мешавад ва пеши Паёмбар меояд ва Пайғоми Худоро ба ӯ иблоғ мекунад!. Вақте инро қабул дорам, дар рафтани худи бандаи хоси Худо ба ҳукми Худо ва ба қудрати Худо ба пеши Худо чӣ мушкиле вучуд дорад?!

Воқеъан, ки имони Сиддиқ ва тасдиқи Сиддиқ содиқона буд ва ҷуз касе, ки аз аъмоқи қалбаш ба Худо ва Расул имон ва бовар дорад, касе наметавонист чунин муъҷизаеро бипазирад ва бовар кунад.

Шинохти Ҷибрил аз Сиддиқ

Дар ҳадиси Абӯхурайра (р) омада аст, ки Паёмбар (с) мефармояд: Шаби Меъроҷ ба Ҷибрил гуфтам: "قومي لا يصدقني". Ҷибрил фармуд: "يصدقك أبو بكر وهو الصديق", "Абӯбакр, ки Сиддиқ аст, туро тасдиқ хоҳад кард".

Абӯ Абдуллоҳ Муҳаммад бин Суддий дар фазоили Сиддиқ ва Ибни Муҳиб дар Риёзу-назра онро нақл кардааст.

Қасидае дар мадҳи Сиддиқ

Чунон, ки Қаҳтонӣ дар қасидаи Нунияҳи худаш дар бораи Абӯбакр ва Умар, падарони ду ҳамсари Паёмбар (с) месарояд:

أضياء أقواهما أحشاهما   أتقاهما في السر وفي الأعلان

Он ду ёри софтар ва қавитар   ва дар тарс аз Худо аз ҳама ҷилавтар

Он дуе, ки дар тақво аъам аз пинҳону   ошкор аз ҳама пештозтар буданд

Аз ҳама олимақомтар ва покаст дар шаъну манзалат аз ҳама волотар

Ахлоқи Сиддиқи Аҳмад ва соҳиби ғор аст, ки яке бо Паёмбар (с) дар дохили ғор ду нафар буданд Абӯбақр, манзур Абӯбақр аст, ки ихтилоф накардааст.

Дар шарияти мо дар фазилати он ду нафар.

Он чӣ дар ин ҷо маҳали шоҳид аст ин аст:

"الصدیق صدق أحمد بمقاله وفعاله وجنان".

Сиддиқ баростӣ, ки Паёмбарро (с) тасдиқ кард, ҳам бо гуфтор ҳам бо кирдор ва ҳам бо тамоми вучудаш.

Бахшиши Худованд барои Саҳоба

Дар ҳошияи Зоҳирия ин матлаб низ изофа бар матни зикр шуда аст.

Рофизӣ ба эшон гуфт: Худованди мутаъол мефармояд:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾⁵³.

"Касоне аз шумо дар рӯзе, ки ду гуруҳ ба ҳам расиданд, рӯй гардониданд, ҷуз ин нест, ки шайтон (ба кайфар) бахше аз дастовардашон ононро (аз ҷой) лағжонид ва ба ростӣ Худованд ононро бахшид, бе гумон Худованд омурзандаи бурдбор аст".

Имом Чаъфари Содик фармуданд: Магар ин аст, ки Худованди мутаъол аз онон дар гузашта ва ҳамаро бахшида аст.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ..... وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾.

Муҳаққиқи китоб мефармояд: матлабро дар ҳошияи китоб ба ҳамин сурат ёфтам, аммо бо ин оят бар Абӯбақр ишкол ворид кардан дуруст нест, зеро Сиддиқ (р) аз касоне буд, ки дар ғазваи Уҳуд дар канори Паёмбар (с) собит монд ва фирор накард, зеро сездаҳ нафар аз муҳоҷирин бо

⁵³ : Сураи Оли Имрон 155

Паёмбар(с) истиқомат карданд, ки баъзе иборатанд: аз Абӯбакр, Умар, Алӣ, Талҳа, Абдуррахмон бин Авф ва Саъд бин Абиваққос (р).

Ва касоне, ки дар он рӯз пушт карданд, вале тавба карданд ва Худованд тавбаашонро пазируфт, ба ҳеч унвон наметавон онро дастовез қарор дод. Бар фарз агар дастовез ҳам буд, акнун нест, чун ба насси ояти карима Худованд ононро бахшид.

Ояти Завилқурбо

Ин далеле, ки Рофизӣ ба он истидлол карда ва хоста фарзияти муҳаббати Алӣ (р) ро бо он собит кунад, дуруст нест. Зеро дар тафсири он аз олимтарин мутааххирини Саҳоба, муфассири Қуръон ва боризтарин чеҳраи илмии Аҳли байт баъда аз Алӣ (р), яъне Абдуллоҳ бин Аббос (р) чунон, ки дар Саҳиҳайн оварда аз Саъид бин Ҷубайр нақл шуда, ки гуфт: аз Ибни Аббос дар тасири ояти: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ﴾⁵⁴. "أن لاتوذوا محمدا في قرابته" саъид гуфт: "عجلت" Ибни Аббос гуфт: Ачала кардӣ! ҳеч шоҳае аз қабоили Қурайш нест магар ин, ки Расули Худо (с) ба онон робитаи хешовандӣ дорад, лизо фармуданд: Ман аз шумо подош намехоҳам, он чӣ мехоҳам ин аст, ки робитаи хешовандие, ки байни ман ва шумост барқарор ниғаҳ доред. Инаст мафҳуми ояти карима.

Худованди мутаъол нафармуд: (إلا المودة للقربي), ё (إلا المودة لذوي), чунон чӣ дар бораи хумс фармуд: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَى﴾⁵⁵.

Ҳамчунин дар ояти Фай дар сураим Ҳашр агар ин низ чунин меомад, истидлоли ин мард дуруст мебуд.

⁵⁴ : Сураи Шуро 23

⁵⁵ : Сураи Анфол 41

Тафсири Рофизихо

Равофиз дар бораи ин оят ҳадиси ҷаълӣ ва дуруғинро аз Ибни Аббос (р) нақл мекунанд, ки вақте оят:

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ﴾^{۵۶}.

нозил шуд, гуфтанд: эй Расули Худо қаробати шумо кист, ки маваддаташ бар ом воҷиб шудааст? Фармуд: "Алӣ ва Фотима ду фарзанди онҳо".

Ҷаълӣ будани ин ривоят ба қадре ошкор аст, ки ниёзе ба баҳс надорад, чун сураи Шӯро ва тамоми сураҳои, ки бо (حم) шуруъ мешавад (حوميم سبعة) дар Макка нозил шуда, ки дар он замон ҳануз издивоҷи Алӣ ва Фотим (р) набуда, то ин, ки фарзанд дошта бошанд!.

Аммо муҳаббати эшон воҷиб аст, ҳамчунон, ки муҳаббати умуми Саҳоба воҷиб аст, ба вижа собиқини аввалин, ки дар имон аз бақия сабқат гирифтанд ва ӯ бидуни шак аз собиқин аст ва далоиле, ки имоми Содиқ (р) дар бораи муҳаббати Сиддиқ фармудаанд, инчо низ интибоқ дорад.

Иллати дуввуме, ки сабаби вуҷуби муҳаббати эшон мешавад, қаробати (писари амак) ва мусоҳарати (домод) эшон бо Паёмбар (с) аст, зеро ки эшон аз поктарин ва некӯтарин афроди Аҳли байти Паёмбар (с) буданд, ки муроёти ҳуқуқи ононе, ки аз ин Байти тоҳираи мӯмин ҳастанд, бар мо воҷиб аст.

Абӯбакр сардори уммат

Ояти мазкур аз сураи Ҳашр аст, ки дар воқеъ байни дӯстон ва душманони Саҳобаи Паёмбар (с) фарқ мегузорад ва матлаберо, ки имом Содиқ (р) фармуданд низ дар бар мегирад.

Ҳамчунин Уламо фармудаанд бинобарин мафоди ин ояти карима касе, ки Саҳобаи Паёмбар (р) дашном диҳад ва

лаън кунад ва бо онон кина дошта бошад дар моли Фай саҳме надорад.

Ва Абӯбакр (р) сардори Саҳоба ва афзалтарини онон аст ва ҷузъи аввалин касоне аст, ки машмули ояти қаримаи сураи Тавба ояти 100 қарор мегирад, ки мефармояд:

﴿وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾⁵⁷.

"Пешравони нахустин аз Муҳоҷирин ва Ансор ва касоне, ки ба некукорӣ аз онон пайравӣ карданд, Худованд аз онон хушнӯд шуда ва (онон низ) аз ӯ хушнӯд шуданд ва барояшон боғҳое, ки фурудасти он ҷӯйборон равон аст, омода сохта, ки дар он ҷо ҳамеша ҷовидонанд, ин комёбии бузург аст".

Ва дигар оёте, ки эшон ва соири Саҳобаро мадҳ ва ситоиш мекунад ва ҳамчунин аҳодиси бешуморе, ки дар ин замина омада аст.

Дидгоҳи муҳими имом Содиқ

Имом Содиқ дуруст фармуданд, ки буғзи Абӯбакри Сиддиқ куфр аст, зеро буғзи эшон буғзи касест, ки Худо ва Расул аз ӯ ситоиш карда ва ӯро дӯст дошта ва ба ӯ муждаи биҳишт дода аст.

Ва ҳамчунин дашном ва лаъну такфир ва иттиҳоми Сиддиқ ба нифоқ дар воқеъ дашном ва иттиҳоми касе аст, ки аз вай ситоиш карда ва розӣ шуда, гӯё чунин шахсе ҳарфи Худо ва Паёмбарро рад карда ва онҳоро такзиб мекунад, ки бидуни шак ин куфр аст.

Лизо ин нас ва иршоди сареҳи имом Содиқ барои бисёре аз касоне, ки муддаъии имомат ва исмат ва пайравӣ аз Ҳазрат ҳастанд, ҷойи таъаммул аст, ба вижа касоне, ки на танҳо Сиддиқро лаън ва такфир мекунад ва ба шумули соири Саҳоба ҳамаро муртад ва кофир мехонанд, ки лаън ва

⁵⁷ : Сураи Тавба 100

нафрин ва кинапарварӣ алайҳи ононро аз беҳтарин ибодатҳо медонанд.

Санади як ҳадис

Ҳадисро бо ин лафз Ҳоким дар "мустадрок" (3/167) аз Абдуллоҳ бин Масъуд (р) оварда, онро саҳеҳ гуфтааст ва имом Заҳабӣ низ бо ӯ мувафиқат карда аст ва Табаронӣ дар "муъҷами кабир" ва Ҳайсамӣ дар "маҷамаи завоид" (9/189) оварда ва изофа мекунад: (وفيه عبد الرحمن بن زياد بن أنعم وفيه خلاف وبقية رجاله رجال الصحيح).

Ҳамчунон ҳадисро бо ин лафз шайх Албонӣ дар "силсилаи аҳодиси саҳеҳ" (1/358) ҳасан қарор дода аст.

Аммо тамоми ҳадис ғайр аз ҷумлаи (أبوهمما خير منهما), лафзи мутавотир аст, ки Мановӣ онро дар "ал-файз" оварда, пеш аз вай ҳам имом Аҳмад онро дар чанд ҷой аз муснадаш оварда аст (3/3 ва 62 ва 64 ва 80) ва (5/391) ва имом Тирмизӣ низ дар ҷомеъаш онро овардааст (4/329) ва (2/307) ва дигарон.

Ин ҳадис аз гурӯҳе аз Саҳоба, аз ҷумла Абӯсаъид, Ҳузайфа, Умар, Алӣ, Баро бин Озиб, Абӯхурайра, Ҷобир ва Қурра бин Иёс (р) нақл шуда аст.

Ин иснод ҷайид аст, ҷуз ин ки имом Зайнулобидин аз ҷадаш Алӣ мустақиман ҳадис ривоят накарда аст, зеро эшон дар соли 37 ҳиҷрӣ таваллуд шудааст, ки ин худ мерасонад исноди нусхаи Зоҳирия дурӯст аст.

Ин ҳадис аз гурӯҳе аз Саҳоба аз ҷумла, Алӣ, Анас, Абӯхузайфа, Ҷобир ва Абӯсаъид (р) нақл шудааст.

Ва ин ҳадиси Алиро Абдуллоҳ аз Аҳмад дар муснад (1/80), Ибни Асокир дар таърихи Димишқ (9/307) ва Тирмизӣ дар ҷомеъ (4/310) ва Ибни Моҷаи Қазвинӣ дар сунан (шумораи 94/100) ва дигарон овардаанд.

Ва шайх Албонӣ онро дар силсилаи саҳиҳ (шумораи 844) муфассал таҳриҷ карда ва ҳукм ба сиҳҳати он кардааст.

Аз ҷазои Ойшаи Сиддиқа (р)

Имоми Содиқ (р) қасдан дар ин ҷо аз ҷавоб додан ҷашмпӯши кардааст, зеро ин суол бе натиҷа аст, ҷи натиҷае ҳосил мешавад, агар Ойша беҳтар аз Фотима ё Фотима беҳтар аз Ойша (р) бошад.

Яке духтари гиромии Расули Худо (с) ва сардони занони биҳишт ва дигаре ҳамсар ва маҳбуба ва ҳамроҳи эшон дар биҳишт аст ва кина ва дӯшманӣ ва лаъну нафрини ҳар яки онон дӯшманӣ бо ҳуди Расули Худо (с) аст.

Ойша маҳбубаи Расули Худо (с), балки маҳбубтарин занон дар назди эшон аст, чуноне, ки дар Саҳиҳайн аз ҳадиси Анас омада аст, ки аз Расули Худо (с) пурсида шуд: Маҳбубтарин мардум дар назди шумо кист? Фармуд: "Ойша". Пурсиданд аз мардон ҷи касе? Фармуданд: "أبوها", "падараш".

Ва ҳамчунин дар саҳеҳи Муслим омада, ки Расули гиромӣ (с) ба Фотима (р) фармуданд: "أي بنية ألسنت! تحبين ما أحب", "духтари азизам! Магар ин нест, ки он ҷи ман дӯст дорам, ту ҳам дӯст медорӣ?". Арз карданд: Бале! Фармуданд: "فأحي هذه", "пас Ойшаро дӯст дошта бош".

Ин замоне буд, ки байни ҳамсарони Паёмбар (с) бо ҳазрати Ойша (а) рақобат вучуд дошт ва ҳазрати Фотима аз тарафи онон хидмати Паёмбар (с) омада буд, то шикоятҳои ононро ба ҳазрат бирасонад ва аз Паёмбар (с) бихоҳад, ки Ойша ро бар дигар ҳамсаронаш тарҷеҳ надихад.

Чунон, ки дар Саҳиҳайн аз ҳадиси Анас омада аст, ки ҳазрат фармуданд: "

"فضل عايشه علي النساء كفضل الثريد علي سائر الطعام".

"Бартарии Ойша бар дигар занон, мисли бартарии сарид бар боқимондаи таъом аст".

Ва дар саҳиҳи Бухорӣ омада аст, ки Уммор бин Ёсир (р) бар минбари Кӯфа хутба хонд ва Алӣ ва имом Ҳусайн нишаста буданд, дар бораи Ойша (р) фармуд: (إني أعلم أنها زوجته في)

(الدنيا و الآخرة), (ман яқин дорам, ки Ойша дар дунё ва охираат ҳамсари Паёмбар (с) аст, аммо Худованд шуморо мавриди озмоиш қарор дода, то бубинад, ки аз ӯ пайравӣ мекунад, ё ҳамсараш.

Ва Ибни Ҳиббон дар саҳиҳаш аз ҳадиси Саъид бин Касир аз падараш аз Ойша (р) ривоят мекунад, ки Паёмбар (с) ба Ойшаи Сиддиқа фармуданд: "إما ترضين أن تكوني زوجتي في الدنيا و الآخرة", "оё розӣ нестӣ ки дар дунё ва охираат ҳамсари ман бошӣ?

Ин бахш бисёр андаке аз фазоили модари мӯминон, афифаи тоҳира, Ойшаи Сиддиқа, ҳумайрои илм ва фикҳу дониш ва завҷаи тоҳираи Расули Худо (с) аст.

Ҳоло қазоват кунед, ки ин модари мӯминон, ки Худованд аз болои ҳафт осмон бо чандин ояти нӯрони Қуръон ба ӯ иззат ва ифтихор бахшида ва тоҷи саъодат ва ифофу тақвора бар сари ӯ ниҳода, агар касе бо вай буғзу кина ва душманӣ дошта бошад ва ӯро мавриди дашному лаън ва нафрин қарор диҳад, ва чӣ басо аз ин ҳам по фаротар гузорад ва ба иффату поки ӯ шак ва тардид кунад ва ӯро (ба Худо паноҳ мебарам) кофир ва дӯзахӣ бихонад, чӣ ҷойгоҳе дар дин дорад? Ва чунин касеро тибқи кадом меъёр бояд мусалмон донист?

بكر مطهرة الإزار حصان	أكرم بعائشة الرضي من حرة
وعروسه من جملة النسوان	هي زوج خير الأنبياء وبكره
هي حبه صدقا بلا أدهان	هي عرسه هي أنسة هي ألفة

(Чӣ қадар муқарраму муъззаз ва озодаст, Ойшаи бокираи тоҳирае, ки бар поки ва иффати ӯ Худованд гувоҳӣ додааст. ӯ ҳамсари беҳтарини Паёмбар ва танҳо ҳамсари бокираи ӯст, ки аз миёни ҳамсарон фақат ӯ ифтихори арӯс буданро доштааст. Оре ӯ арӯси ва ӯ мунис ва ӯ василаи улфати Ҳазрат буд ва бидуни шак ӯ аз рӯйи садоқати ӯ маҳбубаи Ҳазрат (с) буд!".

Аз фазоили Фотимаи Заҳро (р)

Фотимаи батул, бинти тоҳира ва ханаки чашми Расули гиromӣ (с) аст. Дар Саҳеҳайн аз ҳадиси Ойш (р) ривоят шуда, Расули Худо (с) қабл аз вафоти мариз буданд ва дар ҳуҷрои Ойша (р) бар бистари беморӣ буданд.

Фотима (р) хидмати Ҳазрат (с) омад. Ҳазрат чизе дар гуши батул гуфтанд, ки ӯ ба гирия афтод! Фармуданд:

"اما ترضين أن تكوني سيدة نساء اهل الجنة او نساء العالمين".

"Оё дӯст надорӣ, ки сардори занони биҳишт (ё сардори занони ҷаҳон) бошӣ? Ҳазрати Фотима (р) бо шунидани ин ҷумла хандид ва пас аз Паёмбар (с) вай аввалин касе буд, ки аз Аҳли байти Ҳазрат (с) ба эшон пайваст.

Модари гиromӣ ҳазрати Фотимаи Заҳро, уммулмӯминин Ҳадича бинти Хувайлид (р) ҳамсари гиromии Расули Худо (с), афзалтарин занони ҷаҳон аст.

Фарзандони Фотимаи Заҳро, Ҳасан ва Ҳусайн, сардорони ҷавонони биҳиштанд ва Умми Кулсум, ҳасари Умари Форук (р) аст.

Ҳамсари ҳазрати Фотима (р), Амири мӯминон Алии Муртазо (р), халифаи ҷаҳорум, писарамуӣ Расули Худо (с) аст, ки Ҳазрат байни ҳудаш ва Алӣ (р) муохот ва бародарӣ барқарор карданд, ки иншоаллоҳ дар дунё ва охираат барқарор хоҳад буд.

Фазоили Заҳрои батул машҳур ва маъруфтар аз он аст, ки касе инкораш кунад.

Муфозала байни Фотимаи Заҳро ва модари гиromиаш, Ҳадичаи бовафо ва байни Сиддиқа (р), ки кадом яказ онон беҳтар ва афзал аз дигаре аст, мавзӯест, ки дар бораи он ихтилофи назар вучуд дорад ва дар айни ҳол самара ва натаҷае низ надорад.

Аммо бетардид буғзи ҳазрати Заҳро дар воқеъ буғз бо Расули Худо (с) аст, ки ҷуз мунофиқ, ки аз худи дини Илоҳӣ кина ба дил дорад, каси дигаре ҷуръати онро надорад:

أكرم بفاطمة البطول وبعلمها وبمن هما محمد سبطان
غضبان أصلهما بروضة أحمد لله در الأصل والغصان

"Чи қадар мукаррам ва муаззаз аст Фотимаи батул ва шавҳараш ва чӣ қадар муаззаз ва мукаррам аст ду нувосаи гиромии ҳазрати Муҳаммад (с), Ҳасан ва Ҳусайн, инҳо ду шоҳаи дарахте ҳастанд, ки дар боғи Аҳмад риша дорад, хушо ба саъодати асли дарахт ва ду шоҳааш".

Аз мувофақоти Умари Форук

Ояти карима аз сураи Аҳзоб аст, ки Худованди мутаъол мефармояд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاطِرِينَ إِنَاءَهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِرُوا آرْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾⁵⁸.

"Эй касоне, ки имон овардаед, ба хонаҳои паёмбар дохил нашавед, магар шуморо ба хӯрдани таъоме фаро хонанд, бе он ки мунтазир биншинед, то таъом ҳозир шавад. Агар шуморо даъват кунанд, дохил шавед, ва чун таъом хӯрдед, пароканда гардед. На он ки барои саргармӣ сухан оғоз кунед. Албатта ин корҳо Паёмбарро озор медиҳад ва ӯ аз шумо шарм медорад, Вале Худо аз гуфтани ҳақ шарм намедорад. Ва агар аз занони паёмбар чизе хостед, аз пушти парда бихоҳед. Ин кор ҳам барои дилҳои шумо ва ҳам барои дилҳои онҳо покдорандатар аст. Шуморо набояд, ки паёмбари Худоро биёзоред ва на он ки занҳояшро баъд аз вай ҳаргиз ба занӣ гиред. Ин корҳо дар назди Худо гуноҳе бузург аст".

Ин оятро уламо, ояти Ҳиҷоб номидаанд, зеро Паёмбар (с) баъд аз ин оят ба ҳамсаронаш дастур доданд ҳиҷоб кунанд. Ин оят низ мувофиқи раъй Умари Форук (р) нозил

⁵⁸ : Сураи Аҳзоб 53

шуд, ки ба Расули Худо (с) машварат доданд, ки ба закон дастӯри ҳичоб содир кунанд.

Сабаби нузули ин фармудаи Худованд:

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ﴾.

чунонки ривоят шуда, инаст, ки баъзе тасмим доштанд, баъд аз Расули Худо бо баъзе ҳамсарони эшон издивоҷ кунанд, лизо уламо иҷмоъ доранд, ки тамоми ҳамсароне, ки дар ҳангоми вафоти Расули Худо (с) зинда буданд, издивоҷ бо онон ҳаром аст, зеро ки онон тибқи насси Қуръони карим: ﴿النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ﴾ модарони мӯминон ҳастанд ва онон дар дунё ва охират ҳамсарони ҳазрат (с) ҳастанд.

Нақши мунофиқин дар ҷанги Ҷамал

Имом Содик (р) ба умуми ояти карима дар бораи "азият" истидлол карда, ки мақсуди Рофизӣ аз тарҳи суол, таън дар Уммулмӯминин Ойшаи Сиддиқа (р) буд. Сирфан ба далели ин, ки ҳазрати Сиддиқа (р) ба дунболи шаҳодати ҳазрати Усмон (р) ҷузъи касоне буд, ки мехостанд қотилони ҳазрати Усмонро муҳокима кунанд.

Аммо мутаъассифона онон бо соири мунофиқин тавре барномарезӣ карданд, ки на танҳо дастгир ва муҳокима нашаванд, ки сулҳи омодаи байн ду лашкарро ба ҷанг мубаддал карданд, ки дар натиҷа ин макру дасисаи мунофиқин ҳазорон нафар кушта шуданд ва ин ҷанг ба ҷанги Ҷамал шухрат ёфт.

Иллати номгузори ин ҷанг ба ҷанги Ҷамал ин буд, ки ҳазрати Сиддиқа (р) дар дохили ҳувдаҷ ва бар болои шутур савор буданд, ба унвони як ҷомеъаи башарӣ ва инсонҳои одӣ ва ғайри маъсум, ин гуна умур хеле табиғӣ аст, чунонки Худованд дар сураи Хучурот мефармояд:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا﴾⁵⁹.

⁵⁹ : Сураи Хучурот 9

"Агар ду гуруҳе аз мӯминон бо ҳам ба ҷангу қитол пардохтанд, пас байни онон сулҳ барқарор кунед".

Қуръони Карим ҳар ду тоифаро на танҳо мусалмон, балки мӯмин номидааст ва ҳуди ҳазрати Алӣ (р) низ вақте дар бораи Хаворич аз эшон пурсида шуд, ки оё кофиранд ё мусалмон? Фармуд: «من الكفر فروا اخواننا بغوا علينا», "онҳо аз куфр фирор карданд, бародарони мо ҳастанд, ки алайҳи мо бағоват карданд".

Мантиқи баъзе таъаҷҷубовар аст, ки мегуянд, касоне, ки бо Алӣ ҷангиданд, наметавонанд мусалмон бошанд!! Оё бояд мантиқи Қуръон ва ҳазрати Алиро бипазирем ва ҳамаи ононро мӯмин бидонем, ки дар иҷтиҳодашон ба хато рафтанд ва мустаҳиққи як аҷр шуданд ва ё мантиқи оқоёнро бипазирем ва ҷуз иддае каме, соири уммати Исломиро аз доираи Ислом хориҷ бидонем?!

Бинобарин таъне, ки ин Рофизӣ бар модари мӯминон, Ойшаи Сиддиқа (р) вороид мекунад, дар воқеъ таън бар Паёмбар (с) аст ва аз озор ва азияти он тоҳираи афифа ба ҳуди Паёмбар (с) озор ва азият мерасад.

Чун Ойшаи Сиддиқа (р) бо ҳазрати Алӣ (р) наҷангид ва на ба қасди ҷанг берун рафт, на бо Алӣ ва на бо каси дигар балки ба қасди сулҳ ва ваҳдат миёни мусалмонон хориҷ шуданд.

Бар хилофи дидгоҳи баъзеҳо, ки таърихро таҳриф мекунанд ва ҳақоикро баръакс ҷилва медиҳанд, ҳомиён ва мусаббибони ин таҳриф таърих, ки дар воқеъ аз кина ва душманӣ бо Саҳоба ношӣ мешавад, муддаъи ҳастанд, ки ҳазрати Ойша (р) барои ҷанг хориҷ шуданд, ки ин хилофи воқеъият аст.

Ҷангро мунофикин доман заданд, касоне, ки аза дастгирию муҳокама ва расвоӣ метарсиданд, ки тақдир ҷунин шуд, ки ин ҷанг ҳамзамон шуд, бо хуруҷи Ойша ва дигар Саҳоба (р).

Хилофати Уммати Муҳаммадӣ

Ин ояти сегонае, ки имом Содиқ (р) зикр кардаанд, далолат мекунад, ки умматро Худованд халифа қарор дода, яъне онҳо нисбат ба гузаштагон халифа ва ҷонишини онон ҳастанд, ки баъзе ҷонишини баъзе дигаре мешаванд.

Чунинки Абӯбакр ҷонишини Расули Худо (с) ва Умар ҷонишини Абӯбакр (р) ва Усмон ҷонишини Умар ва Алӣ ҷонишини Усмон (р) шуданд ва ба ҳамин сурат яке пайи дигаре баъдиҳо ҷонишини қаблӣ мешаванд. гӯё имом Содиқ аз ин оят ва оёти дигар бардошт кардаанд, ки чун ин уммат ҷонишини умматҳои гузашта дар рӯйи замин аст. Аввалин аҳди ҷонишинии воқеии ин уммат аҳди Паёмбар (с) буд, ки уммати баъд аз Паёмбар (с) бар хилофати Абӯбакр мутаффиқ шуданд, сипас бар Умар, сипас бар Усмон, сипас бар Алии Муртазо (р).

Вақте ин иттифоқ пеш омад, дар воқеъ уммат ба маънои воқеии ҷонишини рӯйи замин шуданд. Аллоҳу аълам.

Лаказоҳу (لکزه) (бо лом ва коф, рои нуқтадор ва ҳо), яъне ўро аз пушт тела дода ва гоҳе "лакз" ба маънои тела додан ва задан бо ҳам меояд, дар ин сурат вакз номида мешавад: ﴿وَكَزَّهُ﴾

⁶⁰مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ ﴿﴾ .

Хулафои рошидин аввалин мисдоқи оёт

Он чӣ дар назди уламо дар бораи тафсири ояти ахири сураи Фатҳ машҳур аст, адами таъйин ин саҳоба аст, зеро инҳо сифоти оме ас, ки дар ашхоси муъайяни маҳдуд намешавад.

Бинобарин оят ҷанбаи умумӣ дорад. Ҳар кас ки ин сифотро доро бошад, машмули ояти карима қарор мегирад. Масалан сифати: ﴿وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾⁶¹ . сифати омест, ки бар ҳамаи Саҳоба (р) интибоқ дорад ва барои тахсиси ҳар умуме далел ё сабаб нузуле бояд бошад, то ин ки интибоқ

⁶⁰ : Сураи қасас 15

⁶¹ : Сураи Фатҳ 29

увло ва сонавӣ дошта бошад. Албатта тамоми сифоти мадҳ ва ситоиш дар Қуръон карим нисбат ба бақияи мӯминони Саҳоба (р) ба шумули Саҳобаи Аҳли байт мисдоқи аввали он ҳастанд.

Бинобарин афродеро, ки имоми Содӣқ (р) ном бурдаанд, Абӯбақр Сиддӣқ ва Умар Форӯқ ва Усмони зиннурайн ва Алии Муртазо (р) ҷузъи аввалин касоне ҳастанд, ки ояти карима шомили ҳолашон мегардад.

Лузуми тавбаи фаврӣ

Ҳарфи ман дар калимаи "منهم" дар ин ояти карима "баёнӣ" аст, ки барои баёни ҷинс омада, ки манзур ҷинси Саҳоба аст.

Чунончӣ ҳазрати Содӣқ (р) фармуданд ва ин иҷмоъи муфассирин дар тафсири ояти карима аст.

Ва аз ҷумлаи ﴿لَيَغِيظَنَّ بِهِمُ الْكُفَّارَ﴾ дар ояти карима, имом Молик ва баъзе дигар аз Уламо истидлол кардаанд, ки агар касе бо Саҳобаи Паёмбар (с) буғз дошта бошад, кофир мешавад, зеро касе, ки Саҳобаро дашном диҳад ва бар онон таън ворид кунад ва бо онон буғзу кина дошта бошад, бо онон ғайз гирфта ва касе, ки бо онон ғайз дошта бошад, ба насси ояти карима кофир мешавад.

Пас Худованд наҷот диҳад аз фитнаи такфир ва ҳукм ба иртидод ва нифоқи Саҳоба (р), ки воқеъан хатарнок аст.

Мутаасифона ин мараз ноогоҳона дар байни баъзе аввом низ сироят карда ва кинаву дӯшманӣ бо Саҳоба ва аҳёнан ҳукм ба куфру нифоқи онон низ аз забони баъзеҳо шунида мешавад, ки қатъан тавба ва истиғфор аз ин ҷинояти бузург, ки Худо накарда, мӯчиби куфри инсон мегардад, лозиму зарурӣ ва ғайри қобили таъхир аст.

Бояд ҳар чӣ зудтар инсон тавба кунад ва қалбаширо нисбат ба ин авлиёи поки Илоҳӣ соф гардонад ва ба вижа ояти карима:

﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ . ٦٢

"Парвардигоро! Моро ва он бародаронамонро, ки дар имон овардан аз мо пешӣ гирифтанд, биёмурз ва дар дилҳои мо ҳеҷ кинае дар ҳаққи касоне, ки имон овардаанд, қарор мадеҳ. Парвардигоро! Туӣ, ки бахшандаи меҳрубонӣ".

Худоё тавфиқ ва қабули тавба аз ту металабем.

Ин иснод ҷайид аст, агар симоёи имом Зайнулобидин аз ҷадаш, Алӣ бин Абӯтолиб (р) саҳеҳ бошад, албатта аз нусхаи зоҳирия собит аст ва ин нусхаи муътамад ва мувассақе аст, ки аз асли қавитар аст. Албатта ҳадисро бо ин лафз наёфтем ва на дар тафсири ояти сураи Зумар, ки имом Содиқ (р) ба он истидлол кардаанд.

Саҳоба пешгомон дар Ҳашр

Аз ҳадисе, ки имом Содиқ ривоят кардаанд, алфози мухтасартаре низ вучуд дорад, аз ҷумла ривояти Ибни Умар (р), ки марфуъ аз Расули Худо (с) ривоят аст, ки фармуданд:

"أنا اول من تشق عنه الارض ثم ابوبكر ثم عمر ثم عثمان، ثم علي ثم أتى اهل البقيع ثم انتظر اهل مكة فتتشق عنهم ثم يقوم الخلائق".

"Мулло Умар бин Ҳазр онро дар сираташ аз Ибни Муҳиби Табарӣ дар "риёзу-назра" (1/52) оварда аст. Ҳамчунон Абӯҳотами Розӣ дар фазои Умар онро аз Ибни Муҳиб (1/164) нақл кардааст.

Ва аз Алӣ бин Абӯтолиб ривоят аст, ки арз кард: эй Расули Худо! Аввалин касе, ки дар рӯзи қиёмат аз ӯ ҳисоб гирифта мешавад, кист? Фармуд: Абӯбакр! Арз кард, сипас ки? Фармуданд: Умар! Арз кард: сипас ки? Фармуданд: "ثم أنت يا علي". Гуфтам: эй Расули Худо! Усмон кучост? Фармуданд:

"إني سألت عثمان حاجة سرا فقضاها سرا فسالت الله أن لا يجاسب عثمان".

Ман аз Усмон чизе пинҳонӣ хостам, ӯ онро пинҳонӣ ба ҷо овард, лизо аз Худованд хостам, ки аз Усмон ҳисоб нагирад.

Ҳофиз бин бушрон ва Ибни Саммон дар (الموافقة بين آل البيت (والصباحة), ва шабеҳи онро Хуҷандӣ дар Арбаъина овардаанд. Ҳамчунин Ибни Муҳибби Табарӣ (2/32) низ онро нақл карда аст. Аммо лафзе, ки дар матн омада, инаст, ки Расули Худо (с) аз қотилини Умар ва Алӣ ном гирифтааст.

Дар ин ҷо имом Содиқ (р) таъкид мекунад, касе, ки бо ин ҷаҳор нафар, ё ба яке аз онон буғзу кина биварзад, ё касоне, ки ононро такфир мекунанд, ё муртад мехонанд, бе тардид кофир аст ва аъмолаш ҷузъи аъмоли касоне аст, ки Худованд дар бораи онон фармуда: ﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا﴾⁶³

"Ба ҳар гуна коре, ки карданд, мепардозем, сипас онро (чун) ғубори барбод рафта мегардонем".

Алҳамду лиллоҳи раббилламин ва саллаллоҳу ало Муҳаммадин ва Олиҳи тоҳирин ва саллам.

---

⁶³ : Сураи Фурқон 23

Натиҷагирии мутарҷим

Пас донистем, ки имом Содӣқ (р), ки имоми Аҳли байт дар замони худаш буд, душманони Саҳобаро ва касоне, ки бо онон буғзу кина доштад ё ононро дашном медоданд мусалмон намедонист ва ин мутобиқи оёти Қуръони карим ва ақволи уламои уммат, аъам аз Саҳоба ва Тобиъин ва Табатобиъин аст.

Бинобарин ҷуз касе, ки аз ҳавову ҳаваси нафс ва аз шайтон пайравӣ мекунад ва ё надониста бозичаи дасти душманони Ислом қарор гирифта, ҳеҷ мусалмоне ҷуръат надорад, ки ба Саҳобаи Паёмбар (р) тавҳин кунад ё ононро кофир ва муртаду мунофиқ бихонад, ё ононро лаън кунад.

Худованд ҳамаи муслиминро аз шарри шайтон ва нафсҳо ва дӯшманони ҷинни ва инсишон наҷот бахшад ва дилҳои ҳамаро ба Қуръон ва Суннат ва муҳаббати Саҳоба ва Аҳли байт(р) ҷамъ кунад ва ба онон тавфиқи ваҳдат ва иттиҳод ва яқдилӣ иноят фармояд ва сояи ҳар гуна шару нифоқ ва ихтилоф ва чанддастагӣ ва кинаву душманиро аз сарашон дӯр кунад.

Худоё! Аз ту мехоҳем, ки уммати Исломиро муттаҳид бигардонӣ ва ононро бар душманонашон, ки душманони дин ва Қуръон ҳастанд, пирӯз ва сарфароз бигардонӣ.

Худоё! Аз ту оқизона мехоҳем, ки тамоми асбоб ва авомили ихтилофро аз миёни уммат решакан кунӣ ва барои ҳамеша дилҳои муслимини ҷаҳонро ба ҳам пайванди муҳаббат ва ухуват диҳӣ.

Худоё! Касоне, ки дар миёни уммат тухми ихтилоф ва кинаву душманӣ мекоранд, ҳидоят кун. Агар ҳидоят дар тақдирашон нест, Худоё ҳалок ва нобудашон бигардон.

Ва Худоё! Туро шоҳид мегирем, ки ба хотири ту бо ҳама дӯстони ту дӯст ҳастем ва ҳар касеро, ки ту дӯст доштаи ё дӯст медорӣ ё дӯст хоҳӣ дошт, ҳамаро дӯст медорем ва аз ҳама дӯшманонат нафрату инзиҷор дорем, вале аз ту

мехоҳем, ки онҳоро низ ҳидоят кунӣ ва ҳазоини ту пур аз ҳидоят ва бихишти ту бузург аст.

Худоё! Ҳама башариятро ба роҳи рост, ҳидоят кун ва ҳама ҳидоятшудагонро бо яқдигар мутаҳҳид ва муттафиқ бигардон.

Худоё! Тамоми асбоби тафриқаву ихтилофро нобуд фармо ва ҳама тафриқаандозон ва ихтилофафканонро ҳидоят фармо.

Худоё! Агар ҳидоят дар тақдирашон нанавиштаи, нобудаш бифармо, вале қабл аз он расвояшон гардон, то барои дигарон панду ибрате бошанд.

Худоё! Наслҳояшонро ҳам ки қобили ҳидоятанд, ҳидоят фармо, агар нестанд расво ва нобудашон фармо.

Худоё! Туро шоҳид мегирам, агар ба ман фурсати як дуои мақбул иноят фармои, он як дуо инаст, ки тамоми башариятро ҳидоят кунӣ ва дилҳои ҳамаи ҳидоятшудагонро ба ҳам наздик кунӣ ва бо улфату муҳаббат ва ваҳдат шустушӯ диҳӣ ва тамоми авомили тафриқаро хор ва расвову залил гардонӣ.

Худоё! Ин дуоро аз ин бандаи очиз ва соири бандагонат, қабул фармо ва маро сабаби ҳидояту иттиҳоди уммат бигардон.

Худоё! Боз ҳам аз ту очизона мехоҳам, ки маро сабаби ҳидоят ва ваҳдати Уммати Муҳаммад (с) бигардонӣ, омин.

Алҳамду лиллоҳи рабилоламин. Поёни тарҷума якшанбе, шаби 14 рабиъулаввали 1423 ҳиҷрӣ, 1381 хуршедӣ, ба қалами Абдулло Ҳайдарӣ, Турбати Ҷомӣ, дар ҳарами Набавӣ шарифи Мадинаи Мунаввара, ҳазорҳо дуруду салом бар соҳиби он бод!

* * *

Феҳрасти матолиб

Пешгуфтори мутарҷим.....	2
Бахши аввал: Бо имом Ҷаъфари Содик ошно навам.....	7
Исму насаб.....	8
Лақаб.....	8
Фарзандон.....	10
Муҳимтари асотиза.....	10
Боризтарин шогирдон.....	11
Саховат ва карам.....	11
Ҳикмат ва дониши вофир.....	13
Шахсият.....	16
Ситоиши уламо.....	18
Мавқеъи эшон дар қиболи Шайхайн (Абӯбакр ва Умар).....	19
Бахши дуввум: матни мунозараи имом Ҷаъфари Содик бо як Рофизӣ.....	28
Симоъи мунозара.....	34
Бахши саввум: Замима аввал: Ҳасоиси Абӯбакр (р).....	35
Вижагиҳои Абӯбакри Сиддиқ (р).....	35
Бахши чаҳорум (замимаи дуввум) дар бораи махтут.....	41
Аввал: Исми махтут.....	41
Дуввум: нисбати мунозара ба имом Содик (р).....	41
Саввум: Тавсифи нусхаҳои хаттӣ.....	43
1. Нусхаи Туркия.....	43
2. Нусхаи Зоҳирия.....	44
Чаҳорум: Симоъот ва қироъоти мавҷуд бар махтут.....	46
Панҷум: Намунаҳои аз ҳар ду нусхаи махтут.....	49
Шашум: Ин санади нусхаи Зоҳирия аст.....	49
Санад ва исми нусхаи туркия.....	50
Бахши панҷум: Ҳавошии китоб.....	52
Ҷазоили Абӯбакри Сиддиқ.....	53
Аҳли байт ва Абӯбакр.....	54

Фазилати Абӯбақри Сиддиқ дар Қуръон.....	54
Маъбияти Аллоҳи Мутаъол бо Абӯбақр.....	56
Рашки Умари Форук ба Абӯбақри Сиддиқ.....	57
Ҷараёни иртидод ва нақши Сиддиқ.....	58
Як достони ҷолиб.....	59
Достони шаби Ҳичрат.....	59
Дуруғи садақа додани ангуштарин дар намоз.....	60
Абӯбақр низ мисдоқи ояти закот дар рукуъ.....	61
Ривояте аз имоми Ҷаъфари Содӣқ.....	62
Фатҳи Ниҳованд.....	63
Қотебияти Сиддиқ.....	63
Подоши Абӯбақри Сиддиқ	64
Алӣ меҳварӣ чаро?.....	65
Гувоҳии имом Содӣқ	67
Тафсири Расули Худо (с).....	68
Иҷмои аҳли тафсир.....	68
Як вижагии мунҳасир ба фарди Абӯбақри Сиддиқ.....	69
Вижагии инҳисории дигари Абӯбақри Сиддиқ.....	70
Мусобиқаи имон.....	70
Номҳои гиромии Аллоҳ Таъоло.....	70
Ҷибрил ва Абӯбақри Сиддиқ.....	73
Тафохур дар ҳақ.....	73
Шаъни нузули дигар.....	74
Аз фазои Умари Форук.....	75
Имони бемисли Абӯбақри Сиддиқ.....	75
Аз сифоти Абӯбақр.....	77
Дар бораи Алӣ бин Абӯтолиб.....	78
Ҳаққӯи насли ҷавон.....	79
Сиддиқ чаро сиддиқ шуд?.....	80
Як иллати дигар.....	82
Ақл ва имони бемисоли Сиддиқ.....	82
Шинохти Ҷибрил аз Сиддиқ.....	83
Қасидае дар мадҳи Сиддиқ.....	83
Бахшиши Худованд барои Саҳоба.....	84

Ояти завил-қурбо.....	85
Тафсири Равофиз.....	86
Абӯбақр сардори уммат.....	86
Дидгоҳи муҳими имом Содиқ	87
Санади як ҳадис.....	88
Аз ҷазои Ойшаи Сиддиқа.....	89
Аз ҷазои Фотимаи Заҳро.....	90
Аз мувофақоти Умари Форук.....	92
Нақши мунофиқон дар ҷанги Ҷамал.....	93
Хилофати Уммати Муҳаммадӣ.....	94
Хулафои Рошидин аввалин мисдоқи оёт.....	95
Лузуми тавба фаврӣ.....	96
Саҳоба пешгомон дар Ҳашр.....	97
Натиҷаи мутарҷим.....	99
Феҳрасти мотолиб.....	101

* * *